

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ : « ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΥΚΛΑΔΩΝ »**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ : ΣΑΡΑΛΙΩΤΗ ΣΟΦΙΑ
ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΓΙΑΝΝΟΥΛΙΔΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	1
Εισαγωγή.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
Τουριστική Υποδομή και Ανωδομή, Τουριστική Ζήτηση	
1.1 Συσχέτιση του τουρισμού με άλλους τομείς και κλάδους παραγωγής.....	5
1.2 Τουριστική υποδομή και ανωδομή του νομού Κυκλάδων	
1.2.1 Τουριστική υποδομή.....	7
1.2.2 Τα κυριότερα τουριστικά θέλγητρα του νομού.....	12
1.2.3 Τουριστική ανωδομή.....	23
(α) Αξιολόγηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς.....	23
(β) Τουριστική προσφορά : τα καταλύματα.....	24
(γ) Τουριστικά γραφεία, αεροπορικές και ναυτιλιακές εταιρείες που βρίσκονται στο Ν. Κυκλάδων.....	25
1.3 Ανάλυση της τουριστικής ζήτησης.....	
Εισαγωγή.....	27
1.3.1 Διαμορφωμένη κατάσταση της ζήτησης 1970-2000.....	27
(α) Προορισμός με σταθερή και ποιοτική ζήτηση.....	27
(β) Συσχέτιση της ζήτησης της περιοχής με ορισμένα από τα βασικότερα κίνητρα του σύγχρονου τουρισμού.....	28
(γ) Κύριοι παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ζήτησης του Ν. Κυκλάδων.....	29
1.3.2 Οι τάσεις της τουριστικής ζήτησης στην περιοχή.....	31
(1) Η αύξηση της ζήτησης από εθνικότητες με μικρή παρουσία στην περιοχή.....	31
(2) Ζήτηση από τον ημεδαπό τουρισμό.....	32
(3) Η αύξηση της ζήτησης για παραθεριστικές κατοικίες.....	32
(4) Η αύξηση και η ποιοτική αναβάθμιση της ζήτησης από τις ευρωπαϊκές αγορές.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Τουριστική ανάπτυξη

Εισαγωγή.....	34
2.1 Τουριστική ανάπτυξη -Γενικά-	39
2.1.1 Τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης.....	39
2.1.2 Περιφερειακή οργάνωση για την τουριστική ανάπτυξη.....	43
2.1.3 Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.....	47
2.2 Τουριστική ανάπτυξη στο Ν. Κυκλάδων	49
I. Το βιομηχανοποιημένο πρότυπο μαζικού οργανωμένου Τουρισμού σε ξενοδοχεία.....	49
II. Αυτόνομο ή μικτό πρότυπο μαζικού οργανωμένου τουρισμού σε ξενοδοχεία.....	50
III. Το πρότυπο οργανωμένου ή αυτόνομου μαζικού τουρισμού σε συμπληρωματικά βοηθητικά καταλύματα.....	51
IV. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδος κινήτρων «Ύπαιθρος- Παράδοση-Περιβάλλον ».....	52
V. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδος κινήτρων «Πολιτισμός- Εκπαίδευση-Επιστήμη».....	52
VI. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδος κινήτρων «Αθλητισμός- Φυσική Ζωή-Υγεία».....	53
VII. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδος κινήτρων «Επαγγελματικά ταξίδια-Συνέδρια-Incetives-Εκθέσεις».....	54
VIII. Το πρότυπο αυτόνομου νεανικού περιηγητικού τουρισμού	54
IX. Το πρότυπο τουρισμού ταξιδιών μικρής διάρκειας εκτός καλοκαιρινής περιόδου.....	55
X. Το πρότυπο τουρισμού παραθεριστικής κατοικίας.....	55
2.2.1 Περιορισμοί της ανάπτυξης.....	55
2.2.2 Ανάλυση πλεονεκτημάτων - μειονεκτημάτων- ευκαιριών - κινδύνων της τουριστικής ανάπτυξης.....	57
2.3 Προτάσεις για αναβάθμιση του τουρισμού στο Ν. Κυκλάδων	80
2.3.1 Ανάπτυξη της ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας.....	84
2.3.2 Βιώσιμη ανάπτυξη στο Ν. Κυκλάδων.....	86
2.4 Τουριστική πολιτική.....	87
2.4.1 Η σημασία προγραμμάτων marketing σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.....	90
2.4.2 Βασικά χαρακτηριστικά των προγραμμάτων marketing τουριστικών περιοχών : Η περίπτωση της περιφέρειας του Ν. Κυκλάδων.....	91

Τμήμα Ι : Οργάνωση και σχεδιασμός προγράμματος marketing.....	92
Τμήμα ΙΙ : Διερεύνηση τουριστικών πόρων και συγκρότηση Τουριστικού προϊόντος.....	94
2.4.3 Μέσα προβολής, προώθησης και πώλησης του προϊόντος του Ν. Κυκλάδων.....	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	
Εισηγήσεις – Συμπεράσματα	
Εισηγήσεις.....	100
Προτάσεις.....	103
Συμπεράσματα.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	109
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζονται από μία σημαντική αύξηση του τουρισμού και παράλληλα από μια σημαντική σειρά βιβλίων, που διερευνά τα χαρακτηριστικά και τη δυνατότητα αυτού του φαινομένου. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ο τρόπος που αναπτύσσεται ο τουρισμός, η συμβολή του στην ανάπτυξη του κάθε τόπου αλλά και οι επιπτώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον, στην κοινωνία και στον πολιτισμό.

Η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός είναι ένα από τα πιο δημιουργικά κομμάτια του τουρισμού και η υλοποίηση τους χαρακτηρίζεται από μελέτη, έρευνα και από μεγάλη προσοχή όσον αφορά την πρόληψη των επιπτώσεων. Η ανάπτυξη και ο σχεδιασμός μπορεί να αλλάξει κατά πολύ ένα τόπο ο οποίος είναι στα πρώιμα στάδια του τουρισμού και μπορεί να τον μετατρέψει και να τον κατατάξει στους πρώτους τουριστικούς προορισμούς στον κόσμο. Αυτός είναι και ο σημαντικότερος λόγος που επιλέξαμε να ασχοληθούμε με την ανάπτυξη. Όσον αφορά τις Κυκλάδες πιστεύουμε ότι είναι ένα σύμπλεγμα νησιών το οποίο με τον κατάλληλο σχεδιασμό και την υλοποίηση του, μπορεί να ανταγωνιστεί τους μεγαλύτερους τουριστικούς προορισμούς του κόσμου. Ένας ακόμη λόγος είναι ότι οι Κυκλάδες έχουν κάποια πανέμορφα νησιά τα οποία μένουν ανεκμετάλλευτα γιατί Κυκλάδες δεν είναι μόνο η Μύκονος και η Σαντορίνη αλλά και η Σίκινος, η Κέα και η Κύθνος καθώς και άλλα γραφικότερα και φιλόξενα νησάκια τα οποία είναι έτοιμα να αγκαλιάσουν τον τουρισμό.

Αντικείμενο αυτής της μελέτης είναι ο νομός Κυκλάδων και συγκεκριμένα οι προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης του νομού. Αναλύουμε την ήδη υπάρχουσα τουριστική ανάπτυξη και κάνουμε προτάσεις για περαιτέρω ανάπτυξη.

Η πτυχιακή εργασία χωρίζεται σε τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο ξεκινά με μια μικρή εισαγωγή που αναφέρεται στην σπουδαιότητα του τουρισμού στον νομό Κυκλάδων σε σύγκριση με τους άλλους αναπτυξιακούς τομείς όπως είναι το εμπόριο, οι μεταφορές και η μεταποίηση. Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση της τουριστικής προσφοράς και ειδικότερα στην τουριστική υποδομή όπως είναι οι συγκοινωνίες, τα δίκτυα, τα λιμάνια και τα αεροδρόμια. Παρουσιάζονται τα κυριότερα τουριστικά θέλγητρα του κάθε νησιού του νομού Κυκλάδων όπως μοναστήρια-εκκλησιές, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, μνημεία και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Από την τουριστική υποδομή περνάμε στην τουριστική ανωδομή όπως είναι οι ξενοδοχειακές μονάδες (τύποι ξενοδοχείων, κατηγορίες, δυναμικότητα και που βρίσκονται), τουριστικά γραφεία αλλά και μέσα μεταφοράς όπως είναι αεροπορικές και

ναυτιλιακές εταιρείες. Μετά την ολοκλήρωση της τουριστικής προσφοράς περνάμε στην ανάλυση της τουριστικής ζήτησης όπου αναφέρονται αναλυτικά οι αφίξεις των τουριστών, η προέλευσή τους, διανυχτερεύσεις ανά εθνικότητα, διάρκεια παραμονής και εποχικότητα. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρει γενικές κατευθύνσεις τουριστικής ανάπτυξης και έπειτα γίνεται διεξοδική ανάλυση της τουριστικής ανάπτυξης στο νόμο Κυκλάδων με αναφορά στο σεβασμό του περιβάλλοντος, τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, την αναβάθμιση των συγκοινωνιών. Επίσης παρουσιάζονται οι προτάσεις των φορέων του τουρισμού όπως είναι ο Ε.Ο.Τ, το ξενοδοχειακό επιμελητήριο κ.ά. . Τέλος στο τρίτο κεφάλαιο περιέχονται οι εισηγήσεις μας με έμφαση στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να εφαρμοστούν στο κάθε νησί του νομού και η πτυχιακή εργασία τελειώνει με τα συμπεράσματα μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός, με όλες τις επιπλοκές που μπορεί να επιφέρει, δεν είναι μια περαστική μόδα. Η παγκόσμια σημασία του είναι τέτοια, που σχεδόν όλοι όσοι γεννιούνται σήμερα, κάποια στιγμή θα επηρεαστούν από αυτή. Ο τρόπος με τον οποίο σχεδιάζεται και διοικείται, όχι μόνο θα επηρεάσει την οικονομική επιτυχία των επιχειρήσεων που εμπλέκονται στην προσφορά τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, αλλά θα καθορίσει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνει το μέλλον της.

Στις μέρες μας ο τουρισμός είναι ευρέως διαδεδομένη δραστηριότητα για τον αναπτυσσόμενο κόσμο, κυρίαρχη οικονομική δύναμη για πολλά αναπτυσσόμενα και αναπτυσσόμενα κράτη που σηματοδοτεί σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη πολλών υποανάπτυκτων περιοχών. Τις τελευταίες δεκαετίες η συνεχής αύξηση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και οι σημαντικές επιτεύξεις της τεχνολογίας(κυρίως στον τομέα των μεταφορών και επικοινωνιών) έχουν αυξήσει δυναμικά τη ζήτηση για διακοπές και αναψυχή.

Συγκεκριμένα για την τουριστική ανάπτυξη οι Miossec και Butler, λαμβάνουν ως δεδομένο ότι είναι μία υλική διαδικασία. Καθώς οι περιοχές μεταμορφώνονται, οι αρχικές οικονομικές αξίες αλλάζουν δραστικά. Θεωρούν ότι η ανάπτυξη δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο ως ένα απλό και μεμονωμένο φαινόμενο. Πρόκειται απλά για μια εξελικτική διαδικασία που περιλαμβάνει αισθητή οικονομική, υλική ή κοινωνική ανάπτυξη. Από την άποψη αυτή, η σωστή τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να ορίζεται ως μια διαδικασία αύξησης της ποιότητας ζωής των τουριστών και των κοινοτήτων φιλοξενίας.

Αυτός είναι ένας από τους πολλούς ορισμούς που έχουν δοθεί για την τουριστική ανάπτυξη εφόσον κατά την άποψη του Goulet(1968), από τον Pearce(1989), η έννοια της ανάπτυξης είναι ακόμα πιο ασαφής από ότι η έννοια του τουρισμού και μπορεί να εξεταστεί είτε ως μια διαδικασία είτε ως μια κατάσταση.

Νομός Κυκλάδων

Ο νομός Κυκλάδων με πρωτεύουσα την Ερμούπολη της Σύρου αποτελείται από 39 μικρά και μεγάλα νησιά από τα οποία κατοικούνται τα 24. Τα νησιά αυτά περικλείονται μεταξύ του Μυρτώου πελάγους στα δυτικά, του κρητικού στα νότια και ικάριου στα ανατολικά. Είναι διατεταγμένα σε τρεις παράλληλες σειρές : την ανατολική που αποτελεί προέκταση της Εύβοιας και περιλαμβάνει τα νησιά Άνδρο, Τήνο, Μύκονο, Δήλο, Ρήνεια, Νάξο και Αμοργό, την μεσαία που περιλαμβάνει Γυάρο, Σύρο, Πάρο, Αντίπαρο, Σίκινο, Ίο, Σαντορίνη και Ανάφη και την

δυτική που είναι προέκταση της Λαυρεωτικής και περιλαμβάνει Μακρόνησο, Κέα, Κύθνο, Σέριφο, Κίμωλο, Μήλο και Φολέγανδρο.

Το εκθαμβωτικό αυτό νησιωτικό σύμπλεγμα που βρίσκεται στο κεντρικό Αιγαίο έχει έκταση 2572 τ.χλμ. και πληθυσμό 86.337 κατοίκους από τους οποίους 13.506 βρίσκονται στην πρωτεύουσα του νομού.

Οι Κυκλάδες πήρα το όνομα τους από τους αρχαίους Έλληνες, γιατί μοιάζουν σαν να σχηματίζουν κύκλο γύρω από το ιερό νησί της Δήλου. Όπως έχει αποδειχθεί από σχετικές έρευνες τα νησιά αυτά ήταν πριν από χιλιάδες χρόνια τα κορυφαία τμήματα οροσειρών της ξηράς που αποτελούσε συνέχεια της ηπειρωτικής Ελλάδος. Η ξηρά καταποντίστηκε μετά από μεγάλες κατακρημνίσεις και τη θέση της πήρε το Αιγαίο πέλαγος.

Είναι μια περιοχή με πλούσια ιστορία, που ξεκινά από τα αρχαία χρόνια και φτάνει ως τις μέρες μας. Έχει το προνόμιο να συνδυάζει την πλούσια πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά της με τις πολλές και συγχρόνως μοναδικές στον κόσμο φυσικές της ομορφιές όπως οι παραδοσιακοί της οικισμοί, οι μαγευτικές παραλίες, τα γραφικά μέρη και άλλα πολλά που συνθέτουν έναν επιβλητικό πίνακα ζωγραφικής στα χρώματα του άσπρου και του γαλάζιου. Όλα αυτά κάνουν και τον πιο δύσπιστο επισκέπτη να μείνει μαγεμένος και ενθουσιασμένος από αυτά που θα συναντήσει μέσα από μία και μόνο επίσκεψη του σε κάποιο από τα νησιά του νομού.

Ο νομός Κυκλάδων είναι ίσως ο σημαντικότερος τουριστικός προορισμός στον ελληνικό γεωγραφικό χώρο με μεγάλη και συνεχής τουριστική κίνηση, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, με σημαντικά οφέλη όχι μόνο για την τοπική οικονομία και κοινωνία αλλά και για όλη την Ελλάδα. Πιστεύουμε ότι η συγκεκριμένη περιοχή μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω τουριστικά και να μεταμορφωθεί σε παγκόσμια αναγνωρισμένο τουριστικό προορισμό που θα προσελκύει τουρίστες όλων των εθνικοτήτων οι οποίοι θα θέλουν να γνωρίσουν την ελληνική παράδοση και πάνω από όλα την περίφημη ελληνική φιλοξενία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Συσχέτιση του τουρισμού με άλλους τομείς και κλάδους παραγωγής (και ειδικότερα μεταφορές, λιανικό εμπόριο, μεταποίηση, πολιτιστική παραγωγή).

Τα πρώτα χρόνια ανάπτυξης του τουρισμού στη χώρα είχε εξαρθεί η σημασία του και η συμμετοχή του στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας λόγω κυρίως της ευνοϊκής επίπτωσής του στα έσοδά της, καθώς ο τουρισμός ήταν σημαντική πηγή, εισροή συναλλάγματος, που τότε ήταν ζωτικής σημασίας για τη χώρα. Η λογική αυτή αγνοούσε ότι οι τουρίστες ερχόμενοι στην Ελλάδα ζητούσαν να καταναλώσουν προϊόντα που καταναλώναν και στη χώρα τους, αυξάνοντας έτσι τις εισαγωγές προϊόντων και την εκροή του συναλλάγματος. Σημαντική ήταν η επίπτωση του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς φτωχές μέχρι τότε περιοχές της χώρας απέκτησαν μια σημαντική πηγή εισοδήματος.

Σύμφωνα με τον ΕΟΤ (μελέτη τουριστικής ανάπτυξης περιφέρειας νοτίου Αιγαίου) ο τρόπος ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών περιγράφεται αρκετά ικανοποιητικά από τα πρώιμα υποδείγματα δυο τομέων. Σύμφωνα με τα υποδείγματα αυτά, στη χώρα υπάρχουν δυο τομείς, ένας με πλεονάζων εργατικό δυναμικό και χαμηλή παραγωγικότητα (π.χ ο πρωτογενής τομέας) και ένας άλλος με υψηλή παραγωγικότητα (π.χ ο δευτερογενής ή ο τριτογενής τομέας). Έτσι ο τομέας με υψηλή παραγωγικότητα αντλεί εργατικό δυναμικό από τον τομέα χαμηλής παραγωγικότητας μέχρις ότου εξισωθούν οι παραγωγικότητες των δυο τομέων. Αυτό το υπόδειγμα ήταν το κυρίαρχο στην οικονομική σκέψη τα μεταπολεμικά χρόνια και καθώς η τουριστική ανάπτυξη στη χώρα γινόταν σε παρόμοια πλαίσια, η ανάπτυξη του τουρισμού δεν είχε αμφισβητηθεί και μάλιστα μερικές φορές προβάλλονταν ως «πανάκεια» για την οικονομική ανάπτυξη.

Ειδικότερα για τον νομό Κυκλάδων ο περιορισμός της απασχόλησης του πρωτογενούς τομέα δεν προκλήθηκε από τον τουρισμό αλλά ήταν μια πορεία σε μεγάλο βαθμό δρομολογημένη για τη χώρα, η οποία (πορεία) επιταχύνθηκε σε ορισμένες περιοχές λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού. Η ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα (και ιδιαίτερα της μεταποίησης) δεν επετεύθει παρά τα γενναιόδωρα κίνητρα και δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι εμποδίστηκε από την ανάπτυξη του τουρισμού. Έτσι η ανάπτυξη του τουρισμού στο νομό Κυκλάδων φάνηκε να είναι η μόνη δυνατότητα ανάπτυξης. Υποστηρίζεται, ότι η ανάπτυξη του τουρισμού ενθαρρύνει τη πρόοδο και την εξέλιξη των άλλων υπηρεσιών (εμπόριο, μεταφορές, ασφάλειες κ.λ.π.). Παρ'όλα αυτά σύμφωνα με τις έρευνες της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε) για τους

εθνικούς λογαριασμούς της Ελλάδος, όχι μόνο δεν αναπτύχθηκαν το λιανικό εμπόριο, η μεταποίηση και οι μεταφορές αντιθέτως από το 1995 μέχρι το 1999 μειώθηκε αισθητά η παραγωγή τους. Όσον δε αφορά στην πολιτιστική παραγωγή για την οποία όπως είναι προφανές δεν υπάρχουν οικονομικά στοιχεία, οι απόψεις δίστανται. Υπάρχει αφενός η άποψη ότι ο τουρισμός καταστρέφει το πολιτιστικό απόθεμα καθώς οι χιλιάδες επισκέπτες που συρρέουν στους αρχαιολογικούς τόπους φθείρουν σε ανεπανόρθωτο βαθμό τα αρχαιολογικά ευρήματα-μνημεία, ενώ από την άλλη μεριά υποστηρίχθηκε ότι το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τους αρχαιολογικούς χώρους έχει συμβάλλει σημαντικά στην υλοποίηση έργων ανάδειξης και συντήρησής τους.

Η συνήθης αναφορά σε στρεβλή ανάπτυξη με βάση τον τουρισμό και τις υπηρεσίες γενικότερα, έγκεινται στο γεγονός ότι η Ελλάδα μετέβη από μια παραδοσιακή αγροτική οικονομία σε μια οικονομία υπηρεσιών χωρίς ενδιάμεσα να περάσει από το στάδιο της βιομηχανικής ανάπτυξης. Το θέμα συνεπώς δεν έχει να κάνει με τον προσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας προς τον τουρισμό και τις υπηρεσίες αλλά στον τρόπο και στον ρυθμό με τον οποίο αυτό έγινε.

Ο τουρισμός προσφέρει εισοδήματα στους κατοίκους της περιφέρειας των Κυκλάδων υψηλότερα από το μέσο όρο της χώρας και έχει αναχθεί σε σχεδόν αποκλειστική δραστηριότητα γύρω από την οποία προσανατολίζονται και οι άλλοι κλάδοι της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό όμως εγκυμονεί κινδύνους καθώς ο νομός Κυκλάδων εξαρτάται έτσι σε μεγάλο βαθμό από ένα προϊόν (τουριστικό) η αγορά του οποίου μονοπωλείται από διεθνείς επιχειρήσεις διανομής του προϊόντος (tour operators), ενώ ο ανταγωνισμός είναι οξύς με άλλους τουριστικούς προορισμούς. Έτσι οποιαδήποτε μεταβολή στον κλάδο θα έχει συνέπειες όχι μόνο σε αυτόν αλλά στο σύνολο της οικονομίας του Ν.Κυκλάδων, καθώς ο τουρισμός είναι μια οικονομική δραστηριότητα με υψηλές αποδόσεις αλλά και με υψηλό κίνδυνο σε αντίθεση με άλλους κλάδους (όπως π.χ. μεταποίηση), που αν και έχουν μικρότερες αποδόσεις δεν έχουν μεγάλες διακυμάνσεις.

Πρέπει να επισημανθεί ότι ο προσανατολισμός του Ν.Κυκλάδων προς τον τουρισμό είχε ως αποτέλεσμα και τον προσανατολισμό των δημοσίων επενδύσεων σε έργα που εξυπηρετούν σε μεγάλο βαθμό την τουριστική δραστηριότητα (όπως : αεροδρόμια, λιμάνια, μαρίνες κ.α.) σε βάρος άλλων έργων που θα εξυπηρετούσαν άλλες ανάγκες.

1.2 Τουριστική υποδομή και ανωδομή του νομού Κυκλάδων

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να κάνουμε μια εκτενή αναφορά στην τουριστική υποδομή και ανωδομή του νομού. Συγκεκριμένα παραθέτουμε ακριβή και αναλυτικά στοιχεία σε ότι αφορά τις συγκοινωνίες, τα οδικά δίκτυα, τα λιμάνια και τα αεροδρόμια των νησιών του νομού και τα κυριότερα τουριστικά θέλγητρα όπως είναι οι διάφοροι αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.τ.λ. Στη συνέχεια αναφέρουμε και παρουσιάζουμε την τουριστική ανωδομή του νομού με την καταγραφή όλων των τύπων και κατηγοριών των καταλυματικών μονάδων του Ν.Κυκλάδων, των τουριστικών γραφείων που εδρεύουν στα διάφορα νησιά του νομού και τις κατά τόπου αεροπορικές και ναυτιλιακές εταιρείες που αναλαμβάνουν να πραγματοποιήσουν τα διάφορα δρομολόγια από και προς τις Κυκλάδες καθώς επίσης και δρομολόγια εντός του νομού, ανάμεσα στα διάφορα νησιά.

1.2.1 Τουριστική υποδομή

Αναλυτικότερα και σε ότι έχει σχέση με την τουριστική υποδομή των Κυκλάδων παραθέτουμε τα εξής στοιχεία:

I. Συγκοινωνίες

Χρησιμοποιώντας τον όρο συγκοινωνίες αναφερόμαστε για τον τρόπο ή τους τρόπους με τους οποίους επικοινωνούν τα νησιά τόσο μεταξύ τους όσο και με την υπόλοιπη Ελλάδα και κυρίως με το λιμάνι του Πειραιά. Η σύνδεση των νησιών γίνεται κατά κύριο λόγο ακτοπλοϊκώς από τα λιμάνια του Πειραιά και της Ραφήνας με καθημερινά ή εβδομαδιαία δρομολόγια προς τα περισσότερα νησιά είτε με απευθείας σύνδεση για τα μεγαλύτερα νησιά είτε με τη δημιουργία ειδικών δρομολογίων για τα μικρότερα και απομακρυσμένα νησιά. Το βασικό στοιχείο είναι ότι κατά τη θερινή περίοδο τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων επικοινωνούν με την υπόλοιπη Ελλάδα. Επίσης τα μεγαλύτερα από τα νησιά του νομού όπως η Νάξος, η Πάρος, η Μύκονος, η Σαντορίνη, η Σύρος και η Μήλος επικοινωνούν αεροπορικώς με την Αθήνα, αλλά και με τα μεγάλα αεροδρόμια της χώρας. Αυτό είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα του νομού γιατί μπορεί έτσι να προσελκύει και πτήσεις που έρχονται από το εξωτερικό μέσω πάντοτε του αεροδρομίου της Αθήνας. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο είναι ότι η πλειονότητα των νησιών επικοινωνούν μεταξύ τους με καθημερινά δρομολόγια πράγμα που δίνει την ευκαιρία στους τουρίστες να μπορούν να επισκεφθούν περισσότερα από ένα νησιά. Εξίσου σημαντικό είναι ότι τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει και συστηματικά δρομολόγια που συνδέουν τις Κυκλάδες με τα Δωδεκάνησα και με την Κρήτη με

σημαντικά οφέλη για τις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες αλλά κυρίως για τον ελληνικό τουρισμό.

Έτσι ο νομός Κυκλάδων στον νευραλγικό τομέα των συγκοινωνιών έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου με αποτέλεσμα την σταδιακή αύξηση του τουρισμού. Θα πρέπει όμως οι προσπάθειες να συνεχιστούν και να επεκταθούν καθόλη την διάρκεια του χρόνου και όχι μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες.

II. Οδικά δίκτυα

Αξιοσημείωτη είναι η πρόοδος που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στον τομέα των οδικών δικτύων των νησιών του νομού και ιδιαίτερα στα μεγάλα νησιά που προσελκύουν και το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών. Πλέον αρχίζει να εξαλείφεται η απογοητευτική εικόνα των περασμένων δεκαετιών με τους απαράδεκτους και κακοτράχαλους δρόμους που ήταν δυσκολοδιάβατοι ακόμα και για τα περίφημα γαϊδουράκια των Κυκλάδων. Σήμερα υπάρχει ένα σύγχρονο οδικό δίκτυο που δίνει τη δυνατότητα στους τουρίστες να προσεγγίσουν όλα τα μέρη του νησιού που επισκέπτονται νοικιάζοντας αυτοκίνητο ή μηχανή. Επιπλέον έχουν δημιουργηθεί ειδικά δρομολόγια αστικών λεωφορείων προς όλα τα σημαντικά τουριστικά αξιοθέατα και τις πανέμορφες παραλίες.

III. Λιμάνια-Αεροδρόμια

(α) Σε ότι αφορά τα λιμάνια του νομού μπορούμε να πούμε με εξαίρεση τα λιμάνια των μεγαλύτερων νησιών(Νάξος, Πάρος, Σύρος, Σαντορίνη, Τήνος, Άνδρος) που είναι αρκετά ικανοποιητικά σε σχέση με τις δυνατότητες ενλιμενισμού των πλοίων σε αυτά, τα υπόλοιπα νησιά υστερούν σε εγκαταστάσεις και πολλά από αυτά έχουν την δυνατότητα να φιλοξενήσουν ένα το πολύ δύο πλοία, με αποτέλεσμα τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου η τουριστική κίνηση είναι αυξημένη, να δημιουργούνται προβλήματα με αντίκτυπο στους τουρίστες. Πάντως θα πρέπει να επισημάνουμε τις προσπάθειες που γίνονται τα τελευταία χρόνια προκειμένου να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα, με βελτίωση των εγκαταστάσεων και την δημιουργία νέων λιμανιών. Επιπλέον είναι απαραίτητο να τονίσουμε ότι τα λιμάνια όλων των νησιών των Κυκλάδων διακρίνονται σε κατηγορίες ανάλογα με την σημαντικότητα τους στο εθνικό δίκτυο λιμανιών. Η κατάταξη αυτή δεν σχετίζεται ούτε με το μέγεθος του λιμανιού και των χερσαίων του εγκαταστάσεων, ούτε με την κίνηση του και επομένως δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο αξιολόγησης των δυνατοτήτων του. Έτσι έχουμε την κατάταξη των λιμανιών των Κυκλάδων ως προς τη σημασία τους. Χαρακτηριστικά παρουσιάζονται ως εξής:

Πίνακας 1.1
(Κυκλάδες-Λιμάνια)

Κατηγορίες Λιμανιών	Λιμάνι
Εθνικής Σημασίας	—
Περιφερειακής Σημασίας	Σύρος
Τοπικής Σημασίας	Πάρου, Μυκόνου, Σαντορίνης
Λοιπά Λιμάνια	Νάξου, Μήλου, Σερίφου, Σίφνου, Τήνου, Αμοργού, Αντιπάρου, Ίου, Κέα, Κύθνου, Φολέγανδρου
Μικρά Λιμάνια	Δονούσας, Ηρακλειάς, Κουφονησίων, Σχοινούσας

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΧΩΔΕ Κ' ΥΠΕΘΟ

(β) Στη περιφέρεια των Κυκλάδων υπάρχουν έξι(6) αεροδρόμια κάποια εκ των οποίων εκ των οποίων δέχονται και πτήσεις charters εκτός από συνηθισμένα και τακτικά δρομολόγια του εσωτερικού. Η κίνηση που παρουσιάζουν είναι ιδιαίτερα σημαντική και πολλές φορές έχει παρατηρηθεί ότι η κίνηση από τις λεγόμενες charters πτήσεις να είναι πολλαπλάσια από την αντίστοιχη κίνηση των πτήσεων εσωτερικού. Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά οι αφίξεις και οι αναχωρήσεις επιβατών σε αεροδρόμια με πτήσεις charters :

Πίνακας 1.2
(Αφίξεις Και Αναχωρήσεις Επιβατών Με Πτήσεις
Charters Και Πτήσεις Εσωτερικού)

Γεωγραφική Ενότητα	Αφίξεις επιβατών στα αερ. (Άτομα)	Αναχωρήσεις επιβατών από τα αερ. (Άτομα)	Πτήσεις Charter (Πτήσεις)	Αφίξεις Επιβατών Με charter (άτομα)	Αναχώρηση Επιβατών Με charter (άτομα)	Τακτικές Πτήσεις Εσωτερικού (Πτήσεις)	Αφίξεις Επιβατών Με τακτικές πτήσεις (Άτομα)	Αναχώρηση Επιβατών Με τακτικές πτήσεις (Άτομα)
Ν.Κυκλάδων	717.115	717.542	7.420	365.177	352.924	23.177	351.938	364.618
Σαντορίνη	287.039	291.314	3.374	177.997	175.196	5.089	109.042	116.118
Μήλος	5.360	5.618	0	0	0	740	5.360	5.618
Μύκονος	163.470	159.507	1.887	91.299	86.316	3.232	72.171	73.191
Νάξος	15.301	15.393	136	2.291	2.548	836	13.010	12.845
Πάρος	115.866	15.856	0	0	0	2.207	15.866	15.856
Σύρος	15.041	15.740	0	0	0	2.029	15.041	16.740

ΠΗΓΗ : ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ (2000)
(Στατιστική Αεροπορικής Κίνησης)

Η περιφέρεια του νομού Κυκλάδων διαθέτει όπως αναφέραμε προηγουμένως έξι (6) αεροδρόμια τα οποία κατατάσσονται σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές σε τέσσερις κατηγορίες : σε διεθνή αεροδρόμια, σε νομοθετημένα Σημεία Εισόδου και Εξόδου, σε μη νομοθετημένα Σημεία Εισόδου και Εξόδου και σε αεροδρόμια αμιγώς εσωτερικού. Πιο αναλυτικά έχουμε :

Πίνακας 1.3
(Κατάταξη Αεροδρομίων Νομού Κυκλάδων με βάση τα κριτήρια
Της ICAO)

A/A	Αεροδρόμιο	Κατηγορία ICAO	Ενόργανες Διαδικασίες	Ηλεκτροφωτισμός
A) Διεθνή Αεροδρόμια				
—	Κανένα	—	—	—
B) Νομοθετημένα Σημεία Εισόδου Κ' Εξόδου				
1	Μοκόνου	4C	*	*
2	Σαντορίνης	4C	*	*
Γ) Μη Νομοθετημένα Σημεία Εισόδου Κ' Εξόδου				
1	Μήλου	1C	I	*
2	Νάξου	1C	I	*
3	Πάρου	1C	I	*
Δ) Αμγώς Εσωτερικού				
1	Σύρου	2C	I	*

ΠΗΓΗ : ΥΠΕΧΩΔΕ(2000)

Παρατηρήσεις:

I: σε εξέλιξη εργολαβία

Τα γράμματα **A, B, C, D** αφορούν τα μέγιστα ανοίγματα πτερύγων αεροσκαφών που χρησιμοποιούν τον διάδρομο.

Κατηγορία ICAO	Μήκος Διαδρόμου
1	L<800m
2	800>L>1200m
3	1200>L>1800m
4	L ≥ 1800m

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να τονίσουμε ότι σε μερικά από τα νησιά του Ν.Κυκλάδων που δεν διαθέτουν αεροδρόμιο υπάρχουν ελικοδρόμια, όπου η χρήση τους είναι κυρίως για έκτακτες ανάγκες(Π.χ. μεταφορά ασθενών στο κοντινότερο μεγάλο νησί που διαθέτει νοσοκομείο ή στην Αθήνα). Τα ελικοδρόμια αυτά είναι : της Αμοργού, της Ίου, της Κέας, της Κύθνου, της Άνδρου, της Φολέγανδρου και των Κουφονησίων.

IV. Μαρίνες

Τα τελευταία χρόνια στην προσπάθεια των αρμόδιων φορέων για να βελτιωθούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες του νομού προς τους τουρίστες πελάτες, άρχισαν να γίνονται ενέργειες για την κατασκευή μαρίνων, όπου αυτό είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί έτσι ώστε να διευκολύνονται και αυτοί που τους αρέσει να ταξιδεύουν από τόπο σε τόπο με σκάφος αναψυχής. Έτσι λοιπόν όλο και περισσότερες μαρίνες έχουν αρχίσει να φτιάχνονται ή είναι υπό κατασκευή με σημαντικότερες αυτές της Μυκόνου, της Νάξου, της Σύρου, της Παροικίας στην Πάρο και της Σαντορίνης.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύει ο Ε.Ο.Τ σχετικά με τις μισθώσεις σκαφών παρατηρείται μία αύξηση στον αριθμό των σκαφών που μισθώνονται για να ταξιδεύσουν προς τις Κυκλάδες και έτσι να πραγματοποιηθεί ένας μεγάλος αριθμός διανυκτερεύσεων σε αυτές. Επίσης δεν θα πρέπει να ξεχνάμε και τον μεγάλο αριθμό ιδιωτικών σκαφών που έρχεται να ενισχύσει την ιδέα για την κατασκευή περισσότερων μαρίνων σε όλα τα νησιά του νομού.

1.2.2 Τα κυριότερα τουριστικά θέλγητρα του νομού Κυκλάδων.

Όλα τα νησιά του Ν.Κυκλάδων διακατέχονται από μια ξεχωριστή ιστορία και παράδοση τα οποία είναι δυο από τα σημαντικότερα στοιχεία που έλκουν πολυάριθμους τουρίστες. Η γεωφυσική τους θέση όπου αποτελούσε τη γέφυρα ανάμεσα στην Ελλάδα, στην Ασία και στην Αφρική έπαιξε σημαντικό ρόλο στις κοινωνικές και ιστορικές εξελίξεις όχι μόνο στον ίδιο το νομό αλλά και σε ολόκληρη την Ελλάδα. Αλλά για να γίνει κατανοητή η ομορφιά και η ιδιαιτερότητα του νομού πρέπει να γίνει αναφορά στο κάθε ένα νησί ξεχωριστά έτσι ώστε να γίνει εμφανής η «προσωπικότητα» τους.

Άνδρος

Ένα νησί με σπουδαία ιστορία όπου συνδυάζεται ο καταπράσινος κάμπος, με όμορφες παραλίες και με άγρια απότομα βράχια. Ένα νησί με μεγάλη ναυτική παράδοση και με πολιτιστική ζωή. Υπάρχουν πολλοί περιστεριώνες διάσπαρτοι σε όλο το νησί αλλά και πολλοί νερόμυλοι στο εσωτερικό του νησιού και που έδωσαν την αρχαία ονομασία στο νησί: Υδρούσα.

Το νησί καταγράφεται ιστορικά τον 8^ο αιώνα π.Χ. και είχε σημαντικές συναλλαγές με την Ελλάδα, τα άλλα νησιά και τη Μικρά Ασία. Τα αρχαιολογικά ευρήματα στην Παλαιόπολη και στη Ζαγορά

καθώς και ο οικισμός στην Υψηλή, σπουδαία στρατιωτική θέση, φανερώνουν τη δύναμη και την ευρωστία της αρχαίας Άνδρου. Στο σύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο στην πλατεία Καϊρή βρίσκονται εκτεθειμένα πολλά από τα ευρήματα του νησιού. Επίσης το μουσείο της μοντέρνας τέχνης, που φιλοξενεί κάθε χρόνο και μια καινούρια έκθεση, η Καϊρειος βιβλιοθήκη με μεγάλο αριθμό βιβλίων σε ένα νεοκλασικό κτίριο, το άγαλμα του "Ναύτη" στην πλατεία-εξέδρα μέσα στη θάλασσα είναι μόνο ένας μικρός αριθμός από τα μέρη που μπορεί κάποιος να επισκεφτεί.

Οι σπουδαιότεροι αρχαιολογικοί χώροι της Άνδρου είναι : 1) ο αρχαιολογικός χώρος της Παλαιόπολης και ο οποίος είναι και ο σημαντικότερος αφού αποτέλεσε και την πρωτεύουσα της Άνδρου από τα αρχαία χρόνια μέχρι την πρωτοβυζαντινή περίοδο, 2) ο γεωμετρικός οικισμός της Ζαγοράς, 3) ο νεολιθικός οικισμός Στροφιλά, όπου πρόκειται για τα ερείπια του μεγαλύτερου νεολιθικού οικισμού που έχει ανασκαφεί στα νησιά του Αιγαίου και χρονολογείται από την 3^η χιλιετία π.Χ. και 4) ο ελληνιστικός πύργος του Άγιου Πέτρου που χρονολογείται από 3^ο – 4^ο αιώνα π.Χ.

Στην Άνδρο υπάρχουν οι μονές Ζωοδόχου Πηγής, η Παχράντου, Αγίας Μαρίας και η μονή Αγίου Νικολάου.

Χαρακτηριστικό της Άνδρου είναι η ύπαρξη πολλών αρχαίων μονοπατιών. Πιστεύετε ότι τα μονοπάτια αυτά, στη βασική τους χάραξη, έχουν μείνει τα ίδια από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Κάθε ξωκλήσι, μοναστήρι, βοσκοτόπι, καλλιεργήσιμη περιοχή, πηγή, παραλία, όρμος και φυσικός οικισμός έχουν από ένα τουλάχιστον μονοπάτι που οδηγεί σε αυτά. Σ' αυτά τα λιθόστρωτα μονοπάτια στηρίχθηκαν η κοινωνική και η οικονομική ζωή του νησιού από την προϊστορία μέχρι τα μεταπολεμικά χρόνια. Κάποια από αυτά έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά και προσφέρονται για περιπατητικές διαδρομές.

Τήνος

Το νησί της Μεγαλόχαρης με τη θαυματουργή εικόνα που γιορτάζει με περίλαμπρο πανηγύρι στις 15 Αυγούστου. Είναι γενέτειρα μεγάλων καλλιτεχνών, του Χαλεπά, του Γκύζη, του Νικηφόρου Λύτρα, του Φιλιππότη. Ολόκληρη είναι ένα πλούσιο μουσείο με τα εξαιρετικής τέχνης καμπαναριά της, την αρχιτεκτονική των κτισμάτων της, τη διακόσμηση των σπιτιών της και τους περιστεριώνες της. Μέσα στην πρωτεύουσα, την Τήνο, ξεχωριστή θέση κατέχει το επιβλητικό οικοδόμημα από λευκό μάρμαρο, η εκκλησία της Παναγίας. Η εικόνα της θεωρείται έργο του ευαγγελιστή Λουκά. Δίπλα ακριβώς από την εκκλησία βρίσκεται το μαυσωλείο των θυμάτων του αντιτορπιλικού «Έλλη». Εκτός από το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης μπορεί κανείς να επισκεπτεί και τη γλυπτοθήκη Τήνιων καλλιτεχνών με πλούσια

συλλογή από σπουδαία έργα μεγάλων δημιουργών. Στο νησί μπορεί κανείς να επισκεπτεί: 1)το χωριό Κάμπο που φιλοξενεί το μεγαλύτερο αριθμό από τους περιστεριώνες του νησιού και τα ερείπια της αρχαίας πόλης με τα ίχνη από το ιερό της Δήμητρας και της Περσεφόνης, 2) τους κίονες μέσα σε ένα καταπράσινο τοπίο με το ιερό του Απόλλωνα και της Αμφιτρίτης, 3)τον Πύργο που είναι η πατρίδα των ξακουστών γλυπτών Λύτρα, Φιλιπότη και Χαλεπά. Το σπίτι του τελευταίου έχει διαμορφωθεί σε μουσείο. Ακόμα στον Πύργο μπορεί κανείς να θαυμάσει τη βρύση στην είσοδό του με τη μαρμαρόστρωτη αυλή και 4)το χωριό Στενή και να γνωρίσει το μοναστήρι του Κεχροβουνίου, κτίσμα του 10^{ου}-11^{ου} αιώνα με ξυλόγλυπτο τέμπλο και σπουδαίες εικόνες , από τα πιο σπουδαία της Ελλάδας.

Κέα

Η Χώρα, η πρωτεύουσα του, είναι μια κυκλαδίτικη πολιτεία που κρατά το παραδοσιακό της χρώμα. Η Ακρόπολη της αρχαίας πόλης Ιουλίδας φανερώνεται με λείψανα που σώζονται κοντά στο μεσαιωνικό κάστρο που χτίστηκε στην ίδια θέση. Στο Βουρκάρι μπορεί να δει ο επισκέπτης ένα οικισμό από την εποχή του χαλκού και στο χωριό Κούντουρο ίχνη από την αρχαία Καρθαία όπου ο αρχαιολογικός της χώρος θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα μνημεία του νησιού. Η Καρθαία υπήρξε μία από τις τέσσερις πόλεις που άκμασαν στη Κέα κατά την αρχαιότητα. Η οχύρωση της πόλης, η μνημειακή αρχιτεκτονική των κτιρίων και το πλήθος αργυρών κυρίως νομισμάτων που ανασκάφηκαν μαρτυρούν το υψηλό πολιτιστικό επίπεδο των κατοίκων. Τα σημαντικότερα μνημεία του χώρου είναι: ο ναός του Πυθίου Απόλλωνα, που ιδρύθηκε το 58 π.Χ. αιώνα και ο ναός της Αθηνάς που χρονολογείται από τα τέλη του 6^{ου} με τις αρχές του 5^{ου} π.Χ. αιώνα.

Το τείχος της Καρθαίας που χρονολογείται από τα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αιώνα. Το τείχος που περιβάλλει την πόλη διακόπτεται από έξι πύλες-εισόδους, από όπου ξεκινούσαν οι αρχαίοι δρόμοι προς όλο το νησί.

Ένας ακόμη σπουδαίος αρχαιολογικός χώρος είναι και ο προϊστορικός οικισμός της Αγίας Ειρήνης. Ο οικισμός αυτός άκμασε από το τέλος της νεολιθικής εποχής μέχρι και τον 15^ο π.Χ. αιώνα, όπου σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές καταστράφηκε από ένα ισχυρό σεισμό.

Τέλος υπάρχει και ο πύργος της Αγίας Μαρίας που βρίσκεται στην ενδοχώρα της Κέας. Ιδρύθηκε την ελληνιστική περίοδο και αποτελεί ένα χαρακτηριστικό οικοδόμημα μεμονωμένου οχυρωματικού πύργου και είχε αμυντικό χαρακτήρα. Ξεπερνάει τα 20μ. και ένα τμήμα του πύργου κατέρρευσε το 1858 μετά από μια ισχυρή σεισμική δόνηση

Κύθνος

Έχει ένα μεγάλο αριθμό εκκλησιών και εκεί μπορεί ο επισκέπτης να δει αξιόλογα έργα και τέμπλα ξυλόγλυπτα μεγάλης αξίας αλλά και μια μεγάλη συλλογή από βυζαντινές εικόνες. Στο χωριό Δρυοπίδα είναι το σπήλαιο Καταφύκι που ακόμα δεν έχει εξερευνηθεί, στα Λουτρά οι ιαματικές πηγές που υπάρχουν από τα πανάρχαια χρόνια και στο χωριό Παναγία Κανάλια η εκκλησία της Παναγίας.

Τα παραδοσιακά προϊόντα του νησιού ξεχωρίζουν για την εκλεκτή τους γεύση και την εξαιρετική τους ποιότητα. Φημίζεται για τα τυροκομικά του προϊόντα αλλά και για το ντόπιο κρασί. Ένα από τα πιο φημισμένα γλυκά είναι τα περίφημα αμυγδαλωτά , που έχουν παράδοση στα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων. Τέλος το μέλι της Κύθνου διακρίνεται για την ποιότητα του.

Σύρος

Στη Σύρο, όπου είναι και η πρωτεύουσα του νομού Κυκλάδων, το 1823 λειτουργεί εκεί το πρώτο νοσοκομείο της Ελλάδας και το 1834 το πρώτο γυμνάσιο της Ελλάδας. Σήμερα μερικά από τα νεοκλασικά αρχοντικά που κοσμούν την Ερμούπολη είναι το δημαρχείο Ερμούπολης, το πνευματικό κέντρο, το δημοτικό θέατρο Απόλλων και το Πρώτο νοσοκομείο, το οποίο έχει διακηρυχθεί ως έργο τέχνης από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Τα κυριότερα μουσεία της Σύρου είναι το αρχαιολογικό μουσείο, το μουσείο κυκλαδίτικης τέχνης, το κέντρο τεχνικού πολιτισμού και το μουσείο του Μάρκου Βαμβακάρη.

Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά και στον φάρο του λιμανιού, ο οποίος βρίσκεται απέναντι ακριβώς από την είσοδο του κεντρικού λιμανιού, στο νησάκι Δίδυμο ή Γαϊδουρονήσι. Κτίστηκε το 1834 και έχει ύψος 29,5μ. Με την κατασκευή αυτού του τεράστιου φάρου οι Σύριοι ήθελαν να τονίσουν τον κυρίαρχο ρόλο του λιμανιού τους στον ελλαδικό χώρο. Για την ιστορία αναφέρουμε ότι ήταν ο πρώτος φάρος με περιστρεφόμενο μηχανήμα στο Αιγαίο και είχε μεγάλη εμβέλεια. Λέγεται ότι η λάμψη του έφτανε ως τα παράλια της Μικράς Ασίας.

Δήλος

Η Δήλος θεωρείται το πιο ιερό νησί του κόσμου. Το νησί του Απόλλωνα και της Άρτεμης βρίσκεται στο κέντρο των Κυκλάδων και γύρω του τα υπόλοιπα νησιά του συμπλέγματος σχηματίζουν ένα νοητό κύκλο. Κατά την αρχαιότητα αποτέλεσε το μεγαλύτερο θρησκευτικό και πολιτιστικό κέντρο. Το ακατοίκητο σήμερα νησί είναι ολόκληρο ένας αρχαιολογικός χώρος. Ο μύθος αναφέρει ότι η Ήρα είχε καταραστεί την Λητώ, που ήταν έγκυος από τον Δία, να γεννήσει σε έναν τόπο που δεν το βλέπει το φως του ήλιου. Η Λητώ περιπλανιόταν και υπέφερε, ώσπου

τη λυπήθηκε ο Ποσειδώνας και φανέρωσε από τα βάθη της θάλασσας ένα νησί τη Δήλο, που σημαίνει φανερή και που ήταν ένα ηλιόλουστο νησί. Εκεί γεννήθηκε ο Απόλλωνας και η Άρτεμις.

Τα σημαντικότερα οικοδομήματα και ιερά που βρίσκονται στο νησί είναι η Αγορά των Κομπεταλιστών, ο ναός των Δηλίων, το Άνδηρο των Λεόντων και η οικία του Διονύσου. Η Αγορά των Κομπεταλιστών που βρίσκεται κοντά στο λιμάνι είναι μια από τις σημαντικότερες αγορές της ελληνιστικής περιόδου. Χρονολογείται από τα έλη του 2^{ου} π.Χ. αιώνα. Ο ναός των Δηλίων ο μεγαλύτερος από τους τρεις ναούς που είναι αφιερωμένοι στον Απόλλωνα. Η κατασκευή του άρχισε το 478 π.Χ. όταν όμως το ταμείο της αθηναϊκής συμμαχίας μεταφέρθηκε στην Αθήνα, οι οικοδομικές εργασίες σταμάτησαν. Το Άνδηρο των Λεόντων αποτελεί το πιο πολύ φωτογραφημένο αξιοθέατο του νησιού. Πρόκειται για τα περίφημα μαρμάρινα λιοντάρια που είναι τοποθετημένα σε μια σειρά για να φυλάνε την Ιερή λίμνη(η οποία σήμερα έχει αποξηραθεί). Τα λιοντάρια είναι αφιερώματα των Ναξιωτών και χρονολογούνται από τον 7^ο αιώνα π.Χ. και αρχικά ήταν 16 αλλά σώζονται μόνο τα 5 και τμήματα από άλλα 3, ενώ το ακέφαλο σώμα του ενός άλλου κοσμεί τον ναύσταθμο της Βενετίας. Τέλος η οικία του Διονύσου αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα κατοικίας στη Δήλο. Χρονολογείται από τα τέλη του 2^{ου} π.Χ. αιώνα και πήρε το όνομα της από το περίφημο ψηφιδωτό που υπάρχει στο αίθριο του οικοδομήματος και παριστάνει τον Διόνυσο πάνω σε έναν πάνθηρα.

Μύκονος

Η πραγματική Μύκονος δεν έχει καμία σχέση με την τουριστική Μύκονο που επισκέπτονται οι χιλιάδες επώνυμοι και ανώνυμοι τουρίστες. Η πραγματική Μύκονος είναι αυτή που γεννήθηκε μέσα στον αφρό των κυμάτων του Αιγαίου, αυτή που η ζωή της ξεκίνησε από την νεολιθική περίοδο. Τα σπουδαιότερα ευρήματα του νησιού είναι η Δίπολης των κλασσικών χρόνων και το Παλαιόκαστρο της ενετικής και τουρκικής κυριαρχίας.

Τα μουσεία της Μυκόνου είναι το αρχαιολογικό, το ναυτικό μουσείο και το λαογραφικό μουσείο. Στο αρχαιολογικό μουσείο υπάρχει μία σημαντική συλλογή από αγγεία των προϊστορικών μέχρι των υστεροελληνικών χρόνων, αγάλματα και τεφροδόχους που ήρθαν στο φως από τις ανασκαφές στην νεκρόπολη της Ρήνειας, καθώς και αγγεία από όλες τις περιοχές της Μυκόνου. Το λαογραφικό μουσείο της Μυκόνου βρίσκεται στην περιοχή του Κάστρου και στεγάζεται σε ένα παραδοσιακό οίκημα του 18^{ου} αιώνα και φιλοξενεί μία αξιόλογη συλλογή από τοπικές ενδυμασίες, υφαντά, εργαλεία και οικοσυσκευές περασμένων εποχών, έπιπλα και κεραμικά αντικείμενα.

Στο νησί υπάρχει και η μονή της Παναγίας Τουρλιανής. Αυτό το μοναστήρι βρίσκεται στο γραφικό χωριό Άνω Μερά και πήρε το όνομα της από μοναχή που ανακάλυψε την θαυματουργή εικόνα της Παναγίας και φυλάσσεται στο ναό. Ιδρύθηκε από δύο Παριανούς μοναχούς το 1452. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού που κατασκευάστηκε στην Φλωρεντία. Το ίδιο σημαντική είναι και η εκκλησία της Παναγίας της Παραπορτιανής που αποτελεί το ωραιότερο δείγμα κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής. Πρόκειται για ένα Βυζαντινό ναό που ιδρύθηκε τον 15^ο αιώνα και βρίσκεται στη συνοικία του Κάστρου. Η ιδιαιτερότητα του είναι ότι πρόκειται για ένα διώροφο οίκημα που αποτελείται από 5 ναούς. Οι 4 είναι κτισμένοι στο ισόγειο. Όλοι οι ναοί έχουν εσωτερική επικοινωνία. Η εκκλησία πήρε το όνομα Παραπορτιανή λόγω του ότι είναι κτισμένη δίπλα στη πόρτα του Κάστρου.

Ένα ακόμη σημαντικό κομμάτι της ιστορίας του νησιού είναι οι παραδοσιακοί μύλοι. Για την ιστορία αναφέρουμε ότι οι μύλοι ήταν εργαστήρια μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, όπου το 19^ο αιώνα η άλεση αλεύρων αποτελούσε την βασική πηγή εσόδων του νησιού. Εντυπωσιακό είναι το γεγονός ότι, συχνά οι ντόπιοι για να διατηρήσουν ζωντανή την παράδοση, χτίζουν μύλους δίπλα στα σπίτια τους.

Νάξος

Η Νάξος είναι το μεγαλύτερο και πιο εύφορο νησί των Κυκλάδων. Έχει συνδέσει το όνομα και την ιστορία της με μυθολογικές αφηγήσεις, πολέμους, πειρατικές επιδρομές, αλλά και δημιουργικότητα. Οι σπουδαιότεροι αρχαιολογικοί χώροι είναι ο αρχαιολογικός χώρος Γρόττας, Υρία-ιερό Διονύσου και ο ναός της Δήμητρας. Ο αρχαιολογικός χώρος της Γρόττας βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του λιμανιού και εκεί βρίσκονται τα λείψανα της μυκηναϊκής πόλης της Νάξου. Η πόλη αυτή ήκμασε το 1300 π.Χ. . Το ιερό των Υρίων βρίσκεται στη θέση Λιβιάδι της Νάξου και ήταν αφιερωμένο στο θεό Διόνυσο. Ο ναός ανήκει στον 6^ο αιώνα π.Χ. . Ο ναός της Δήμητρας βρίσκεται κοντά στο χωριό Σαγκρί, στη θέση Γύρουλας. Πρόκειται για ένα οικοδόμημα που χρονολογείται από την εποχή του τυράννου Λυγδάμιδος (530π.Χ.) και εντάσσεται στο φιλόδοξο οικοδομικό πρόγραμμα του, ανάλογο με αυτό του Αθηναίου Πεισίστρατου.

Τα μουσεία της Νάξου είναι το αρχαιολογικό μουσείο, το αρχαιολογικό και το λαογραφικό μουσείο Απειράνθου. Το αρχαιολογικό μουσείο Νάξου έχει αναγνωριστεί και ως ιστορικό μνημείο. Κτίστηκε από τους Φράγκους και αποτελεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της αρχιτεκτονικής που αναπτύχθηκε στη Νάξο κατά τον 17^ο αιώνα. Το μουσείο φιλοξενεί σημαντικά ευρήματα που έφεραν στο φως οι ανασκαφές που διεξάγονταν στο νησί συνεχώς από τον Β' παγκόσμιο ως τις μέρες μας. Στο αρχαιολογικό μουσείο της Απειράνθου εκτίθονται

σημαντικά ευρήματα από χρονολογούνται από τα προϊστορικά χρόνια. Τέλος το λαογραφικό μουσείο Απειράνθου στεγάζεται σε ένα παραδοσιακό οίκημα και από τα εκθέματα του πληροφορείται ο επισκέπτης τον παραδοσιακό τρόπο ζωής των κατοίκων και τις συνήθειες τους.

Οι πύργοι της Νάξου είναι : το κάστρο της Νάξου και ο πύργος του Γλέζου, ο πύργος του Μπελόνια, ο πύργος του Χείμαρρου, ο παλαιόπυργος της Πλάκας, το Απάνω κάστρο, ο πύργος του Γκράτσια, ο πύργος του Μπαρότση και ο πύργος Αγίας και το μοναστήρι.

Οι ναοί και τα μοναστήρια του νησιού είναι: η Παναγία Δροσιανή, η Παναγία Πρωτόθρονη, η Παναγία Υψηλοτέρα, η ιερά μονή αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου, η Παναγία Βλαχαρνιώτισσα, ο ιερός ναός Ζωοδόχου Πηγής, η Παναγία η Απεραλίτισσα, η ιερά μονή του Φωτοδότη Χριστού και ιερός ναός αγίου Μάμα.

Στις οργανωμένες παραλίες του νησιού ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να εξασκηθεί στο αγαπημένο του θαλάσσιο σπορ με την βοήθεια ενός ειδικού. Η Νάξος έχει και υπέροχες ορεινές διαδρομές. Τα δεκάδες μονοπάτια που διασχίζουν τη Νάξο οδηγούν σε πανέμορφα μέρη, πολλά από τα οποία έχουν πρόσβαση μόνο μέσω περιπατητικών διαδρομών. Τέλος γίνονται ειδικές διαδρομές με ποδήλατο μέσα από χωματόδρομους που καταλήγουν σε μικρά χωριά και οικισμούς.

Πάρος

Η Πάρος είναι ένας από τους δημοφιλέστερους τουριστικούς προορισμούς. Διαθέτει αμέτρητες φυσικές ομορφιές και εντυπωσιάζει με τη γραφικότητα των οικισμών της.

Κοντά στην παραλία της Παροικιάς, η οποία είναι και η πρωτεύουσα του νησιού, βρίσκεται το αρχαίο νεκροταφείο της πόλης. Σύμφωνα με τα ευρήματα φαίνεται πως ήταν σε χρήση από τον 8^ο π.Χ. αιώνα έως και τον 2^ο μ.Χ. αιώνα. Ο χώρος του αρχαίου νεκροταφείου έχει διαμορφωθεί σε αρχαιολογικό πάρκο και υπάρχει εκθετήριο με αναπαραστάσεις διαφόρων τύπων ταφής.

Το Κάστρο της Παροικιάς βρίσκεται στο κέντρο του παραδοσιακού οικισμού της πόλης. Ο λόφος του Κάστρου κατοικείται συνεχώς από τα προϊστορικά χρόνια και χτίστηκε τον 13^ο αιώνα από τους Ενετούς.

Στη θέση Θόλος στην Παροικιά έχουν ανακαλυφθεί τα ερείπια ενός αρχαίου εργαστηρίου κεραμικής, που χρονολογείται από τον 3^ο π.Χ. αιώνα. Επίσης στον ίδιο χώρο ανασκάφηκε ένας γεωμετρικός τάφος και ένας τοίχος μεγάλου αρχαϊκού οικοδομήματος. Επίσης και ο Παλαιόπυργος Πάρου είναι ένα σημαντικό αξιοθέατο, καθώς και το κάστρο της Νάουσας που χτίστηκε για οχυρωματικούς λόγους κατά τον 14^ο αιώνα από τους Ενετούς.

Τα μουσεία της Πάρου είναι: το αρχαιολογικό μουσείο της Πάρου, το βυζαντινό μουσείο της Εκατονταπυλιανής, το βυζαντινό μουσείο Νάουσας, το λαογραφικό μουσείο Νάουσας και η λαογραφική συλλογή Κάπαρη.

Η Πάρος είναι ένα πλούσιο νησί από ναούς και μοναστήρια. Κάποια από αυτά είναι: ο άγιος Γεώργιος, η αγία Τριάδα, η μονή αγίου Αντωνίου, η μονή Κοιμήσεως της Θεοτόκου ή αγία Μονή, η μονή Παναγίας Μυρτιδιώτισσας, η μονή αγίου Ιωάννη του Θεολόγου, η μονή αγίου Αθανασίου, το μοναστήρι Λογγοβάρδας, η μονή αγίου Γεωργίου Λαγκαδά και η μονή αγίου Ιωάννη του Προδρόμου.

Σε απόσταση 5 χλμ. Από την Παροικιά, στο δρόμο προς την Αλυκή συναντάμε την κοιλάδα με τις πεταλούδες. Πρόκειται για μια καταπράσινη κοιλάδα όπου βρίσκουν καταφύγιο πολλά είδη πολύχρωμων πεταλούδων.

Σίφνος

Ολόκληρο το νησί έχει χαρακτηριστεί διατηρητέος οικισμός. Η κυκλαδίτικη αρχιτεκτονική στη Σίφνο αποκτά ιδιαίτερη ποιότητα. Ιδιαίτερη έμφαση στο νησί αυτό δίνουν στη παράδοση της αγγειοπλαστικής.

Το αρχαιολογικό μουσείο της Σίφνου βρίσκεται στο μεσαιωνικό οικισμό του Κάστρου και στεγάζεται σ'ένα παραδοσιακό οίκημα. Φιλοξενεί ευρήματα από τις ανασκαφές που έχουν γίνει στο νησί. Υπάρχει επίσης και λαογραφικό μουσείο.

Η Σίφνος πιστή στις παραδόσεις διατηρεί τα πατροπαράδοτα έθιμα. Στα περισσότερα ξωκλήσια και μοναστήρια του νησιού γίνονται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο παραδοσιακά πανηγύρια.

Σέριφος

Όμορφα κυκλαδίτικα σπίτια με την ντόπια αρχιτεκτονική, στενά ασβεστωμένα, ανεμόμυλοι, γραφικές παραλίες και όμορφα μέρη συνθέτουν το τοπίο της Σεριφου.

Στη Χώρα, την πρωτεύουσα του νησιού, μπορεί κανείς να επισκεφτεί τα λείψανα του βενετσιάνικου κάστρου και τις πολλές αξιόλογες εκκλησίες της.

Στον Κουταλά, ένα όμορφο φυσικό σπήλαιο, γνωστό από την αρχαιότητα. Αυτό επιβεβαιώνεται από τα ευρήματα που βρέθηκαν σε αυτό. Ένας ογκόλιθος, μέσα στη σπηλιά, φαίνεται ότι χρησιμοποιούνταν σαν βωμός.

Το μοναστήρι των ταξιαρχών είναι το σημαντικότερο μνημείο του νησιού. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Γαλήνη, σε απόσταση 6 χλμ. Από τη Χώρα. Η μονή ιδρύθηκε τον 17^ο αιώνα και έχει φρουριακό χαρακτήρα.

Είναι αφιερωμένη στους Αρχάγγελους Μιχαήλ και Γαβριήλ, οι οποίοι είναι και οι προστάτες του νησιού.

Κίμωλος

Ένα νησί με όλα τα χαρακτηριστικά των νησιών των Κυκλάδων. Στη πρωτεύουσα, τη Χώρα, θα συναντήσει κανείς ένα μεγάλο αριθμό εκκλησιών με αξιόλογες εικόνες. Υπάρχει επίσης το λαξεμένο σπήλαιο στην περιοχή της Βρωμολίμνης που στο μεγαλύτερο μέρος του παραμένει ανεξερεύνητο. Είναι ηφαιστειογενές νησί, με μοναδική ποικιλία πετρωμάτων. Εκτός όμως από τον πλούτο του σε πετρώματα το νησί φημίζεται και για την χλωρίδα και την πανίδα του. Η παραλία του άγιου Γεωργίου με τη λευκή αμμουδιά είναι από τα εντυπωσιακότερα τοπία του νησιού.

Μήλος

Στη Μήλο μπορεί κανείς να επισκεφτεί την εκκλησία της Παναγίας της Κορφιάτισσας, τη μητρόπολη του νησιού, με όμορφο ξυλόγλυπτο τέμπλο και εικόνες από την κρητική και βυζαντινή περίοδο και ένα επιτάφιο του 1600. Στην Απολλωνία ένας πολύ ωραίος περίπατος είναι στα Γλαρονήσια και στα Ενάλια σπήλαια. Στο νησί είναι ανοιγμένα πολλά σπήλαια στις ακτές σε ηφαιστειογενή από τη διάβρωση του νερού, της θάλασσας και του αέρα. Τα κυριότερα είναι: 1) η σμαραγδένια σπηλιά, που πήρε το όνομα της από το χρώμα που κυριαρχεί εκεί, 2) τα θαλασσινά Μετέωρα είναι ογκόλιθοι που ξεφυτρώνουν από τη θάλασσα ημικυκλικά και σχηματίζουν μια θαυμάσια λίμνη και ήταν ορμητήριο και κρησφύγετο πειρατών της εποχής της τουρκοκρατίας και 3) τα σπήλαια Παράφραγκα είναι τρία σπήλαια στη σειρά, στα βόρεια παράλια.

Οι αρχαιολογικοί χώροι που μπορεί κανείς να επισκεφτεί στη Μήλο είναι η αρχαία Φυλακωπή και το αρχαίο θέατρο. Σε κοντινή απόσταση από το θέατρο βρέθηκε το φημισμένο άγαλμα της Αφροδίτης της Μήλου. Οι κατακόμβες είναι ένα από τα σπουδαιότερα ευρήματα των πρώτων χριστιανικών χρόνων και είναι μαζί με της Ρώμης τα σπουδαιότερα παλαιοχριστιανικά νεκροταφεία.

Τα μουσεία της Μήλου είναι τρία: το αρχαιολογικό μουσείο, το λαογραφικό μουσείο και το μεταλλευτικό μουσείο.

Φολέγανδρος

Εντυπωσιακό είναι το κάστρο που χτίστηκε από το Μάρκο Σανούδη το 1212 και είναι ένας αμυντικός μεσαιωνικός οικισμός. Από τις εκκλησίες του νησιού διασώζονται πολλές και μαζί με αυτές πολύτιμες εικόνες του 15^{ου} – 17^{ου} αιώνα.

Το σπήλαιο της Χρυσοσπηλιάς είναι ένα σπουδαίο μνημείο της φύσης. Θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα σπήλαια της Ελλάδας, αν και

το μεγαλύτερο τμήμα του παραμένει ανεξερεύνητο. Το σπήλαιο παρουσιάζει και αρχαιολογικό ενδιαφέρον αφού είναι το μόνο σπήλαιο που στα τοιχώματα του είναι γραμμένα αμέτρητα ονόματα αρχαίων. Επίσης έχουν ανασκαφεί ανθρώπινοι σκελετοί και σπασμένα αγγεία.

Κάθε Ιούλιο στο νησί πραγματοποιείται το καλοκαιρινό φεστιβάλ. Τότε ζωντανεύουν τα στενά του κάστρου και όλης της Φολέγανδρου με παραστάσεις, προβολές και συναυλίες κλασικής και παραδοσιακής μουσικής. Στο νεοκλασικό κτίριο του δημοτικού σχολείου της Χώρας φιλοξενούνται θεαματικές εκθέσεις που διαρκούν όλο το καλοκαίρι. Επίσης, η αίθουσα του πολιτιστικού συλλόγου «Η Φολέγανδρος» φιλοξενεί κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού εικαστικές εκθέσεις με θέμα το νησί.

Ίος

Η παλιά συνοικία της πόλης έχει χαρακτηριστεί διατηρητέος οικισμός. Στην Ίο βρίσκεται ο τάφος του Ομήρου, του διασημότερου ποιητή της αρχαιότητας., ο οποίος λέγεται ότι βρίσκεται στη θέση Πλακωτό, στη βόρεια πλευρά του νησιού.

Σε όλο το νησί υπάρχουν 365 εκκλησίες. Καθεμιά από αυτές «διεκδικεί» την προσοχή του κάθε επισκέπτη. Αυτές που ξεχωρίζουν για την αρχιτεκτονική τους είναι η αγία Ειρήνη στο λιμάνι, του αγίου Γεωργίου στο Γιαλό, της Παναγίας της Γκρεμιώτισσας στη Χώρα, του αγίου Ιωάννη στον Κάλαμο και του αγίου Ιωάννη στον Πύργο η οποία λέγεται ότι είναι κτισμένη πάνω στα ερείπια αρχαίου ναού του Απόλλωνα.

Επίσης υπάρχει και αρχαιολογικό μουσείο στη Ίο και στεγάζεται σ' ένα μεγαλοπρεπές νεοκλασικό κτίριο, το Αμοιραδάκειο Μέγαρο.

Αμοργός

Η Αμοργός είναι το ανατολικότερο νησί των Κυκλάδων με διάσπαρτα ίχνη από τα παλιότερα χρόνια.

Οι αρχαιολογικοί χώροι που μπορεί να επισκεφτεί κάποιος στο νησί είναι η αρχαία Μινώα, η αρχαία Αιγιάλη και η αρχαία Αρκεσίνη.

Η αρχαιολογική συλλογή της Αμοργού στεγάζεται σ' ένα ιστορικό κτίριο του νησιού. Στον πύργο Γαβρά, ένα αρχοντικό του 18^{ου} αιώνα, το οποίο έχει ανακαινιστεί.

Το μοναστήρι της Παναγίας της Χοζοβιώτισσας είναι το σημαντικότερο θρησκευτικό μνημείο της Αμοργού και ένα από τα σπουδαιότερα της Ελλάδας. Βρίσκεται στη νότια πλευρά του νησιού κτισμένο κυριολεκτικά μέσα στα βράχια, σε υψόμετρο 300μ. από τη θάλασσα και είναι ορατό μόνο από το πέλαγος.

Σαντορίνη

Το αρχαίο όνομά της είναι Θήρα. Το όνομα Σαντορίνη παρουσιάζεται τον 14^ο αιώνα και συχνά, όταν αναφέρονται μ' αυτό το όνομα, εννοούν και τα μικρά ηφαιστειογενή νησάκια, τη Θηρασιά, το Ασπρονήσι και την παλιά και νέα Καμένη, τα οποία είναι ηφαιστειογενή και είναι γνωστά σαν ηφαίστειο της Σαντορίνης.

Οι αρχαιολογικοί χώροι που μπορεί κάποιος να επισκεφτεί στη Σαντορίνη είναι το Ακρωτήρι και η αρχαία θήρα.

Τα μουσεία που υπάρχουν στη Σαντορίνη είναι το αρχαιολογικό μουσείο Θήρας, το μουσείο Προϊστορικής Θήρας, το λαογραφικό μουσείο, το ναυτικό μουσείο Οίας, το μέγαρο Γκύζη και το αρχοντικό Γεωργίου Αργυρού.

Οι κυριότεροι ναοί και μοναστήρια στο νησί είναι ο ορθόδοξος καθεδρικός ναός Μητρόπολης, ο καθολικός καθεδρικός ναός, η Παναγία Επισκοπή, η ιερά μονή αγίου Νικολάου και η ιερά μονή Προφήτη Ηλία που το καθένα από αυτά έχει τη δική του ιστορία.

Το ηφαίστειο είναι το κύριο κομμάτι της ιστορίας της Σαντορίνης. Σύμφωνα με τα ιστορικά στοιχεία η δράση του ηφαιστείου χάνεται στα βάθη των αιώνων. Υπολογίζεται ότι η πρώτη έκρηξη έγινε γύρω στο 80.000 π.Χ. Μέχρι την τελευταία έκρηξη που έγινε το 1956 είχαν προηγηθεί πάνω από 12 εκρήξεις. Στην τελευταία έκρηξη το νησί υπέστη φοβερές καταστροφές.

Ανάφη

Η Ανάφη σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία αναδύθηκε από το πέλαγος, με εντολή του θεού Απόλλωνα για να προσφέρει καταφύγιο στον Ιάσονα και τους Αργοναύτες, οι οποίοι κινδύνευαν από μια μεγάλη καταιγίδα.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα που έχουν βρεθεί στο νησί μαρτυρούν ότι η Ανάφη κατοικούνταν από τα προϊστορικά χρόνια.

Στο λόφο του Καλάμου και κοντά στο μοναστήρι της Παναγίας της Καλαμιώτισσας υπάρχουν τα ερείπια της αρχαίας πόλης και του ναού του Απόλλωνα.

1.2.3 Τουριστική ανοδομή νομού Κυκλάδων

(α) Αξιολόγηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς :

Η γενική εικόνα που παρουσιάζει η περιφέρεια του Ν.Κυκλάδων ως τουριστικά αναπτυγμένη περιοχή υποκρύπτει έντονες χωρικές και ποιοτικές διαφοροποιήσεις. Ο σημαντικός όγκος της τουριστικής κίνησης με βάση τα απόλυτα μεγέθη, συγκεντρώνεται σε μικρό αριθμό νησιών. Στην περιοχή συνυπάρχουν μικρές και μεγάλες μονάδες καθώς και ενοικιαζόμενα δωμάτια, που λειτουργούν υπό τελείως διαφορετικές συνθήκες και των οποίων η διασπορά στο χώρο δεν είναι ομοιόμορφη. Σε ότι αφορά το προσφερόμενο προϊόν, κυριαρχεί ο τουρισμός παραλίας. Η έλλειψη διαφοροποίησης περιορίζει την δυνατότητα ευελιξίας αναφορικά με τα επίπεδα των ζητούμενων τιμών. Ενώ η ύπαρξη μεγάλης προσφοράς πιέζει ακόμη περισσότερο τις τιμές προς τα κάτω. Οργανωμένο τουρισμό δέχονται κυρίως οι προορισμοί στους οποίους υπάρχει η δυνατότητα προσγείωσης πτήσεων Charter, ενώ ένα μέρος διακινείται με πλοία. Στα λίγα νησιά που δέχονται πτήσεις Charter, καταλήγει ένα μεγάλο κομμάτι του τουριστικού ρεύματος. Πρόκειται για τα νησιά, στα οποία συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο κομμάτι του βιομηχανικού τουρισμού. Τα νησιά αυτά παρουσιάζουν τους υψηλότερους δείκτες τουριστικής πίεσης, κάποιες ζώνες τους δεν έχουν χαρακτηριστεί ως κορεσμένες περιοχές ή περιοχές ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης και μπορούν να θεωρηθούν ως ώριμες τουριστικά περιοχές, στις οποίες πρέπει να υπάρξουν μέτρα για την ανάσχεση της επέκτασης της προσφοράς, βελτίωση της ποιότητας του προσφερόμενου προϊόντος και την ανάπτυξη νέων ειδικών μορφών τουρισμού. Από τα υπόλοιπα νησιά κάποια παρουσιάζουν σχετικά σημαντική τουριστική κίνηση και τάση αύξησης της κίνησης αυτής. Κάποια άλλα νησιά δεν παρουσιάζουν τάση αύξησης της κίνησης και διαθέτουν σχετικά περιορισμένο και σταθερό αριθμό τουριστικών κλινών.

Στις Κυκλάδες δεν υπάρχουν αναξιοποίητες περιοχές με την έννοια των περιοχών χωρίς καταλύματα. Αντίθετα υπάρχουν πολλοί αναξιοποίητοι πόροι, που θα επέτρεπαν την διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, που τώρα περιορίζεται στο τρίπτυχο κατάλυμα-εστίαση-αναψυχή. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να εξασφαλιστεί υψηλότερη ημερήσια τουριστική δαπάνη ανά επισκέπτη και υψηλότερα έσοδα ανά προσφερόμενο προϊόν ή παρεχόμενη υπηρεσία.

(β) Τουριστική προσφορά : Τα καταλύματα

Η αύξηση των τουριστικών καταλυμάτων στην περιφέρεια του Ν. Κυκλάδων την τελευταία τριακονταετία, κατά την οποία παρατηρείται αύξηση του τουρισμού στην Ελλάδα, είναι εντυπωσιακή. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ενώ το 1973 ο αριθμός των κλινών στις Κυκλάδες ήταν περίπου 10.390, που αντιπροσώπευε το 4,4% των συνολικών κλινών της χώρας, το 1998 ο αριθμός των κλινών είχε φθάσει στις 86.100 περίπου που αντιστοιχεί στο 9% των διαθέσιμων κλινών της χώρας(σύμφωνα με τις μελέτες του ΕΟΤ για το νομό Κυκλάδων). Βλέπουμε λοιπόν ότι υπάρχει μια σταθερή προτίμηση από τους τουρίστες προς το νομό και μάλιστα το τουριστικό ενδιαφέρον έχει αυξηθεί με γοργούς ρυθμούς. Αυτή η αύξηση του αριθμού των τουριστικών καταλυμάτων έχει άμεση σχέση με την κίνηση επιβατών σε λιμάνια και αεροδρόμια, δηλαδή είναι αποτέλεσμα, συνέπεια του μεγάλου τουριστικού όγκου που έχουν για προορισμό τις Κυκλάδες. Παρατηρώντας αυτό το γεγονός μπορούμε να καταλήξουμε σε χρήσιμα συμπεράσματα όπως :

1^{ov} Τα νησιά που δέχονται σημαντικό αριθμό πτήσεων Charters έχουν σε απόλυτους αριθμούς τα περισσότερα καταλύματα όπως η Σαντορίνη(20.688), η Πάρος(18.236) και η Μύκονος (13.785)[πηγή: ΕΟΤ]

2^{ov} Τα νησιά της Άνδρου, της Κέας, της Τήνου και της Σύρου έχουν σχετικά με την κίνηση που παρουσιάζουν περιορισμένο αριθμό καταλυμάτων. Αυτό εξηγείται στην περίπτωση των δύο πρώτων(Άνδρου, Κέας) από το γεγονός ότι βρίσκονται πολύ κοντά στην Αθήνα και έχουν υψηλό αριθμό παραθεριστικών κατοικιών, ενώ στην Τήνο μετακινείται μεγάλος αριθμός προσκυνητών που είτε δεν διανυκτερεύει στο νησί είτε διαμένει για μία μόνο νύχτα. Τέλος η Σύρος αποτελεί πρωτίστως διοικητικό κέντρο του νομού με επαγγελματική κίνηση όλο το χρόνο και κατά δεύτερο λόγο τουριστικό προορισμό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το φαινόμενο που παρατηρείται σε ιδιαίτερη έξαρση στην Κέα και Άνδρο, μπορούμε να το εντοπίσουμε σε μικρότερο βαθμό και σε άλλα νησιά των Κυκλάδων όπου η βελτίωση των θαλάσσιων συγκοινωνιών τα τελευταία χρόνια επιτρέπει την αξιοποίηση των σαββατοκύριακων ή των τριημέρων για σύντομες διακοπές, είτε σε τουριστικό κατάλυμα είτε στη δεύτερη κατοικία γεγονός που έχει οδηγήσει στην αύξηση της τουριστικής κίνησης. Άλλα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη σύμφωνα πάντα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ είναι τα εξής :

- Στις Κυκλάδες η αναλογία μεταξύ ξενοδοχειακών(κυρίων) και μη ξενοδοχειακών(συμπληρωματικών και βοηθητικών καταλυμάτων) είναι υπέρ των δεύτερων, όπου τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα campings υπερτερούν αισθητά πλην της Μυκόνου.

- Στις Κυκλάδες το 5% των μονάδων και το 1% των κλινών είναι πολυτελείας. Αντίστροφα η πλειοψηφία των κλινών ανήκει στις χαμηλές κατηγορίες (45,5% είναι Γ' κατηγορίας, 8% είναι Δ' και 7,6% Ε'). Επίσης υπάρχει μεγάλη διασπορά των μονάδων Α' κατηγορίας σε νησιά όπως η Πάρος, η Μύκονος, η Σαντορίνη και η Σύρος.
- Σε ότι αφορά τους μήνες που τα ξενοδοχεία παραμένουν ανοικτά έχουμε πλήρη επιβεβαίωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας. Μόνο το 14,5% των ξενοδοχείων των Κυκλάδων παραμένουν ανοικτά ολόκληρο το χρόνο. Η πλειοψηφία των καταλυματικών μονάδων (60,4%) δηλώνουν ότι λειτουργούν από τον Απρίλιο μέχρι τον Οκτώβριο, ενώ το 21% των μονάδων μένουν ανοικτά για λιγότερο από έξι(6) μήνες.

(γ) Τουριστικά γραφεία, αεροπορικές και ναυτιλιακές εταιρείες που βρίσκονται στο νομό Κυκλάδων :

Συνολικά σε όλη την επικράτεια του νομού υπάρχουν περίπου 112 τουριστικά πρακτορεία που ασχολούνται κυρίως με τον γενικό τουρισμό, αν και τα τελευταία χρόνια υπάρχουν και κάποια που προσπαθούν να αναπτύξουν και τις ιδιαίτερες μορφές όπως Π.χ. ο εναλλακτικός τουρισμός. Σχεδόν σε όλα τα νησιά μπορεί ο τουρίστας επισκέπτης να απευθυνθεί σε κάποιο πρακτορείο προκειμένου να εξυπηρετηθεί, με τον πρώτο λόγο να τον έχουν τα μεγαλύτερα νησιά όπως είναι και φυσικό. Έτσι συναντάμε, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ΕΟΤ, στη Νάξο 10 τουριστικά πρακτορεία, στην Πάρο 24, στην Μύκονο 20, στην Σαντορίνη 34, στη Σύρο 7, στην Άνδρο 4, στη Μήλο 6 και από εκεί και πέρα τα μικρότερα νησιά διαθέτουν τουλάχιστον από δύο (2) πρακτορεία όπως : η Σίφνος (2), η Αμοργός (2), η Κύθνος (2), η Κέα (2) και η Σέριφος (3). Παράλληλα με τα τουριστικά γραφεία-πρακτορεία υπάρχουν και εκείνα που νοικιάζουν αυτοκίνητα. Αρκετές γνωστές επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων που ενώ εδρεύουν στην Αθήνα έχουν ανοίξει υποκαταστήματα στα νησιά των Κυκλάδων, όπως : η Europcar, η National Car Rental, η Hertz, η Avis, η Sixt Rent A Car, η Status Rent A Car και άλλες πολλές που δραστηριοποιούνται στον νομό. Χαρακτηριστικά η Πάρος διαθέτει (6) τέτοια υποκαταστήματα, η Σύρος (4), η Μήλος (3), η Μύκονος (5), η Νάξος (2), η Σαντορίνη (9) και τα μικρότερα από αυτά σαν την Ίο, τη Σέριφο, τη Σίφνο και την Τήνο από (1). Σχετικά με τις ναυτιλιακές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή των Κυκλάδων οι σημαντικότερες είναι : η Blue Star Ferries, η Minoan Lines (με την θυγατρική της Hellas Ferries), η Agoudimos Lines, η Ventouris Ferries και άλλες λιγότερο γνωστές. Όλες αυτές οι εταιρείες

πραγματοποιούν καθημερινά δρομολόγια από και προς τις Κυκλάδες από τα λιμάνια του Πειραιά και της Ραφήνας αλλά και από τα υπόλοιπα νησιά εκτός Κυκλάδων. Υπάρχει δηλαδή επικοινωνία του νομού με τα Δωδεκάνησα, τα νησιά του βορείου Αιγαίου και με την Κρήτη. Επίσης υπάρχουν και ξεχωριστά δρομολόγια ανάμεσα στα νησιά του νομού. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε ότι τα δρομολόγια αυτά είναι συχνά μόνο κατά την διάρκεια της θερινής περιόδου και τα περισσότερα από αυτά σταματούν τους χειμερινούς μήνες.

Οι παραπάνω ναυτιλιακές εταιρείες τα τελευταία χρόνια έχουν ανανεώσει τον στόλο τους με νέα, σύγχρονα πλοία με όλες τις ανέσεις κάνοντας το ταξίδι πιο άνετο και ξεκούραστο και κυρίως μειώνοντας την χρονική διάρκεια του ταξιδιού προς όφελος των ταξιδιωτών.

Τέλος για τις αεροπορικές εταιρείες δεν μπορούμε να πούμε πολλά αφού μόνο τα μεγάλα νησιά διαθέτουν αεροδρόμιο(Πάρος, Νάξος, Σύρος, Μύκονος, Σαντορίνη και Μήλος). Τα δρομολόγια είναι καθημερινά και σε τακτά χρονικά διαστήματα από το Ελ. Βενιζέλος προς τις Κυκλάδες και πραγματοποιούνται από την Ο.Α(Ολυμπιακή) και την Aegean Airlines αλλά μπορεί να γίνονται και από άλλες εταιρείες στην περίπτωση που έχουμε πτήσεις Charters από το εξωτερικό.

1.3 Ανάλυση της τουριστικής ζήτησης

Εισαγωγή

Η ανάλυση της τουριστικής ζήτησης του νομού Κυκλάδων θα επικεντρωθεί αφενός στην διερεύνηση των διαμορφωμένων χαρακτηριστικών της ζήτησης και αφετέρου στην εξέταση των τάσεων που ενισχύουν την μεσοπρόθεσμη αύξηση της ζήτησης από συγκεκριμένες ομάδες-στόχους. Στόχος αυτής της προσέγγισης είναι να υπάρξει μία πολυεπίπεδη καταγραφή των διαφορετικών πηγών της ζήτησης, οι οποίες είτε προέρχονται από το ευρύτερο διαμορφωμένο προφίλ της, είτε προκύπτουν ως αποτέλεσμα ειδικότερων ή ευρύτερων αλλαγών στην τοπική, την εθνική ή την μεσογειακή αγορά τα τελευταία χρόνια.

1.3.1 Διαμορφωμένη κατάσταση της ζήτησης(1970-2000)

Η περιοχή αποτελεί εδώ και πολλές δεκαετίες πόλο έλξης Ελλήνων και αλλοδαπών τουριστών διαθέτοντας παράλληλα σημαντικές υποδομές τουριστικής ανάπτυξης στο σύνολο σχεδόν των νησιών της. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της περιοχής αποτελεί η ύπαρξη σημαντικών και πολυσύνθετων τουριστικών πόρων(περιβαλλοντικών, ιστορικών και πολιτισμικών). Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαμορφωμένης τουριστικής ζήτησης σύμφωνα με έρευνα του ΕΟΤ στην περίοδο 1970-2000 είναι τα ακόλουθα :

(α) Αποτελεί προορισμό με σταθερή και ποιοτική ζήτηση

Η περιοχή του Ν.Κυκλάδων αποτελεί ένα σημαντικό προορισμό του μεσογειακού τουρισμού, ο οποίος λόγω της μακρόχρονης παρουσίας του στη διεθνή και την ελληνική αγορά, έχει αποκτήσει μία σταθερή ζήτηση. Πρέπει εδώ να επισημανθεί ότι η περιφέρεια των Κυκλάδων διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό μικρών ή μεγαλύτερων νησιών, τα οποία αποτελούν και διαφορετικούς προορισμούς αυτής της διαμορφωμένης ζήτησης. Το επιπλέον ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι αυτά τα νησιά αποτελούν είτε αυτοδύναμους προορισμούς με εξειδικευμένη σε αυτά ζήτηση, είτε προορισμούς ενταγμένους σε ευρύτερες χωρικές ενότητες π.χ. Ίος, Σίφνος, Μύκονος, Σέριφος κ.λ.π. . Η ιδιαιτερότητα αυτή σε συνδυασμό με την σχετική ευκολία πρόσβασης από νησί σε νησί προσδίδει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για τη ζήτηση της περιοχής και παράλληλα συμβάλει στην σταθερότητα και την αύξηση που συχνά παρουσιάζει.

(β) Η ζήτηση της περιοχής σχετίζεται με ορισμένα από τα βασικότερα κίνητρα του σύγχρονου τουρισμού

Η σχετική σταθερότητα που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια η ζήτηση της περιοχής, συνδέεται άμεσα με την δυνατότητα της να ανταποκρίνεται σε ορισμένα από τα βασικά κίνητρα του σύγχρονου τουρισμού. Η δυνατότητα αυτή πάλι σχετίζεται με τον πλούτο αλλά και με την μεγάλη θεματικά ποικιλία των πόρων του τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή. Τα κυριότερα από τα κίνητρα, τα οποία συνδέονται με την περιφέρεια των Κυκλάδων είναι :

- Η διάθεση της φυγής

Η περιφέρεια διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό περιοχών που διαθέτουν πόρους και δραστηριότητες ικανές να καλύψουν αυτό το κίνητρο.

- Η ψυχαγωγία

Η περιφέρεια μπορεί να καλύψει πολλούς και διαφορετικούς τύπους ψυχαγωγίας, με ανάλογους πόρους, με υποδομές και δραστηριότητες οι οποίες απευθύνονται σε διαφορετικές ομάδες στόχους.

- Η ανάπαυση

Αποτελεί ένα από τα βασικότερα κίνητρα συνδεδεμένο όπως και η ψυχαγωγία με τις διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας, τις οποίες πραγματοποιούν κυρίως οικογένειες και άτομα μέσης ή τρίτης ηλικίας.

- Ο πολιτισμός

Πρόκειται για ένα κίνητρο εξαιρετικά δυναμικό το οποίο παρακινεί άμεσα ή έμμεσα διαφορετικές ομάδες τουριστών να ταξιδεύσουν. Ο Ν.Κυκλάδων αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κέντρα πολιτισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και διαθέτουν πολλές υποδομές και πόρους για πολιτιστικές δραστηριότητες.

- Η περιήγηση

Οι Κυκλάδες αποτελούν έναν ιδανικό τόπο για μικρές ή μεγάλες περιηγήσεις, αφού οι αποστάσεις των νησιών μεταξύ τους είναι πολύ μικρές. Επιπλέον υπάρχει δυνατότητα για περιηγήσεις με βάση ένα κοινό κίνητρο π.χ. το περιβάλλον, τον πολιτισμό ή και διαφορετικά κίνητρα. Το γεγονός αυτό κάνει ακόμα πιο ελκυστικό τον τουριστικό προορισμό των Κυκλάδων.

- Η απομόνωση

Ο νησιωτικός χώρος (στην περίπτωση μας οι Κυκλάδες) αποτελεί τον γεωγραφικό χώρο ο οποίος ενδείκνυται για όσους προτιμούν ένα ταξίδι με στόχο την απομόνωση από όλα όσα χαρακτηρίζουν την σύγχρονη ζωή στα μεγάλα αστικά κέντρα. Σε αυτό το πλαίσιο είναι σταθερή και αυξανόμενη η ζήτηση για προορισμούς με ποιοτικά χαρακτηριστικά όπως αυτά που διαθέτει η περιφέρεια του νομού Κυκλάδων.

- Το περιβάλλον

Η ποιότητα και η ποικιλία, τόσο του φυσικού όσο και δομημένου περιβάλλοντος αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης τουριστών σε αυτήν. Το περιβαλλοντικό κίνητρο αποτελεί μαζί με τον πολιτισμό και τις διακοπές ένα καθοριστικό αίτιο παρακίνησης του σύγχρονου ανθρώπου σε ταξίδια.

(γ) Οι κύριες παράμετροι διαμόρφωσης της τουριστικής ζήτησης του νομού Κυκλάδων

Η περιφέρεια των Κυκλάδων διακρίνεται τα τελευταία είκοσι χρόνια από μια σταθεροποίηση με αυξητικές τάσεις των κυρίων παραμέτρων προέλευσης της ζήτησης. Διακρίνονται ουσιαστικά τρεις διαφορετικοί πόλοι οι οποίοι συνθέτουν το σημερινό προφίλ της ζήτησης. Και οι τρεις αυτοί πόλοι χαρακτηρίζονται από δυναμισμό αλλά και από τάσεις κορεσμού σε ορισμένες περιπτώσεις, γεγονός που επιβάλλει των επαναπροσδιορισμό των βασικών προτεραιοτήτων στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Οι πόλοι και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι οι ακόλουθοι :

1. Ο τουρισμός Διακοπών Της Καλοκαιρινής Περιόδου.

Η περιφέρεια Κυκλάδων αποτελεί ένα σταθερό τόπο ζήτησης για τον τουρισμό διακοπών τόσο σε εθνικό όσο κυρίως σε διεθνές επίπεδο. Εδώ και αρκετές δεκαετίες η ζήτηση αυτή ξεκίνησε με βάση την ποιότητα του περιβάλλοντος και τον σημαντικό πολιτισμό της περιοχής και παρουσιάζει σταθερή αύξηση. Πρόκειται για μια από τις βασικότερες αιτίες πραγματοποίησης ταξιδιών στον σύγχρονο κόσμο. Τα βασικά στοιχεία της τουριστικής ζήτησης στο νομό Κυκλάδων είναι :

(α) Ένα σημαντικό τμήμα της ζήτησης προτιμά ταξίδια-πακέτα χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες των μεγάλων tour operators και επιλέγοντας κυρίως τα μεγάλα και γνωστότερα νησιά.

(β) Ένα δεύτερο, επίσης σημαντικό, τμήμα της ζήτησης προέρχεται από αυτόνομους περιηγητές τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή επιθυμώντας μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας στην μετακίνησή τους.

(γ) Χαρακτηριστικό της ζήτησης για διακοπές είναι ότι προέρχεται, εδώ και αρκετά χρόνια, κυρίως από την μεγαλύτερη και σταθερότερη αγορά του κόσμου σε παρόμοια ταξίδια, την Ευρώπη.

(δ) Ενδιαφέρον στοιχείο για την περιοχή, ιδιαίτερα μετά την δεκαετία του 1980, είναι η εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των Ελλήνων τουριστών που προερχόμενοι από διαφορετικά μέρη της χώρας επισκέπτονται τις Κυκλάδες.

2. Ο Ειδικός και ο Εναλλακτικός Τουρισμός

Σημαντικό είναι και το ποσοστό της ζήτησης ειδικών και εναλλακτικών πόρων και δραστηριοτήτων στην περιοχή τα τελευταία χρόνια. Η ζήτηση αυτή προέρχεται τόσο από την Ελλάδα(σε υψηλότερο ποσοστό) όσο και από το εξωτερικό. Πρόκειται για ταξίδια τα οποία είτε γίνονται με αποκλειστικό στόχο το «ειδικό» κίνητρο, είτε αποτελούν συνδυασμό με ένα ταξίδι διακοπών. Τα νησιά των Κυκλάδων προσελκύουν κυρίως ειδικά και εναλλακτικά ταξίδια στα εξής πεδία :

(α) Ταξίδια για συνέδρια μικρής και μεσαίας διάρκειας με στόχο τα μεγαλύτερα και περισσότερο ανεπτυγμένα νησιά.

(β) Ταξίδια για επιστημονικούς και εκπαιδευτικούς λόγους σε πολλά και με διαφορετικά χαρακτηριστικά και μέγεθος νησιά της περιοχής.

(γ) Ταξίδια με πολιτιστικό κίνητρο για περιήγηση ή επίσκεψη σε σημαντικούς αρχαιολογικούς ή πολιτιστικούς χώρους της περιοχής.

(δ) Ταξίδια με περιβαλλοντικό στόχο είτε εξειδικευμένο είτε ως τμήμα μιας ευρύτερης περιήγησης.

(ε) Ταξίδια με στόχο την φυσική υγεία(αθλητισμός, ιαματικά λουτρά κ.λ.π.) σε διάφορες περιοχές του νομού.

(στ) Κρουαζιέρες σε διαφορετικά νησιά του νομού αλλά και σε συνδυασμό με άλλες περιοχές ή χώρες(π.χ. Τουρκία, Αίγυπτος, Κύπρος, Ισραήλ κ.ά.).

3. Ο Παραθερισμός

Αποτελεί πλέον ένα σταθερά αυξανόμενο ποσοστό της ζήτησης. Προερχόμενη κυρίως από την πρωτεύουσα, αυτή η ζήτηση ενισχύεται επίσης από έναν αριθμό αλλοδαπών, που είναι ιδιοκτήτες ή ενοικιάζουν παραθεριστικά σπίτια στην ευρύτερη περιοχή. Επιπλέον υπάρχει ένας σεβαστός αριθμός κατοίκων, οι οποίοι διαθέτουν δεύτερη κατοικία εντός του νομού καθώς επίσης και ένας ικανοποιητικός αριθμός μεταναστών, καταγόμενων από την περιοχή, οι οποίοι διαμένουν μόνιμα σε αστικά κέντρα ή στο εξωτερικό και διαθέτουν ή διατηρούν πατρογονικά ή παραθεριστικά σπίτια στα νησιά των Κυκλάδων.

Η ευκολότερη πλέον πρόσβαση λόγω των ταχύτερων και ασφαλέστερων πλοίων και των νέων αεροδρομίων, ενίσχυσε αυτή την τάση αύξησης του παραθερισμού στα Κυκλαδονήσια.

1.3.2 Οι τάσεις της τουριστικής ζήτησης στην περιοχή : Οι πηγές προέλευσης της δυνητικής ζήτησης τα επόμενα 15 χρόνια.

Είναι δεδομένο ότι η διαμορφωμένη ζήτηση διαθέτει χαρακτηριστικά τα οποία συμβάλουν στην διαμόρφωση ενός «πυρήνα σταθερότητας» μεσοπρόθεσμα στην ευρύτερη περιοχή των Κυκλάδων. Ένα βασικό στοιχείο το οποίο λειτουργεί θετικά τόσο για την ήδη διαμορφωμένη ζήτηση όσο και για την δυνητική αύξηση της, είναι η ύπαρξη μιας δυναμικής διαφημιστικής εικόνας. Η εικόνα αυτή δεν αφορά μόνο την γενική παρουσία του νομού Κυκλάδων αλλά και συγκεκριμένα νησιά, ορισμένα από τα οποία μάλιστα εδώ και αρκετά χρόνια είναι γνωστά στον διεθνή χώρο (Μύκονος, Πάρος, Σαντορίνη). Οι σημαντικότερες πηγές της δυνητικής ζήτησης είτε σχετίζονται με τμήματα της ήδη διαμορφωμένης ζήτησης (τα οποία είναι ανεπαρκώς ανεπτυγμένα), είτε αφορούν νέες ομάδες στόχους ή αγορές. Οι κυριότερες από αυτές τις πηγές (πάντα μέσα από σχετικά στοιχεία και έρευνες, τόσο του ΕΟΤ όσο και του υπουργείου τουρισμού) είναι οι εξής :

1) Η αύξηση της ζήτησης από εθνικότητες με μικρή παρουσία στην περιοχή.

Η ελληνική αγορά και ιδιαίτερα ο νησιωτικός χώρος αναμένεται ότι θα ενισχυθούν σημαντικά τα επόμενα χρόνια από την αύξηση της ζήτησης, η οποία προέρχεται από :

(α) *Από τις βαλκανικές χώρες.* Πρόκειται για μια αγορά η οποία παρά τις δυσκολίες και τα προβλήματα της, αναμένεται ότι σταδιακά θα σταθεροποιηθεί αυξάνοντας το μερίδιο της στην ζήτηση της περιοχής.

(β) *Από τις ανατολικές χώρες της Ευρώπης.* Η αγορά αυτή είναι δυναμική αλλά επηρεάζεται ακόμα από την υπάρχουσα οικονομική αστάθεια. Προβλέπεται σταθεροποίηση και ενίσχυση της παρουσίας της στην περιφέρεια των Κυκλάδων.

(γ) *Από τις Η.Π.Α και την Ιαπωνία.* Η μικρή σχετικά παρουσία αυτών των τουριστών στην περιοχή εκτιμάται ότι θα αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Σίγουρα θα υπάρχουν αυξομειώσεις λόγω πολιτικών και οικονομικών συγκυριών, αλλά πρόκειται πάντως για αγορές με υψηλή κατά κεφαλήν τουριστική δαπάνη και ποιοτικά χαρακτηριστικά.

2) Η ζήτηση από τον ημεδαπό τουρισμό

Η περιφέρεια των Κυκλάδων έχει σημαντική ζήτηση από τους ημεδαπούς τουρίστες τα τελευταία χρόνια. Η ζήτηση όμως αυτή προέρχεται κατά κύριο λόγο από την Αθήνα και λιγότερο από τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας. Οι πρόσφατες έρευνες οι οποίες έδειξαν την αυξημένη καταναλωτική δαπάνη των Ελλήνων για τουριστικά ταξίδια καθώς και την σταδιακή αύξηση του αριθμού των ταξιδιών που πραγματοποιούνται σε ετήσια βάση, ενισχύουν τις εκτιμήσεις ότι η ζήτηση για την περιοχή θα αυξηθεί. Η αύξηση αυτή θα προέλθει τόσο από τα αστικά κέντρα όσο και από τις περιοχές της υπαίθρου. Καθοριστικό στοιχείο για αυτή την εξέλιξη θα αποτελέσει η βελτίωση της ακτοπλοϊκής πρόσβασης (ταχύτητα, ασφάλεια, πυκνότητα δρομολογίων) στην περιφέρεια αλλά και η αύξηση των αεροπορικών δρομολογίων. Επισημαίνεται η ανάγκη αύξησης των δρομολογίων, τα οποία συνδέουν την περιοχή με άλλες περιφέρειες της χώρας(Κρήτη, βορειοανατολικό Αιγαίο, Πελοπόννησο, Μακεδονία, Δωδεκάνησα).

3) Η αύξηση της ζήτησης για παραθεριστικές κατοικίες

Σταθερή εμφανίζεται η αύξηση της ζήτησης παραθεριστικών κατοικιών τα τελευταία χρόνια. Το ενδιαφέρον είναι ότι από μια περίοδο και μετά κατά την οποία αυτή η ζήτηση περιοριζόταν σε ορισμένα γειτονικά στην Αττική νησιά των Κυκλάδων(Κέα, Κύθνος, Σέριφος, Άνδρος), τώρα πλέον επεκτείνεται και σε νησιά όπως η Μύκονος, η Τήνος, η Σύρος, η Πάρος, η Νάξος, η Σαντορίνη, η Μήλος κ.ά. . Το γεγονός αυτό σχετίζεται τόσο με την ζήτηση από Έλληνες(κυρίως) όσο και με την ζήτηση προερχόμενη από το εξωτερικό. Και στην περίπτωση αυτή, παράμετρος με ιδιαίτερη σημασία που θα ενισχύσει την αυξητική τάση, αποτελεί η εύκολη και σε λογικές τιμές πρόσβαση στα νησιά των Κυκλάδων. Αυτό θα επιτρέψει την αύξηση του τουρισμού μικρής διάρκειας(2-3 ημερών) ο οποίος σχετίζεται εξίσου με τον παραθερισμό και με τα ταξίδια ημεδαπών.

4) Η αύξηση και η ποιοτική αναβάθμιση της ζήτησης από τις ευρωπαϊκές αγορές

Η ζήτηση του νομού Κυκλάδων έχει ένα σταθερό ευρωποκεντρικό χαρακτήρα επί πολλές δεκαετίες. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η περιοχή των Κυκλάδων καλύπτει πολλά από τα κίνητρα των σύγχρονων τουριστικών ταξιδιών. Η Ευρώπη αποτελεί την κυριότερη «παραγωγό» αυτών των ταξιδιών και όλα δείχνουν ότι η ζήτηση για τις Κυκλάδες θα έχει αυξητική τάση. Σημασία όμως έχουν οι πολιτικές, οι οποίες μπορούν

να συμβάλουν στην ποιοτική αναβάθμιση αυτής της ζήτησης. Οι πολιτικές αυτές που προωθούν, αν και εκτιμάται ότι θα ενισχύσουν την τάση για αναβάθμιση της περιοχής, σχετίζονται με την περιβαλλοντική προστασία, τα προγράμματα αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης, τις πολιτιστικές δραστηριότητες, τη διαφοροποίηση της διαφημιστικής εικόνας και την αναδιάρθρωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος(μεγαλύτερη ποικιλία στις προσφερόμενες υπηρεσίες και υποδομές). Ένας ακόμη παράγοντας αύξησης της ζήτησης πρέπει να θεωρείται η προτίμηση για την περιοχή των Κυκλάδων, τόσο από τους μεγάλους tour operators όσο και από τους πολίτες ευρωπαϊκών χωρών με μεγάλη παράδοση στην ζήτηση, κυρίως για καλοκαιρινά ταξίδια, όπως είναι οι Άγγλοι, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Ολλανδοί κ.ά. .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Εισαγωγή

Στις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα ο τουρισμός αναδείχθηκε σε καθοριστικό, ηγετικό θα έλεγε κανείς, παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης πολλών περιοχών σηματοδοτώντας την αναπτυξιακή τους πορεία. Ο πλούτος φυσικών και πολιτισμικών πόρων κάποιων περιοχών αποτέλεσε τον πρωταρχικό παράγοντα έλξης για την άσκηση εντός αυτών του νέου κοινωνικού «δικαιώματος», που είναι τώρα ο τουρισμός. Σήμερα πια η ανάπτυξη του τουρισμού συνιστά σε πολλές περιπτώσεις στόχο υψηλής προτεραιότητας, προσφέροντας μία εναλλακτική αναπτυξιακή επιλογή.

Στα πλαίσια της πάση θυσίας τουριστικής ανάπτυξης, συχνά ακολουθήθηκε ένα μοντέλο απρογραμματίστης και εντατικής ανάπτυξης. Δίπλα στις αναμφισβήτητες θετικές επιπτώσεις της ανάπτυξης, είναι πλέον ορατές και οι σοβαρές παρενέργειες στους πόρους(φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον) καθώς και στην οικονομία και την ίδια την κοινωνία των περιοχών στις οποίες εφαρμόστηκε το μοντέλο αυτό, υποθηκεύοντας συχνά το μέλλον τους. Τα τελευταία χρόνια είναι σαφές ότι το γνωστό, το κλασσικό τουριστικό προϊόν(ήλιος, θάλασσα, παραλία) έχει συμπληρώσει ή βρίσκεται πολύ κοντά στη συμπλήρωση του κύκλου ζωής του. Δεν αποτελεί πλέον ζητούμενο προϊόν και έχει πολλές αρνητικές συνέπειες και για τις ίδιες τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και για τις ίδιες τις περιοχές.

Είναι ξεκάθαρο ότι απαιτείται ριζικός επαναπροσδιορισμός των προτεραιοτήτων κατά τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης, βάσει μιας νέας και σωστής στρατηγικής, που θα ενσωματώνει την τουριστική ανάπτυξη στην τοπική οικονομία και θα σέβεται την τοπική κοινωνία διατηρώντας την οικολογική και πολιτισμική ποικιλομορφία των τουριστικών περιοχών. Αυτό φυσικά δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο μέσω της ανάπτυξης εναλλακτικού, ενεργού τουρισμού βασισμένου στα ειδικά ενδιαφέροντα των τουριστών για το περιβάλλον και τον πολιτισμό καθώς και με την προσπάθεια για την βελτίωση της ποιότητας και της απόδοσης του μαζικού τουρισμού.

Είναι αναγκαία η στροφή προς έναν επιλεκτικό τουρισμό, σε ανανέωση του τουριστικού προϊόντος με ποιοτική βελτίωση της

προστιθέμενης αξίας του. Με όλα αυτά αναφερόμαστε στον τουρισμό ο οποίος :

- Θα προστατεύει και θα αξιοποιεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται, δημιουργώντας νέες θέσεις απασχόλησης για ειδικευμένο προσωπικό.
- Θα καταναλώνει τοπικά προϊόντα μειώνοντας την ανάγκη για μεταφορές και συμβάλλοντας στην αποφυγή της εντατικής μονοκαλλιέργειας(μονοδιάστατη ανάπτυξη ενός και μόνο προτύπου τουριστικής ανάπτυξης).
- Θα συστήνει την καλύτερη και σωστότερη διάχυση των τουριστικών ροών στο χρόνο και το χώρο.
- Θα αναδεικνύει και θα αξιοποιεί με ήπιο τρόπο όλους τους τοπικούς πόρους.
- Θα στηρίζει την ανάπτυξη αντιρρυπαντικών τεχνολογιών και συμπεριφορών φιλικών προς το περιβάλλον.

Ο τουρισμός αυτός εκδηλώνεται με νέες, επιλεκτικές, εξειδικευμένες και ποιοτικές μορφές οι οποίες απευθύνονται σε τουρίστες που θέλουν να μην είναι παθητικοί δέκτες αλλά να αναμειχθούν ενεργά στο προϊόν που οι ίδιοι έχουν επιλέξει, να αποκτήσουν νέες εμπειρίες και γνώσεις, να βιώσουν το φυσικό, το πολιτισμικό και το κοινωνικό περιβάλλον χωρίς να συντελέσουν στην υποβάθμιση του ή να συνδυάσουν την αναψυχή με επαγγελματικές και άλλες υποχρεώσεις.

Στο δύσκολο, ιδιαίτερα σκληρό διεθνές τουριστικό σκηνικό είναι σίγουρο ότι μόνο οι περιοχές εκείνες που θα προσφέρουν ένα διαφοροποιημένο και ποιοτικό τουριστικό προϊόν με παράλληλη διατήρηση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και αναβάθμισης του, ιδιαίτερα σε εκείνες όπου κυριαρχεί ο μαζικός τουρισμός καθώς και των ιδιαιτεροτήτων τους, θα παραμείνουν ανταγωνιστικές και θα θέσουν τις βάσεις για μια μακροπρόθεσμη και βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Η δυναμική πορεία του τουρισμού οδήγησε στη διαμόρφωση πολλών και διαφορετικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης στο κόσμο ως αποτέλεσμα των παραμέτρων που διαμορφώνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της(της ανάπτυξης). Αναλυτικά μπορούμε να κατατάξουμε τις παραμέτρους διαμόρφωσης των χαρακτηριστικών της τουριστικής ανάπτυξης ως εξής :¹

¹ ΚΟΚΚΩΣΗΣ-ΤΣΙΑΡΤΑΣ (ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ,2001)

I. Χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης

Η τουριστική ζήτηση, ως αποτέλεσμα των ειδικότερων κινήτρων των τουριστικών ταξιδιών επηρεάζει άμεσα την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτή προκάλεσε την ανάπτυξη των πρώτων παραθαλάσσιων και ορεινών θέρετρων, καθώς και των ιαματικών λουτροπόλεων. Σε αυτήν επίσης οφείλεται η τάση ανάπτυξης των περιοχών με παραθεριστικές κατοικίες, αλλά και η κατάταξη σε ζώνες παγκόσμιας προσφοράς με βάση τα χαρακτηριστικά της ζήτησης τους(π.χ. τόποι με ήλιο και θάλασσα, περιοχές με χειμερινά σπορ, μέρη για πολιτιστικό τουρισμό κ.ά.). Σε σημαντικό παράγοντα μετά το 1980 αναδεικνύεται η δυναμική επιρροή της εξειδίκευσης της τουριστικής ζήτησης που οδηγεί σε παράλληλη ανάγκη για αντίστοιχη ειδίκευση των υπηρεσιών και των προϊόντων που προσφέρουν οι περιοχές με τουριστική ανάπτυξη. Διαμορφώνονται σε αυτό το πλαίσιο τουριστικοί προορισμοί είτε με έναν κυρίαρχο τύπο ζήτησης είτε με έναν αριθμό, συχνά μεγάλο, διαφορετικών τύπων ζήτησης.

II. Τουριστικοί πόροι της χώρας ή της περιοχής

Η ύπαρξη σημαντικών τουριστικών πόρων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα και συγκριτικό πλεονέκτημα για τις χώρες ή τις περιοχές που επιδιώκουν να αναπτυχθούν τουριστικά. Στους τουριστικούς πόρους, εκτός από τους φυσικούς(κλίμα, φυσικό περιβάλλον κ.λ.π.) και τους πολιτιστικούς(παράδοση, πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπικά ήθη και έθιμα κ.λ.π.) περιλαμβάνουμε και τις υποδομές με τις υπηρεσίες που έμμεσα ή άμεσα συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη(όπως: ξενοδοχεία, πρακτορεία, μεταφορικά και επικοινωνιακά δίκτυα κ.λ.π.). Η συνεχής αύξηση των τουριστικών χωρών και περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο επιβάλλει την ταυτόχρονη ανάπτυξη, προβολή και διαχείριση όλων των τύπων των τουριστικών πόρων. Μετά το δε το 1990, παρατηρείται μια έντονη προσπάθεια προώθησης τεχνολογικά κατασκευασμένων τουριστικών πόρων (θεματικά πάρκα, χώροι τουρισμού και αναψυχής κ.ά.).

III. Επιρροή των υπαρκτών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης στην προσφορά

Οι φάσεις που πέρασε η τουριστική ανάπτυξη, ιδιαίτερα στην μεταπολεμική περίοδο, βοήθησαν στη διαμόρφωση και την παγίωση ορισμένων προτύπων ανάπτυξης του τουρισμού που θεωρούνται πετυχημένα και εμπορικά και αναπτυξιακά. Όσοι (φορείς ή άτομα) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των υποδομών και

υπηρεσιών που συγκροτούν την τουριστική προσφορά μιας χώρας, επηρεάζονται από τα πρότυπα αυτά. Έτσι, αυτά τα πρότυπα π.χ. τα παραθαλάσσια θέρετρα μαζικού τουρισμού οργανωμένων διακοπών, γίνονται παραδείγματα προς μίμηση και τα τυπολογικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης τους μεταφέρονται σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Σε αυτό το πλαίσιο, ορισμένα πρότυπα ανάπτυξης, όπως ιδιαίτερα αυτό του οργανωμένου μαζικού τουρισμού διακοπών, δείχνουν να έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά ανεξάρτητα από την περιοχή ή την χώρα του κόσμου που αναπτύσσονται. Το γεγονός αυτό, ιδιαίτερα εμφανές στην τελευταία εικοσαετία, οδήγησε στη διαμόρφωση ορισμένων «κεντρικών-βασικών τάσεων» στα είδη της τουριστικής ανάπτυξης που συναντάμε στο σύγχρονο κόσμο. Πρέπει μάλιστα να επισημάνουμε ότι η επιρροή αυτή είναι εντονότερη στις λεγόμενες αναπτυσσόμενες χώρες και(ιστορικά) σε νεότερους τουριστικούς προορισμούς(χώρες ή περιοχές).

IV. Φορείς, οργανισμοί και κοινωνικό-επαγγελματικές ομάδες που εμπλέκονται στη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης.

Η συνεχής ανάπτυξη του τουρισμού και οι επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον των τουριστικών χωρών προκάλεσε τη δημιουργία πολλών φορέων και οργανισμών οι οποίοι σε διεθνές, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο ασχολούνται με την πολιτική, την έρευνα, τον προγραμματισμό και την διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης. Εξίσου σημαντική είναι και η εμπλοκή κοινωνικό-επαγγελματικών ομάδων που για διαφορετικούς λόγους σχετίζονται με τον τουρισμό(όπως : επαγγελματίες και επιχειρηματίες στις τουριστικές περιοχές, νέοι, όσοι ασχολούνται με την πολιτική σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο κ.λ.π.). Οι εξελίξεις αυτές είναι περισσότερο εμφανείς την περίοδο μετά την δεκαετία του 1980 οπότε και το θέμα της διαχείρισης των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης αποκτάει βαρύνουσα σημασία σε τοπικό επίπεδο.

V. Τουριστικές επιχειρήσεις

Τις τελευταίες δεκαετίες η διεθνοποίηση του τουρισμού και η συνεχής γεωγραφική του επέκταση στις αγορές αναπτυσσόμενων χωρών τοποθέτησε σε προνομιακή θέση τις μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις(tour operators). Το γεγονός μάλιστα ότι αυτές επηρεάζουν άμεσα, και σε μεγάλο ποσοστό, την τουριστική ζήτηση(ιδιαίτερα στα επαγγελματικά ταξίδια και τα ταξίδια διακοπών), τους επιτρέπει να επηρεάζουν καθοριστικά και τη διαμόρφωση συγκεκριμένων προτύπων ανάπτυξης από τη πλευρά της προσφοράς. Η συνεχής αύξηση του αριθμού των οργανωμένων ταξιδιών και η μετατροπή του ταξιδιού σε

καθημερινό καταναλωτικό προϊόν, ενισχύουν όλο και περισσότερο το ρόλο αυτών των επιχειρήσεων. Η σχετική πρόσφατη αλλά αλματώδης ανάπτυξη του internet έχει διαμορφώσει νέα δεδομένα στην επιχειρηματική δραστηριότητα των διαφόρων τύπων τουριστικών επιχειρήσεων.

VI. Τουριστική πολιτική(διεθνής, εθνική, τοπική)

Από το 1976 και μετά παρατηρείται μια εντυπωσιακή σε όγκο και εύρος αύξηση των πολιτικών προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης. Πολλές από τις πολιτικές αυτές προέρχονται από διεθνείς οργανισμούς(ευρωπαϊκή ένωση, World Travel Organization, Ο.Η.Ε κ.λ.π.), ενώ άλλες από ανεπτυγμένες τουριστικές χώρες, και αφορούν διαφορετικές πτυχές της τουριστικής ανάπτυξης. Τέλος, η συστηματική προσπάθεια για αποκέντρωση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων έχει ενισχύσει ιδιαίτερα το ρόλο των Ο.Τ.Α.(Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης) και των άλλων περιφερειακών φορέων στον σχεδιασμό και την προώθηση πολιτικών σχετικών με την τουριστική ανάπτυξη. Είναι άλλωστε κοινό χαρακτηριστικό της τουριστικής πολιτικής πολλών χωρών η ενίσχυση της τοπικής ιδιαιτερότητας των διαφόρων τουριστικών περιοχών ή τόπων στο προγραμματισμό και την διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.

2.1 Τουριστική ανάπτυξη - Γενικά -

Πριν προχωρήσουμε και αναλύσουμε διεξοδικά όσα έχουν σχέση με την τουριστική ανάπτυξη των νησιών του νομού Κυκλάδων, κρίνουμε απαραίτητο και σκόπιμο να αναφερθούμε πρώτα στις γενικές κατευθύνσεις της τουριστικής ανάπτυξης παρουσιάζοντας όλα εκείνα τα στοιχεία που θα μας βοηθήσουν να καταλάβουμε και να αντιληφθούμε τον σημαντικό ρόλο της σωστής και βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής τόσο για την ίδια την περιοχή, όσο και για την χώρα όπου ανήκει.

2.1.1 Τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης

Πολλές ενδιαφέρουσες μελέτες και έρευνες έχουν γίνει για την κατά στάδια πορεία της ανάπτυξης του τουρισμού και παρά τις επιμέρους διαφωνίες κοινή είναι η εκτίμηση ότι υπάρχει μια εξελικτική διάσταση στην πορεία ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών. Η πορεία αυτή δεν είναι απαραίτητα παντού η ίδια, καθώς εξαρτάται από συγκεκριμένους παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τις διαδικασίες, οι οποίες ενεργοποιούνται στις τουριστικές περιοχές, και τις ωθούν σε πιο οργανωμένους και σύνθετους τύπους ανάπτυξης. Υπάρχουν όμως στην μεγάλη πλειοψηφία ορισμένα ικανά χαρακτηριστικά για αυτήν την πορεία.

Ο όρος «στάδια» της ανάπτυξης, χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις διαδοχικές φάσεις της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής, στην καθεμιά από τις οποίες διαμορφώνονται χαρακτηριστικά σε ότι αφορά την κοινωνικό-οικονομική δομή και τον τύπο των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.

Θα παρουσιάσουμε στην συνέχεια το εξελικτικό μοντέλο των τριών σταδίων ανάπτυξης μιας περιοχής (σύμφωνα με τις αναλύσεις των Noronha, Greenwood και Pearce)¹ στο οποίο οι παράμετροι που λαμβάνονται υπόψη είναι οι ακόλουθες ανά στάδιο : α) οι αλλαγές στην τοπική κοινωνικό-οικονομική δομή, β) οι παράγοντες που κατά κύριο λόγο συμβάλλουν σε αυτές τις αλλαγές και γ) τα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης. Το μοντέλο αυτό αφορά κυρίως αγροτικές κοινότητες ή μικρά αστικά κέντρα της υπαίθρου και γεωγραφικά απομονωμένες περιοχές και νησιά. Αναλυτικότερα :

¹ ΚΟΚΚΩΣΗΣ-ΤΣΙΑΡΤΑΣ (ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ,2001)

1^ο Στάδιο Ανάπτυξης

Αλλαγές Στην Τοπική Κοινωνικό-οικονομική Δομή	Παράγοντες Που Συμβάλλουν Σε Αυτές Τις Αλλαγές	Χαρακτηριστικά Τουριστικής Ανάπτυξης
<ul style="list-style-type: none"> • Η περιοχή ανακαλύπτεται συνήθως από τουρίστες ή ντόπιους επιχειρηματίες από άλλη περιοχή της χώρας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι ντόπιοι επιχειρηματίες της περιοχής. 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρώτη υποτυπώδης υποδομή(καταλύματα, πανδοχεία) σε ξενοδοχεία και επιχειρήσεις εστίασης.
<ul style="list-style-type: none"> • Σταδιακή και αργή αλλαγή των παραγωγικών δομών της περιοχής με στροφή προς τις υπηρεσίες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι νέοι της περιοχής 	<ul style="list-style-type: none"> • Μικρός αριθμός τουριστών που ταξιδεύουν αυτόνομα και επιθυμούν διαμονή σε περιοχές ήσυχες, με καθαρό φυσικό περιβάλλον.
<ul style="list-style-type: none"> • Πρώτες ενδείξεις αστικοποίησης σε σημαντική μερίδα του πληθυσμού(ιδιαίτερα στους νέους) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ντόπιοι επιχειρηματίες από άλλη περιοχή της χώρας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανύπαρκτη διαφημιστική «εικόνα» στις τουριστικές αγορές του μαζικού οργανωμένου τουρισμού
<ul style="list-style-type: none"> • Οι τουρίστες αντιμετωπίζονται ως φιλοξενούμενοι από τους ντόπιους ή ως φορείς διαφορετικών αντιλήψεων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρίστες ημεδαποί 	<ul style="list-style-type: none"> • Πρώτες – μικρής εμβέλειας– τουριστικές επενδύσεις.
	<ul style="list-style-type: none"> • Τουρίστες αλλοδαποί 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Προγράμματα τουριστικής ανάπτυξης τοπικής ή εθνικής εμβέλειας. 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Προβολή κάποιου ειδικού τουριστικού πόρου(λίμνη, ποτάμι, παραδοσιακός οικισμός κ.ά.). 	

2^ο Στάδιο Ανάπτυξης

Αλλαγές Στην Τοπική Κοινωνικό-οικονομική Δομή	Παράγοντες Που Συμβάλλουν Σε Αυτές Τις Αλλαγές	Χαρακτηριστικά Τουριστικής Ανάπτυξης
<ul style="list-style-type: none">• Ταχύτες αλλαγές στην κοινωνική και παραγωγική δομή : εγκατάλειψη όλων των κλάδων και στροφή στην απασχόληση (άμεση ή έμμεση) με τον τουρισμό.	<ul style="list-style-type: none">• Τουριστικές επιχειρήσεις εθνικής εμβέλειας (πρακτορεία, ξενοδοχεία).	<ul style="list-style-type: none">• Δημιουργία μιας σύνθετης τουριστικής υποδομής (μεγάλα ξενοδοχεία, εστιατόρια, μπαρ, πρακτορεία κ.λ.π.).
<ul style="list-style-type: none">• Επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα (ιδιαίτερα από νέους και γυναίκες) με στόχο τα τουριστικά επαγγέλματα.	<ul style="list-style-type: none">• Ντόπιοι και αλλοδαποί επιχειρηματίες που επενδύουν στην περιοχή.	<ul style="list-style-type: none">• Μεγάλης εμβέλειας επενδύσεις από το κράτος και πρώτες σημαντικές επενδύσεις από ιδιώτες.
<ul style="list-style-type: none">• Υιοθέτηση των καταναλωτικών και κοινωνικών προτύπων των αστικών κέντρων από μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού.	<ul style="list-style-type: none">• Τουριστικές επιχειρήσεις διεθνούς εμβέλειας (tour operators).	<ul style="list-style-type: none">• Σημαντικές αλλαγές στη χωρική και λειτουργική οργάνωση της περιοχής, ώστε να εξυπηρετούνται οι τουρίστες.
<ul style="list-style-type: none">• Οι σχέσεις των τουριστών με τους ντόπιους γίνονται σταδιακά σχέσεις «εμπορικής συναλλαγής».	<ul style="list-style-type: none">• Το κράτος με προγράμματα ανάπτυξης και προβολής της περιοχής.	<ul style="list-style-type: none">• Πρώτες ομάδες οργανωμένου τουρισμού που ταξιδεύουν χρησιμοποιώντας υπηρεσίες.
	<ul style="list-style-type: none">• Οι εργαζόμενοι στις τουριστικές επιχειρήσεις.	<ul style="list-style-type: none">• Η περιοχή αποκτάει διαφημιστική «εικόνα».
	<ul style="list-style-type: none">• Μετανάστες ντόπιοι που επιστρέφουν στην περιοχή.	

3^ο Στάδιο Ανάπτυξης

Αλλαγές Στην Τοπική Κοινωνικό-οικονομική Δομή	Παράγοντες Που Συμβάλλουν Σε Αυτές Τις Αλλαγές	Χαρακτηριστικά Τουριστικής Ανάπτυξης
<ul style="list-style-type: none">• Αστικοποίηση των κοινωνικών χαρακτηριστικών της περιοχής.	<ul style="list-style-type: none">• Τουριστικές επιχειρήσεις διεθνούς εμβέλειας (tour operators).	<ul style="list-style-type: none">• Οργανωμένη μαζική υποδομή του τουρισμού του «πακέτου».
<ul style="list-style-type: none">• Η παραγωγική δομή της περιοχής «τριτογεννοποιείται» με κυριαρχία του τουρισμού.	<ul style="list-style-type: none">• Αλλοδαποί επενδυτές.	<ul style="list-style-type: none">• Υπηρεσίες και δραστηριότητες για εξυπηρέτηση πελατών.
<ul style="list-style-type: none">• Αλλάζουν οι ρυθμοί ζωής, τα καταναλωτικά πρότυπα και οι αξίες της πλειοψηφίας των κατοίκων.	<ul style="list-style-type: none">• Διεθνής, εθνική και περιφερειακή πολιτική.	<ul style="list-style-type: none">• Η περιοχή μετατρέπεται σε «τουριστικό προορισμό» με διεθνής προδιαγραφές.
<ul style="list-style-type: none">• Οι σχέσεις των τουριστών με τους ντόπιους γίνονται απρόσωπες και περιορίζονται στις εμπορικές συναλλαγές.	<ul style="list-style-type: none">• Ντόπιοι επενδυτές της περιοχής.	<ul style="list-style-type: none">• Έρχονται κυρίως τουρίστες με οργανωμένα πακέτα τουρισμού διακοπών μέσω των tour operators.
	<ul style="list-style-type: none">• Τουριστικές επιχειρήσεις εθνικής εμβέλειας.	<ul style="list-style-type: none">• Η διαφημιστική «εικόνα» της περιοχής διεθνοποιείται (tour operators) και συμβάλλει στην μαζική προσέλευση τουριστών.

2.1.2 Περιφερειακή οργάνωση για την τουριστική ανάπτυξη

(α) Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης για τις διάφορες τουριστικές περιοχές-προορισμούς θα πρέπει πρωτίστως να εστιάσουμε στην έννοια της περιφερειακής οργάνωσης ή αλλιώς της τουριστικής περιοχής για την τουριστική ανάπτυξη(δηλαδή στην έννοια της αποκέντρωσης).

Η έννοια του περιφερειακού προσδιορισμού είναι βασικά θέμα οριοθέτησης. Ενώ τα κράτη ορίζονται με πολιτικά σύνορα, οι περιφέρειες(στην περίπτωση μας οι Κυκλάδες) ορίζονται μέσα από ένα αριθμό χαρακτηριστικών. Έτσι λοιπόν εκτός από την περιοχή επίδρασης για την επιτυχημένη ανάπτυξη του τουρισμού, μια περιοχή θα πρέπει να διαθέτει όλα τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για την λειτουργία μιας τουριστικής βιομηχανίας. Σύμφωνα με τον Gartner(Τουριστική Ανάπτυξη-αρχές, διαδικασίες και πολιτικές-2001) τα βασικά στοιχεία που απαιτούνται για την τουριστική ανάπτυξη στις περιφέρειες είναι χαρακτηριστικά τα εξής :

- 1) Φυσικοί Πόροι
- 2) Πολιτιστικοί Πόροι
- 3) Βιώσιμες Κοινότητες Εξυπηρέτησης
- 4) Πρόσβαση
- 5) Αγορές
- 6) Ευνοϊκή Εικόνα Ανάπτυξης
- 7) Τοπική Αποδοχή Του Τουρισμού
- 8) Ευνοϊκοί Κυβερνητικοί Έλεγχοι
- 9) Διαθεσιμότητα Γης Για Ανάπτυξη
- 10) Διαθεσιμότητα Επιχειρηματιών Και Διευθυντών
- 11) Διαθεσιμότητα Εργατικού Δυναμικού
- 12) Διαθεσιμότητα Κεφαλαίου

(β) Περιφερειακή οργανωτική δομή

Σχεδόν κάθε περιοχή που διαθέτει τα παραπάνω στοιχεία μπορεί να λάβει την μορφή μιας τουριστικής περιφέρειας. Οι προϋπόθεσης για την περιφερειακή οργάνωση περιλαμβάνουν :

1. Συνδυασμός των στοιχείων που είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη σε ένα ολοκληρωμένο πακέτο. Τα συστήματα λειτουργούν πολύ καλύτερα όταν η οργάνωση και η διοίκηση τους είναι σωστή. Ο συνδυασμός των διάφορων πολιτικών στοιχείων σε μια τουριστική περιφέρεια δεν εγγυάται μια αποτελεσματική οργανωτική δομή, προσφέρει όμως την βάση για την ανάπτυξη της.
2. Αύξηση της αποτελεσματικότητας του marketing. Οι συνεργασίες marketing όπως αυτές που γίνονται για τα γεωργικά προϊόντα συνδυάζουν τους οικονομικούς πόρους των μικρών επιχειρήσεων, επιτρέποντας έτσι την ανάπτυξη προγραμμάτων marketing που από μόνα τους δεν θα ήταν πραγματοποιήσιμα. Ακόμα και αν δημιουργηθεί μία επίσημη συνεργασία marketing, η βασική αρχή της συνεργασίας για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του marketing εξακολουθεί να ισχύει και μπορεί να επιτευχθεί κατά διαφορετικούς τρόπους.
3. Αναγνώριση και προστασία των σχέσεων συμβίωσης. Πολλές μικρές κοινότητες που προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες, εξαρτώνται από τα τουριστικά αξιοθέατα των γύρω κοινοτήτων ή περιοχών. Αντίστροφα ορισμένες περιοχές με τουριστικά αξιοθέατα μπορεί να επιζητούν τις τουριστικές υπηρεσίες που προσφέρονται κάπου αλλού. Τα αντιφατικά προγράμματα ανάπτυξης μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την ικανότητα της κάθε περιοχής να εξελιχθεί σε ένα ολοκληρωμένο μέρος μιας περιφερειακής τουριστικής βιομηχανίας.
4. Ανάπτυξη εικόνας. Είναι δύσκολο να αναπτυχθεί μια μοναδική ή ανεξάρτητη εικόνα για μικρές κοινότητες, για αυτό το λόγο οι περιφερειακοί οργανισμοί μπορούν να υποστηρίζουν τις προσπάθειες ανάπτυξης μιας εικόνας που θα αντιπροσωπεύει αποτελεσματικά όλες τις κοινότητες της περιφέρειας.
5. Συνεταιρισμοί. Οι συνεταιρισμοί προκύπτουν κάθε φορά που ένας ή περισσότεροι οργανισμοί αποφασίζουν να συνεργαστούν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Αν και δεν απαιτείται περιφερειακή οργάνωση για την διαμόρφωση συνεταιρισμών, σίγουρα αυξάνει τις πιθανότητες για συνεργασία.
6. Εδραίωση μιας ταυτότητας. Οι κοινότητες αναπτύσσουν στους ντόπιους κατοίκους την αίσθηση του τόπου ή του σπιτιού. Η

οργάνωση της περιφέρειας μπορεί να εδραιώσει μία τουριστική ταυτότητα για όλες τις κοινότητες και τους κατοίκους τους που υπάρχουν μέσα στην περιφέρεια αυτή.

7. Υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Οι περιφέρειες αποτελούνται από πολλές διαφορετικές επιχειρήσεις και οργανισμούς. Είναι ευκολότερο για τους δημόσιους φορείς και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να συνεργαστούν προς έναν κοινό στόχο αν αποτελούν και οι δύο ενεργά μέλη της ίδιας οργάνωσης.

Τα πλεονεκτήματα που μόλις αναφέραμε και οι πόροι που απαιτούνται για μια επιτυχημένη τουριστική ανάπτυξη, ενισχύουν την ανάγκη διαμόρφωσης μιας περιφερειακής οργάνωσης που θα έχει ως αποκλειστικό της αντικείμενο τον τουρισμό. Οι περιφερειακές οργανώσεις δεν αντικαθιστούν τις κοινοτικές τουριστικές οργανώσεις, αλλά συνεργάζονται στενά μαζί τους για την μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων των αναπτυξιακών έργων. Σύμφωνα με τους Κοκκώση και Τσιάρτα(Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη Και Περιβάλλον,2001) η δυναμική πορεία του τουρισμού οδήγησε στην διαμόρφωση πολλών και διαφορετικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης στον κόσμο ως αποτέλεσμα των παραμέτρων που διαμορφώνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Σε αυτά τα πλαίσια, η ύπαρξη ενός ή περισσότερων συγκροτημένων και ανταγωνιστικών προτύπων τουρισμού αποτελεί βασικό στοιχείο της δημιουργίας, της λειτουργίας και τελικά της επιβίωσης στο διεθνή και εθνικό ανταγωνισμό των τουριστικών περιοχών. Αναφέρονται ειδικότερα στην μεγάλη ομάδα των μικρών ή μεσαίου μεγέθους τουριστικών περιοχών(με διοικητικό όριο τον νομό ή την περιφέρεια του κράτους), οι οποίες αποτελούν και την πλειοψηφία των τουριστικών περιοχών του κόσμου.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζουν τους κυριότερους τύπους τουριστικών περιοχών μικρού ή μεσαίου μεγέθους με βασικό κριτήριο τον αριθμό και την δυναμική των προτύπων τουριστικής ανάπτυξης :

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ		
Τύπος 1	Τύπος 2	Τύπος 3
Τουριστική περιοχή με ένα κυρίαρχο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης, π.χ. οργανωμένος μαζικός τουρισμός διακοπών, ή εναλλακτικός τουρισμός.	Τουριστική περιοχή με δύο κυρίαρχα πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης, π.χ. οργανωμένος μαζικός τουρισμός διακοπών και παραθερισμός.	Τουριστική περιοχή με πολλά πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης με παράλληλη και ισορροπημένη μεταξύ τους παρουσία.

Ο πρώτος τύπος τουριστικής περιοχής έχει μεγάλη παράδοση και σταθερή τάση επέκτασης παγκοσμίως. Βασικό χαρακτηριστικό της αποτελεί η ανάπτυξη και η λειτουργία ενός συνήθως προτύπου τουριστικής ανάπτυξης. Αυτό το πρότυπο ανάπτυξης αποτελεί τη βάση της τοπικής, παραγωγικής και κοινωνικής δομής με αποτέλεσμα να επηρεάζει ευρύτερα τις λειτουργίες και τις αναπτυξιακές προοπτικές της περιοχής. Η ύπαρξη άλλων προτύπων δεν αποκλείεται, απλώς έχουν μικρότερη εμβέλεια και λειτουργούν ως συμπληρωματικά του κυρίαρχου προτύπου. Συνηθέστερες περιπτώσεις προτύπων αυτού του τύπου τουριστικής περιοχής τα πρότυπα του οργανωμένου μαζικού τουρισμού διακοπών, του παραθεριστικού και του εναλλακτικού τουρισμού.

Ο δεύτερος τύπος τουριστικής περιοχής είναι επίσης διαδεδομένος και στηρίζεται συνήθως σε δύο πρότυπα ανάπτυξης που έχουν συχνά ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά (τύπος ζήτησης, υποδομές, υπηρεσίες). Και σε αυτή την περίπτωση μπορεί να υπάρχουν και άλλα πρότυπα ανάπτυξης με σαφέστερα μικρότερη εμβέλεια. Τα συνηθέστερα παραδείγματα αυτού του τύπου είναι: οργανωμένος μαζικός τουρισμός διακοπών, ο παραθερισμός, τουρισμός σε θύλακες και παραθερισμός.

Ο τρίτος τύπος τουριστικής περιοχής είναι λιγότερο γνωστός γεγονός που σχετίζεται με την έλλειψη προγραμματισμού στην ανάπτυξη του τουρισμού στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Η αρχική ανάπτυξη ενός προτύπου συχνά οδηγούσε σε πλήρη αποδοχή του κυρίαρχου ρόλου του με πολλά δυσμενή αποτελέσματα. Τα τελευταία χρόνια η προώθηση διαφορετικών προτύπων τουρισμού στις περιοχές θεωρήθηκε μέρος της προσπάθειας για περισσότερο ισόρροπη ανάπτυξη, οργάνωση και διαχείριση του τουρισμού. Συνήθη παραδείγματα σ' αυτή την περίπτωση είναι: **(α)** ομάδα προτύπων όπου περιλαμβάνονται ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός διακοπών, ο τουρισμός σε θύλακες, ο παραθεριστικός τουρισμός, ο αστικός τουρισμός και ο τουρισμός υπαίθρου. **(β)** Ομάδα προτύπων όπου περιλαμβάνονται ο εναλλακτικός τουρισμός, ο βιώσιμος τουρισμός, ο τουρισμός υπαίθρου και ο αστικός τουρισμός.

2.1.3 Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Σύμφωνα με τον Ε.Ο.Τ. όσον αφορά τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα η επιδίωξή της τις περισσότερες φορές συνδέεται με το δημόσιο παρά με τον ιδιωτικό τομέα. Ο παρεμβατικός χαρακτήρας του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα δεν έχει επιτρέψει την ανάπτυξη πρωτοβουλιών του ιδιωτικού τομέα αλλά ούτε και κοινών δράσεων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Μόνον τα τελευταία χρόνια το ελληνικό κράτος άρχισε να υποστηρίζει τέτοιας μορφής συνεργασίες, οπότε και δημιουργήθηκαν συνεργασίες δημόσιων και ιδιωτικών φορέων κυρίως σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο παρά σε εθνικό επίπεδο. Έτσι, τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί αρκετές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν κενά, όσον αφορά στον κατάλληλο προσδιορισμό των στόχων και των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς και στο ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σε κάθε περιοχή οι τοπικές αρχές πρέπει να ξεκινήσουν μια διαδικασία διαλόγου με τους πολίτες, τις τοπικές οργανώσεις και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Μέσω διαβουλεύσεων και συναινετικών διαδικασιών, οι τοπικές αρχές πρέπει να μάθουν από τους πολίτες και από τις τοπικές οργανώσεις πολιτών και επιχειρήσεων και να συγκεντρώσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, για να διαμορφώσουν την κατάλληλη στρατηγική.

Η ανάπτυξη σχεδίων και συνεργασιών σε τοπικό επίπεδο με στόχο τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη έχει καθυστερήσει σημαντικά στην Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες για διάφορους λόγους μεταξύ των οποίων :

- η απουσία σαφούς πληροφόρησης, επαρκούς γνώσης και εκπαίδευσης των τοπικών εταίρων που αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο,
- η έλλειψη εντολής και χρηματοδοτικών πόρων ώστε οι τοπικές αρχές να αναπτύξουν σχέδια στρατηγικής και η δυσκολία να προσαρμόσουν την οργανωτική τους δομή που να επιτρέπει το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων βιώσιμης ανάπτυξης,
- οι ασαφείς και επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης.

Το θέμα της υποδοχής του τουρίστα στον προορισμό έχει αφηθεί στους επαγγελματίες με αποτέλεσμα η ποιότητα αυτής της υπηρεσίας να εξαρτιέται από τον βαθμό εξέλιξης των επαγγελματιών. Έτσι το φαινόμενο των διαφορετικών ταχυτήτων των νησιών αντικατοπτρίζεται και στις προσφερόμενες υπηρεσίες υποδοχής.

Γενικά όμως η συμμετοχή φορέων του ιδιωτικού τομέα είναι πιο έντονη σε δράσεις που αφορούν πρωτίστως το marketing του

τουριστικού προϊόντος ενώ είναι μικρή προς το παρόν σε θέματα που αφορούν τη βιωσιμότητα.

Τα συστήματα πιστοποίησης της βιωσιμότητας διαφέρουν από χώρα σε χώρα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού προτίθεται να δημιουργήσει ένα διεθνή φορέα πιστοποίησης που θα έχει την ευθύνη του ορισμού διεθνών κριτηρίων πιστοποίησης, θα παρακολουθεί τη συμμόρφωση, θα προωθεί την καταναλωτική επίγνωση και γενικά θα βελτιώσει την αξιοπιστία των συστημάτων πιστοποίησης. Η λειτουργία ενός τέτοιου φορέα θα έχει επίσης ως αποτέλεσμα την άνοδο του περιβαλλοντικού και κοινωνικού επιπέδου για όλους τους υποκλάδους του τουρισμού.

Αντίστοιχες είναι και οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τα περίπου 60 συστήματα eco-labelling που λειτουργούν παγκοσμίως, πάνω από 40 λειτουργούν στην Ευρώπη. Τα πιο πολλά από αυτά αφορούν συστήματα eco-labelling της διαμονής. Η περιβαλλοντική επίδοση των πιστοποιημένων επιχειρήσεων διαμονής, εκτιμάται ότι είναι κατά 10-30% καλύτερη της επίδοσης της μέσης ευρωπαϊκής διαμονής, δηλαδή, καταναλώνουν 10-30% λιγότερη ενέργεια ή νερό ανά διανυκτέρευση. Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση οδηγούν στην υιοθέτηση ενός ευρωπαϊκού eco-label (του «European Flower») που θα αφορά το σύνολο της τουριστικής αλυσίδας (δεν θα περιορίζεται δηλαδή μόνο στις επιχειρήσεις διαμονής). Η πρόθεση είναι για συνεργασία μεταξύ του «European Flower» («πράσινη» επίδοση) με τα υπάρχοντα eco-labels αλλά και με την πιστοποίηση EMAS («πράσινη» διαχείριση) και την προώθηση της εικόνας των προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν eco-label, εξισώνοντας την φιλοπεριβαλλοντικότητα με την ποιότητα. Ο κανονισμός του EMAS II ενθαρρύνει ιδιαίτερα τις μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις του κλάδου του τουρισμού να υιοθετήσουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τον Απρίλιο του 2003 εγκρίθηκε το οικολογικό σήμα για τουριστικά καταλύματα αλλά μέχρι στιγμής δεν έχει εκδηλωθεί πρόθεση καθιέρωσης πλέγματος σχετικών κινήτρων. Αυτό οφείλεται μάλλον στο γεγονός ότι έκτοτε έχει παρέλθει σύντομο χρονικό διάστημα που δεν έχει επιτρέψει να ωριμάσει η ιδέα αυτή στην Ελλάδα. Σε κάθε περίπτωση όμως, ορισμένες μεγάλες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις (π.χ. Crecotel) έχουν υιοθετήσει πρακτικές φιλοπεριβαλλοντικής διαχείρισης. Επίσης και μικρότερες επιχειρήσεις διαμονής φαίνεται να αναγνωρίζουν τη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα η Κυκλαδίτικη Ομοσπονδία Ενοικιαζόμενων Δωματίων και Διαμερισμάτων «Κυκλάδες» αναφέρει στο καταστατικό της ότι μεταξύ των σκοπών της Ομοσπονδίας συγκαταλέγεται και η προστασία του περιβάλλοντος.

2.2 Τουριστική Ανάπτυξη Στο Νομό Κυκλάδων

Τα νησιά του Αιγαίου έχουν ιδιαίτερη σημασία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο ως νησιωτικά συμπλέγματα στην περιφέρεια της χώρας και ταυτόχρονα στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γι' αυτό το λόγο και ο σχεδιασμός των περιφερειακών παρεμβάσεων στα νησιά του Αιγαίου προϋποθέτει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση σε όλους τους τομείς. Συγκεκριμένα στον τομέα του τουρισμού είναι απαραίτητο να τονίσουμε ότι στο νομό Κυκλάδων δεν έχει αναπτυχθεί αποκλειστικά ένα μόνο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης αλλά περισσότερα. Το φαινόμενο της ταυτόχρονης(παράλληλης) ανάπτυξης περισσότερων ειδών(προτύπων) χαρακτηριστικό γνώρισμα των νησιών στις Κυκλάδες, σε σχέση με ότι επικρατεί στην υπόλοιπη Ελλάδα. Αναλυτικότερα παρουσιάζουμε όλα εκείνα τα τουριστικά πρότυπα, μοντέλα, που έχουν εφαρμοστεί και εκείνα που ακόμη εφαρμόζονται στο νομό Κυκλάδων :

I. Το βιομηχανοποιημένο πρότυπο μαζικού οργανωμένου τουρισμού σε ξενοδοχεία

Το πρότυπο αυτό αναπτύχθηκε κατά κύριο λόγο στις δεκαετίες του 1960 και 1970 στα μεγαλύτερα νησιά του νομού(Μύκονος, Σαντορίνη). Η επικράτηση αυτού του τύπου είχε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία σχέσεων εξάρτησης της τοπικής τουριστικής, και όχι μόνο, οικονομίας από μεγάλους ταξιδιωτικούς οργανισμούς κυρίως της Ευρώπης. Το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν είναι ελάχιστα διαφοροποιημένο, περιορισμένο ανταγωνιστικά και παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με το τουριστικό προϊόν άλλων περιοχών στο εσωτερικό της Ελλάδος ή σε γειτονικές χώρες(Τουρκία, Αίγυπτος). Η υποδομή που δημιουργήθηκε ήταν κατά κύριο λόγο τουριστική, όχι ιδιαίτερα υψηλών προδιαγραφών, η οποία κάλυψε τη ζήτηση αλλοδαπών, Ευρωπαίων κυρίως, τουριστών μαζικού τουρισμού. Ταυτόχρονα, τα νησιά του νομού που αναπτύχθηκαν τουριστικά κατάφεραν να καθιερωθούν ως κλασσικοί τουριστικοί προορισμοί που προσφέρουν ήλιο και θάλασσα. Η τουριστική περίοδος περιορίστηκε μοιραία στους καλοκαιρινούς μήνες δημιουργώντας προβλήματα το φυσικό περιβάλλον των νησιών αυτών, επηρεάζοντας ταυτόχρονα τις κοινωνικές και επαγγελματικές διαστάσεις της ζωής των ντόπιων.

Επιπλέον, εξαιτίας της τουριστικής ανάπτυξης και της προσπάθειας για ικανοποίηση της ζήτησης μεγάλο μέρος των ούτος ή άλλως περιορισμένων πόρων για υποδομές κατευθύνθηκε σε μικρό αριθμό νησιών, πράγμα που οδήγησε σε έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Είναι καταφανής η κυριαρχία των αναπτυξιακών δεικτών(κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, απασχόληση κ.ά. των μεγάλων νησιών έναντι των μικρότερων

του νομού). Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί και το ότι η ζήτηση προέρχεται από περιορισμένο αριθμό χωρών με κυριότερες την Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Μπορεί η ανάπτυξη του συγκεκριμένου προτύπου να δημιουργήσει προβλήματα στα νησιά, όμως δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι τα καθιέρωσε διεθνώς ως «κλασσικούς» τουριστικούς προορισμούς και επέτρεψε στις τοπικές κοινωνίες να επιβιώσουν οικονομικά και να συγκρατήσουν τον πληθυσμό τους. Τα βασικά χαρακτηριστικά των νησιών είναι το άγονο έδαφος, το φτωχό υπέδαφος και η έλλειψη υδάτινων πόρων γεγονός που περιορίζει σημαντικά τις παραγωγικές δυνατότητες τους. Παράλληλα εκτός από την τουριστική υποδομή, αλλά με αφορμή των τουρισμό, αναπτύχθηκαν σε ικανοποιητικό επίπεδο οι βασικές υποδομές των νησιών που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό.

Τα μικρότερα νησιά των Κυκλάδων ανέπτυξαν μεταγενέστερα και σε μικρότερο βαθμό το πρότυπο, εξαιτίας του μεγέθους τους και της υποτυπώδους υποδομής που διέθεταν. Παραδείγματα τέτοιων νησιών είναι η Νάξος, η Πάρος, η Σύρος κ.ά. . Είναι εύκολα κατανοητό ότι εξαιτίας του ότι η πλειοψηφία των νησιών κατοικείται από πολύ μικρό αριθμό μόνιμων κατοίκων η ανάπτυξη αυτού του προτύπου είναι αδύνατη. Ταυτόχρονα, η υποδομή(αεροδρόμια-λιμάνια) είναι ανεπαρκής και δεν μπορεί να ικανοποιήσει την μαζική ζήτηση που προκαλεί η ανάπτυξη τέτοιου προτύπου. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια είναι εμφανής η προσπάθεια βελτίωσης των χαρακτηριστικών που σχετίζονται με το συγκεκριμένο πρότυπο και αναβάθμισης του τρόπου παραγωγής και διάθεσης του τουριστικού προϊόντος.

Η σημασία του τουρισμού και ιδιαίτερα αυτού του προτύπου για τον νομό Κυκλάδων γίνεται σαφής αν λάβουμε υπόψη ότι το ένα τέταρτο των απασχολούμενων στο τριτογενή τομέα εργάζεται σε επαγγέλματα σχετικά με τον τουρισμό. Αυτό πρέπει να αξιολογηθεί σε συνδυασμό με την συμβολή του τριτογενούς τομέα στο Α.Ε.Π. και στην απασχόληση είναι καταλυτική στην περίπτωση αυτών των νησιών.

II. Αυτόνομο ή μικτό πρότυπο μαζικού οργανωμένου τουρισμού σε ξενοδοχεία .

Αυτή η μορφή αναπτύχθηκε λίγο στις Κυκλάδες και η ζήτηση προέρχεται κυρίως από Έλληνες τουρίστες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και την περίοδο των αργιών(Χριστούγεννα-Πάσχα). Σταδιακά το πρότυπο αυτό επεκτείνεται και σε μικρότερα νησιά των Κυκλάδων που δεν είχαν ακολουθήσει την τουριστική εξέλιξη των υπολοίπων νησιών. Τα νησιά αυτά σε ένα βαθμό εξαρτούν την τουριστική τους ανάπτυξη από τα ανεπτυγμένα νησιά του νομού και συχνά η ζήτηση για αυτά

εκδηλώνεται συμπληρωματικά στη ζήτηση για τους γνωστούς τουριστικούς προορισμούς του νομού.

III. Το πρότυπο οργανωμένου ή αυτόνομου μαζικού τουρισμού σε συμπληρωματικά βοηθητικά καταλύματα(στην πλειοψηφία τους ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα).

Το πρότυπο αυτό αναπτύχθηκε σε σημαντικό βαθμό στην νησιωτική Ελλάδα κατ την δεκαετία του 1980 και μετά. Ειδικότερα τα νησιά των Κυκλάδων, λόγω του μικρού μεγέθους τους, προσαρμόστηκαν αρκετά γρήγορα στην ζήτηση που χαρακτηρίζει αυτό το πρότυπο μέσα από τη λειτουργία μεγάλου αριθμού μικρών, οικογενειακών στην πλειοψηφία τους, επιχειρήσεων που κάλυπταν σημαντικό μέρος των καταναλωτικών αναγκών των τουριστών.

Η έλλειψη ουσιαστικής ξενοδοχειακής υποδομής στα περισσότερα από αυτά οδήγησε στην δημιουργία μικρών καταλυμάτων, σημαντικό μέρος των οποίων λειτουργούν παράνομα χωρίς την άδεια του Ε.Ο.Τ. . Η επικράτηση αυτού του προτύπου είχε ως αποτέλεσμα την παροχή χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών και επίτευξη χαμηλών ποσοστών κερδών από την πλευρά των επιχειρήσεων, ενώ δεν έλειψαν και προβλήματα που σχετίζονται με την χωροταξία και το περιβάλλον των περιοχών αυτών.

Παράλληλα, η γενικότερη υποδομή που αναπτύχθηκε ήταν στοιχειώδης και σε πολλά νησιά παρατηρήθηκε το φαινόμενο της «ερήμωσης» μετά τους καλοκαιρινούς μήνες αφού η τουριστική περίοδος παραμένει αυστηρά περιορισμένη στους καλοκαιρινούς και μόνο μήνες. Η επικράτηση αυτού του μοντέλου οδήγησε στη δημιουργία «φτωχής εικόνας» για αυτές τις περιοχές με αποτέλεσμα η ζήτηση που εκδηλώνεται να αφορά τουρίστες μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος που παραμένουν για μικρό χρονικό διάστημα στα νησιά. Στην επικράτηση αυτού του προτύπου οφείλονται και αρκετά από τα αρνητικά χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος της περιφέρειας του νομού Κυκλάδων όπως :

- Οι χαμηλές πληρότητες των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.
- Η χαμηλή ημερήσια τουριστική δαπάνη.
- Η χαμηλή ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

Το πλεονέκτημα αυτού του προτύπου συνίσταται στο γεγονός ότι μπορεί να αναπτυχθεί και σε μικρά νησιά τα οποία λόγω του μεγέθους δεν μπορούν περιβαλλοντικά και κοινωνικά να φιλοξενήσουν σημαντικό αριθμό τουριστών. Το πρόβλημα όμως που δημιουργείται είναι ότι πολλές φορές η τουριστική ανάπτυξη και η ομαλή τροφοδοσία της αγοράς των νησιών αυτών εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τα μεγαλύτερα γειτονικά νησιά. Τα προαναφερόμενα γίνονται ευκολότερα

κατανοητά αν λάβουμε υπόψη τη μικρή πληθυσμιακή πυκνότητα των Κυκλάδων.

Τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική η τάση ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ των μικρών τουριστικών επιχειρήσεων σε θέματα προβολής και προώθησης τους. Σε πολλές περιπτώσεις είναι καταλυτικός ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην κατεύθυνση της ενθάρρυνσης και παροχής υποστήριξης σε τέτοιες συνεργασίες.

IV. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδας κινήτρων «Υπαιθρος-Παράδοση-περιβάλλον».

Η επικράτηση του προτύπου του οργανωμένου μαζικού τουρισμού είχε σαν αποτέλεσμα να αναπτυχθεί σε πολύ περιορισμένο βαθμό το συγκεκριμένο πρότυπο. Μόνο ορισμένες περιοχές της περιφέρειας των Κυκλάδων ανέπτυξαν υποτυπώδως αυτό το πρότυπο, αν και λόγω της θέσης τους και της πληθώρας των φυσικών τους θέλγητρων θα μπορούσαν να το αναπτύξουν αποτελεσματικά.

V. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδας κινήτρων «Πολιτισμός-Εκπαίδευση-Επιστήμη»

Το πρότυπο αυτό υιοθετήθηκε από ορισμένα νησιά των Κυκλάδων από τα πρώτα κιόλας βήματα της τουριστικής τους ανάπτυξης.

Έτσι, τα γνωστότερα τουριστικά νησιά προσέλκυσαν σημαντικό αριθμό τουριστών για εκπαιδευτικούς λόγους. Η μεγάλη πλειοψηφία της ζήτησης για αυτή τη μορφή τουρισμού εκδηλώνεται από Έλληνες και έχει τη μορφή του σχολικού τουρισμού. Η ζήτηση αυτή εκδηλώνεται σε συγκεκριμένους περιόδους κάθε χρόνο, συνήθως εκτός της περιόδου αιχμής, με τη μαζική μετακίνηση μεγάλων αριθμού τουριστών κυρίως μαθητών νεαρής ηλικίας.

Η μορφή αυτή τουρισμού δεν χαρακτηρίζεται για τις αυξημένες δαπάνες κατανάλωσης που προκαλεί, αλλά συμβάλλει σημαντικά στη δημιουργία μιας «πρώτης εικόνας-γνωριμίας» και «ταξιδιωτικής εμπειρίας» σε σημαντικό αριθμό νέων τουριστών. Το αρνητικό στοιχείο από την υιοθέτηση αυτού του προτύπου είναι το γεγονός ότι περιορίστηκε μόνο στα μεγάλα και δημοφιλή νησιά του νομού, όπου υπάρχουν και οργανωμένες αστικές περιοχές.

Άλλη μορφή τουρισμού που αναπτύχθηκε στα Κυκλαδονήσια και εντάσσεται σε αυτό το πρότυπο είναι ο θρησκευτικός τουρισμός. Συγκεκριμένα τα νησιά του νομού Κυκλάδων κυρίως, αποτελούν εθνικά και σε μικρότερο βαθμό διεθνή κέντρα προσέλκυσης τουριστών για θρησκευτικό τουρισμό. Η ανάπτυξη αυτού του τουρισμού σχετίζεται άμεσα και είναι απόρροια της ύπαρξης θρησκευτικών μνημείων και

παραδόσεων που σχετίζονται με τα νησιά αυτά εδώ και αιώνες, με αποτέλεσμα η ανάπτυξη αυτού του προτύπου να είναι η βασική αιτία της προσέλκυσης επισκεπτών για θρησκευτικούς (λατρευτικούς) λόγους. Η ζήτηση προέρχεται από Έλληνες στην πλειοψηφία τους ή αλλοδαπούς τουρίστες που προέρχονται από ορθόδοξες χώρες (π.χ. Ρωσία) ή Έλληνες ομογενείς. Η τουριστική δαπάνη που εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια της παραμονής αυτών των τουριστών είναι χαμηλή και σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με τη μεγάλη, συνήθως ηλικία των τουριστών αυτής της μορφής τουρισμού. Η ζήτηση εκδηλώνεται σε μικρό βαθμό όλο το χρόνο αλλά κορυφώνεται σε συγκεκριμένες περιόδους που ταυτίζονται με σπουδαιότερες ορθόδοξες θρησκευτικές εορτές.

Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν συνοδεύεται από την ανάλογη ανάπτυξη υποδομών, κυρίως εξαιτίας των μικρότερων απαιτήσεων αυτής της ομάδας τουριστών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα που ανέπτυξαν αυτή τη μορφή είναι η Τήνος και η Πάρος.

Στα πλαίσια της υιοθέτησης αυτών των προτύπων εντάσσεται και η ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού. Η μορφή αυτή αναπτύχθηκε ιδιαίτερα ως αποτέλεσμα των ξεχωριστών και πλούσιων πολιτιστικών στοιχείων που διαθέτουν τα νησιά των Κυκλάδων. Η ζήτηση που εκδηλώνεται για αυτή τη μορφή προέρχεται κυρίως από αλλοδαπούς τουρίστες που χαρακτηρίζονται από μεσαία έως υψηλά εισοδήματα. Τα τελευταία χρόνια δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη αυτού του προτύπου καθώς αποτελεί σημαντική παράμετρο για την ουσιαστική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος που προσφέρουν τα νησιά του νομού. Σημαντική είναι σε αυτή την κατεύθυνση η συμβολή των τοπικών φορέων και η από μέρους τους οργάνωση εκδηλώσεων και ποικίλων δραστηριοτήτων.

VI. Το πρότυπο τουρισμού της ομάδας κινήτρων «Αθλητισμός-Φυσική Ζωή-Υγεία»

Το συγκεκριμένο πρότυπο μπορούμε να πούμε ότι αναπτύχθηκε αρκετά, ωστόσο η μορφή που επικράτησε εδώ και δεκαετίες είναι αυτή που σχετίζεται με το θαλάσσιο τουρισμό. Ιδιαίτερα στο νομό Κυκλάδων το πρότυπο αυτό αναπτύχθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια εξαιτίας των γεωγραφικών χαρακτηριστικών της περιοχής τα οποία και αποτελούν τα βασικά ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα. Ο μεγάλος αριθμός των νησιών της περιοχής τη καθιστά διεθνή πόλο έλξης τουριστών από όλο τον κόσμο.

Παρά το γεγονός ότι επαρκής υποδομή για την ανάπτυξη θαλάσσιου τουρισμού δεν υπάρχει, η μορφή αυτή προκαλεί σημαντική ζήτηση για διακοπές από τουρίστες, κυρίως αλλοδαπούς αλλά και Έλληνες, υψηλών εισοδημάτων με περιβαλλοντική συνήθως συνείδηση. Το πρότυπο αυτό

αναμένεται να αναπτυχθεί ακόμη περισσότερο τα επόμενα χρόνια και κυρίως μέσα από τη βελτίωση των υποδομών και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, να εμπλουτιστεί έτσι και να βελτιωθεί το τουριστικό προϊόν της περιοχής.

VII. Το πρότυπο τουρισμού ομάδας κινήτρων «Επαγγελματικά Ταξίδια-Συνέδρια-Incetives-Εκθέσεις»

Το συγκεκριμένο τουριστικό πρότυπο έχει αναπτυχθεί πολύ λίγο, σχεδόν ελάχιστα, στο νομό Κυκλάδων. Εξαίρεση αποτελούν πολύ λίγα νησιά, κυρίως τα μεγαλύτερα, όπου η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού επέτρεψε τη δημιουργία υποδομών που προσελκύουν μικρό αριθμό τουριστών που εντάσσονται σε αυτό το πρότυπο. Η αδυναμία ενθάρρυνσης ιδιωτικών επενδύσεων που θα συνέβαλαν στην υποβοήθηση αυτού του προτύπου συνέτεινε στη διαμόρφωση της παρούσας κατάστασης. Η περιορισμένη τουριστική ζήτηση που εκδηλώνεται για τις μορφές που περιλαμβάνονται σε αυτά του είδους τα πρότυπα προέρχεται από τουρίστες υψηλού εισοδηματικού, επαγγελματικού και κοινωνικού επιπέδου. Η αποτυχημένη στρατηγική προσέλκυσης είχε ως αποτέλεσμα την επίσκεψη τουριστών για επαγγελματικούς λόγους, συνέδρια κ.λ.π., κυρίως κατά τους μήνες αιχμής και μόνο. Σε αυτό συνετέλεσε και η καθιέρωση του νομού Κυκλάδων ως περιοχής προορισμού για αναψυχή. Βέβαια πρέπει να τονίσουμε ότι το μέγεθος των νησιών και η χωρική διασπορά τους αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την επιτυχημένη ανάπτυξη του συγκεκριμένου προτύπου.

VIII. Το πρότυπο αυτόνομου νεανικού περιηγητικού τουρισμού.

Αυτού του είδους το πρότυπο έχει αναπτυχθεί ασυντόνιστα και χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια σε αρκετά «άγνωστα» νησιά των Κυκλάδων. Στην περίπτωση αυτού του προτύπου η ζήτηση εκδηλώνεται από μικρό αριθμό τουριστών οι οποίοι χαρακτηρίζονται από τις περιορισμένες καταναλωτικές τους δαπάνες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Σημαντικό κίνητρο για αυτούς είναι οι φυσικές ομορφιές, τα αρχαιολογικά μνημεία, τα πλούσια πολιτιστικά στοιχεία κ.α. Αντίστοιχα είναι τα δεδομένα και στην περίπτωση του προτύπου τουρισμού με διαμονή σε κάμπινγκ ή στην ύπαιθρο.

ΙΧ. Το πρότυπο τουρισμού ταξιδιών μικρής διάρκειας εκτός καλοκαιρινής περιόδου.

Αυτού του είδους πρότυπο έχει αναπτυχθεί κυρίως στα δημοφιλή νησιά των Κυκλάδων τα οποία εξαιτίας της μικρής απόστασής τους από το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας, Αθήνα, προσφέρονται για περιορισμένης διάρκειας διακοπές. Η ζήτηση στη συγκεκριμένη περίπτωση προέρχεται από ημεδαπούς τουρίστες οι οποίοι ταξιδεύουν οικογενειακά. Μπορεί η διάρκεια παραμονής να είναι περιορισμένη ωστόσο ο επαναλαμβανόμενος χαρακτήρας αυτού του τύπου διακοπών και η χρονική κατανομή του σε ολόκληρο το έτος το καθιστούν ιδιαίτερα ελκυστικό και σημαντική παράμετρο επέκτασης της τουριστική περιόδου.

X. Το πρότυπο τουρισμού παραθεριστικής κατοικίας.

Τα δεδομένα αυτού του προτύπου είναι λίγο έως πολύ τα ίδια με τα προηγούμενα και αυτό γιατί το συγκεκριμένο πρότυπο τουρισμού παραθεριστικής κατοικίας έχει αναπτυχθεί λίγο αλλά παρουσιάζει σημαντική δυναμική τα τελευταία χρόνια. Η διαφορά αυτού του προτύπου συνιστάται στον τύπο και στο περιεχόμενο της τουριστικής κατανάλωσης η οποία διαφοροποιείται σημαντικά εξαιτίας της ύπαρξης ιδιόκτητης κατοικίας από την πλευρά των επισκεπτών.

2.2.1 Περιορισμοί της ανάπτυξης.

Παράλληλα με τα είδη της τουριστικής ανάπτυξης, τα πρότυπα, που έχουν αναπτυχθεί και εξακολουθούν να εφαρμόζονται στο νομό Κυκλάδων έχουν παρουσιασθεί και ορισμένοι αναπτυξιακοί περιορισμοί τόσο εξαιτίας των διάφορων ιδιαιτεροτήτων των νησιών όσο και ως αποτέλεσμα των εφαρμογών των συγκεκριμένων προτύπων-μοντέλων τουριστικής ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουμε ορισμένους παράγοντες που συνηγορούν με όλα τα παραπάνω :

- Ο νησιωτικός χαρακτήρας και η μεγάλη έκταση των διοικητικών ορίων του νομού σε συνδυασμό με την έντονη εποχικότητα της τουριστικής δραστηριότητας, δημιουργούν ειδικά προβλήματα στην οργάνωση και λειτουργία των απαραίτητων δικτύων παραγωγής και διανομής στους κρίσιμους τομείς των μεταφορών, των επικοινωνιών και της ενέργειας. Ιδιαίτερα έντονο είναι το πρόβλημα της ενδοεπικοινωνιακής διασύνδεσης.

- Η πολυδιάσταση του χώρου σε 39 κατοικημένα νησιά και η μεγάλη έκταση των διοικητικών ορίων της περιφέρειας συνεπάγεται την δυσκολία άσκησης διοίκησης και την αδυναμία ικανοποιητικής στελέχωσης.
- Η γεωγραφική θέση της περιφέρειας ως προς τον εθνικό αλλά και τον ευρωπαϊκό χώρο που συνεπάγεται σημαντική απομόνωση(γεωγραφική, οικονομική, κοινωνική).
- Η υπερσυγκέντρωση του τουρισμού σε ορισμένα νησιά, που οδηγεί στην ανάγκη ορθολογικής διαχείρισης των ήδη περιορισμένων υδάτινων πόρων και της ενέργειας καθώς και αποτελεσματικής αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Οι περιορισμένες δυνατότητες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας προσδιορίζουν τον τοπικό χαρακτήρα και προσανατολισμό της παραγωγής στην εξυπηρέτηση των εποχικών αναγκών του τριτογενούς τομέα(δηλαδή τις τουριστικές υπηρεσίες).
- Το μικρό μέγεθος των διαθέσιμων πόρων και οι οργανωτικές ανεπάρκειες των αναπτυξιακών φορέων, που δραστηριοποιούνται στο νομό Κυκλάδων, προδιαγράφουν τα πλαίσια και καθορίζουν το βαθμό αξιοποίησης των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και των ευκαιριών που προσφέρονται σε κάθε νησί.
- Οι ειδικές δυσκολίες στη θωράκιση του χώρου από φυσικούς και ανθρωπογενείς κινδύνους.
- Η ανεπάρκεια των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών που επιτείνεται από τον νησιωτικό χαρακτήρα, την υπερσυγκέντρωση του τουρισμού σε ορισμένα νησιά κ.ά. .
- Η περιορισμένη μεταποιητική βιομηχανία και το μικρό μέγεθος της τοπικής αγοράς.
- Η έλλειψη πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού δεν διευκολύνει τον έλεγχο των χρήσεων γης και των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται.
- Η περιβαλλοντική επιβάρυνση και η σταδιακή υποβάθμιση του περιβάλλοντος, που προκαλείται από την μη ορθολογική διαχείριση των πόρων, καθώς δεν λαμβάνεται υπόψη ο εύθραυστος χαρακτήρας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και του τοπίου.

2.2.2 Ανάλυση πλεονεκτημάτων – μειονεκτημάτων – ευκαιριών - κινδύνων της τουριστικής ανάπτυξης.

Ύστερα από την εκτεταμένη αναφορά και παρουσίαση των προτύπων τουριστικής ανάπτυξης που εφαρμόζονται στο νομό Κυκλάδων και τα προβλήματα που υπάρχουν ή δημιουργούνται κατά την εφαρμογή τους, είναι κατάλληλη στιγμή περιγράψουμε αναλυτικά για τα νησιά του νομού τα στοιχεία εκείνα που μας δείχνουν τις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης. Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τα διάφορα ενδιαφέροντα στοιχεία έχουμε χωρίσει τα Κυκλαδονήσια σε τρεις διαφορετικές ομάδες με βάση τις αναπτυξιακές προοπτικές (σύμφωνα πάντοτε με μελέτες τόσο του Ε.Ο.Τ όσο και του Υπουργείου Τουρισμού) και τις τουριστικές τους δραστηριότητες, Έτσι χαρακτηριστικά έχουμε τις ακόλουθες ομάδες :

(α) ομάδα I

Νησιά, με σχετικά μικρή γεωγραφική έκταση, τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης, πολλά εκ των οποίων χαρακτηρίζονται από συνεχή μείωση του πληθυσμού, σοβαρές ελλείψεις σε υποδομές, ελάχιστο βαθμό αξιοποίησης των πόρων τους ή περιορισμένους (ποσοτικά και ποιοτικά) πόρους και αισθητή γεωγραφική απομόνωση. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει: Ανάφη, Αντίπαρος, Δονούσα, Ηράκλεια, Θηρασιά, Κίμωλος, Κουφονήσια, Σίκινος, Σχοινούσα και Φολέγανδρος.

(β) ομάδα II

Νησιά που αναπτύσσονται τουριστικά ενώ παράλληλα διαθέτουν και άλλες παραγωγικές δραστηριότητες και εκμεταλλεύσιμους πόρους. Σε αυτά η έμφαση πρέπει να δοθεί σε δράσεις που σκοπό έχουν την αντιμετώπιση των συγκρούσεων μεταξύ των δραστηριοτήτων και την αποτροπή της εξάρτησης τους από την μονόπλευρη τουριστική ανάπτυξη. Τα νησιά αυτής της ομάδας είναι : Αμοργός, Άνδρος, Ίος, Κέα, Κύθνος, Μήλος, Πάρος, Σέριφος, Σίφνος και Τήνος.

(γ) ομάδα III

Νησιά με σημαντική τουριστική δραστηριότητα όχι μόνο σε περιφερειακό αλλά και σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, με αυξανόμενες περιβαλλοντικές πιέσεις, πληθυσμιακή αύξηση και συγκέντρωση, με άμεση ανάγκη ελέγχου του είδους της ανάπτυξης τους. Τα νησιά που περιλαμβάνει αυτή η ομάδα είναι : Σαντορίνη, Σύρος, Μύκονος και Νάξος.

Στην ακόλουθη ανάλυση εκτιμώνται αναλυτικά όλα τα πλεονεκτήματα – τα μειονεκτήματα – οι ευκαιρίες – οι κίνδυνοι που απορρέουν από την τουριστική ανάπτυξη της κάθε μιας ξεχωριστά ομάδας των νησιών του Ν.Κυκλάδων. Με βάση αυτούς τους τέσσερις άξονες ανάλυσης (πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ευκαιρίες και κίνδυνοι) εξετάζονται αναλυτικότερα τα εξής ζητήματα, όπως αυτά

διαμορφώνονται από την κατάσταση του τουρισμού στο νομό Κυκλάδων:

1. Οι τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες
2. Το φυσικό περιβάλλον
3. Το δομημένο περιβάλλον
4. το ανθρώπινο δυναμικό
5. Η διαφήμιση και η προβολή
6. Η σύνθεση του τουριστικού προϊόντος
7. Η τουριστική ζήτηση
8. Ο κύκλος ζωής του τουριστικού προϊόντος
9. Οικονομικές εισροές και εκροές

Έτσι αναλυτικότερα για την ομάδα I των νησιών του Ν.Κυκλάδων έχουμε τα εξής στοιχεία :

Ομάδα I :

1. Τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες

Πλεονεκτήματα →

1.1 Η μικρή απόσταση μεταξύ των νησιών και οι ιδιαιτερότητες τους προσφέρουν το πλεονέκτημα της ποικιλίας και της απόκτησης διαφορετικών ταξιδιωτικών εμπειριών σε μικρό χρονικό διάστημα.

Μειονεκτήματα →

- 1.1** Η μεγάλη πλειοψηφία των νησιών είναι πολύ μικρά σε μέγεθος σε νησιά και στερούνται σημαντικών υποδομών. Αυτό δημιουργεί σημαντικά προβλήματα στις προσπάθειες τουριστικής ανάπτυξης.
- 1.2** Σημαντικό μειονέκτημα των νησιών της ομάδας I είναι ότι για να καλύψουν τις ελλείψεις στις υποδομές τους, τουριστικές και μη, απαιτείται η επένδυση σημαντικών κεφαλαίων.
- 1.3** Το ακτοπλοϊκό δίκτυο παρουσιάζει ελλείψεις κυρίως τους χειμερινούς μήνες, γεγονός που λειτουργεί αποτρεπτικά στην αύξηση των επισκεπτών.
- 1.4** Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού νησιών συνεπάγεται, κατά τη φάση δημιουργίας των τουριστικών και μη υποδομών, τη σπατάλη μεγάλων οικονομικών πόρων, αφού σε κάθε νησί, ακόμη και αν είναι πολύ μικρό πρέπει να αναπτυχθούν κάποιες αναγκαίες υποδομές.

Ευκαιρίες →

1.1 Σημαντική ευκαιρία για την ανάπτυξη των νησιών αποτελεί η σωστή αξιοποίηση των διαθέσιμων Κοινοτικών και Εθνικών πόρων για ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών και κυρίως την ορθολογική κατανομή τους μεταξύ των νησιών.

1.2 Η αειφορική τουριστική ανάπτυξη αποτελεί σημαντική ευκαιρία για τα νησιά.

2) Το φυσικό Περιβάλλον

Πλεονεκτήματα →

2.1 Το φυσικό περιβάλλον παρουσιάζει ποικιλία η οποία σε συνδυασμό με τις πολύ καλές κλιματολογικές συνθήκες επιτρέπει την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων κυρίως αυτών που σχετίζονται με την θάλασσα.

2.2 Το φυσικό περιβάλλον παρουσιάζει σχετικά μικρή αλλοίωση.

Μειονεκτήματα →

2.1 Ανύπαρκτοι υδάτινοι πόροι. Η επίλυση του προβλήματος απαιτεί υψηλές δαπάνες.

2.2 Μικρός ζωτικός χώρος.

2.3 Μεγάλα προβλήματα στις ακτοπολιτικές συγκοινωνίες, ιδιαίτερα κατά τους χειμερινούς μήνες, οπότε και επιδεινώνονται λόγω των ανέμων.

2.4 Μεγάλο κόστος μεταφορών και χρονοαποστάσεων.

2.5 Η μεγάλη γεωγραφική διασπορά των νησιών και το πολύ μικρό μέγεθος τους έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση τους κατά τους χειμερινούς μήνες. Αυτό αποτελεί βασικό κίνδυνο ο οποίος περιορίζει τις αναπτυξιακές δυνατότητες των νησιών.

Ευκαιρίες →

2.1 Οι φυσικές ομορφιές των νησιών μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά.

2.2 Ανάπτυξη μορφών τουρισμού βασισμένων σε αρχές αυτάρκειας, αυτοεξυπηρέτησης και χαμηλής όχλησης.

Κίνδυνοι →

2.1 Η όποια προσπάθεια ανάπτυξης του τουρισμού στα νησιά αυτά θα πρέπει να είναι προσεκτική και ιδιαίτερα μελετημένη καθώς το φυσικό τους περιβάλλον είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο.

2.2 Σταδιακή μείωση αυτάρκειας των νησιών με αποτέλεσμα την πληθυσμιακή μείωση και κατά συνέπεια δραστικές αλλαγές στις οικονομικές δραστηριότητες.

3) Το Δομημένο Περιβάλλον

Πλεονεκτήματα →

3.1 Στα νησιά της ομάδας I εξαιτίας των περιορισμένων εξωτερικών επιδράσεων που έχουν δεχθεί, διατηρούνται τα ήθη και τα έθιμα τους στη μορφή που υπάρχουν εδώ και αιώνες.

3.2 Υπάρχει μεγάλος αριθμός παραδοσιακών οικισμών και αρχαιολογικών χώρων.

Μειονεκτήματα →

3.1 Στα μικρά αυτά νησιά η δόμηση μπορεί να είναι περιορισμένη αλλά σε σημαντικό βαθμό είναι ανεξέλεγκτη και άναρχη.

Ευκαιρίες →

3.1 Το δομημένο περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει με την κατάλληλη αξιοποίηση πόλο έλξης τουριστών.

Κίνδυνοι →

3.1 Αλλοίωση του παραδοσιακού χαρακτήρα.

4) Το Ανθρώπινο Δυναμικό

Πλεονεκτήματα →

4.1 Η θετική στάση των κατοίκων απέναντι στον τουρισμό.

4.2 Η εργατικότητα και η εφευρετικότητα των κατοίκων

Μειονεκτήματα →

4.1 Μικρός αριθμός κατοίκων και κυρίως σημαντική απουσία των νέων.

4.2 Μικρός αριθμός ενεργών μελών, μειωμένη προοπτική ανάπτυξης, εξαιτίας των ελαχίστων δεξιοτήτων σχετικά με τις σύγχρονες τεχνολογίες.

Ευκαιρίες →

4.1 Μέσα από τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, εφόσον έχουν ουσιαστική εφαρμογή με συγκεκριμένες προδιαγραφές.

4.2 Ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μια ήπια αναπτυξιακή δραστηριότητα, η οποία μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά στη συγκράτηση, στην ανανέωση του πληθυσμού και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Κίνδυνοι →

4.1 Αύξηση ξένου ανθρώπινου δυναμικού που οδηγεί στην αλλοίωση αξιών.

5) Η Διαφήμιση Και Η Προβολή

Πλεονεκτήματα →

5.1 Τα νησιά αυτής της ομάδας είναι σχετικά άγνωστα, με συνέπεια να είναι δυνατή η διαμόρφωση μιας σαφής «εικόνας»

προσαρμοσμένης στα δεδομένα και τους στόχους της τουριστικής ανάπτυξης τους,

5.2 Θετικό ως προς την προβολή των νησιών είναι ότι τα περισσότερα από αυτά τα νησιά βρίσκονται κοντά σε άλλα τα οποία είναι αναπτυγμένα τουριστικά. Το γεγονός αυτό επιτρέπει τη γνώση και μια πρώτη εξοικειώσει από την πλευρά των υποψηφίων τουριστών.

5.3 Είναι η πρωτοτυπία, ο νεωτερισμός και η μοναδικότητα των νησιών αυτών.

Μειονεκτήματα →

5.1 Βασικό μειονέκτημα για τα νησιά αυτά είναι η περιορισμένη διάθεση χρημάτων για διαφήμιση και προβολή που περιορίζει σημαντικά τις ευκαιρίες να γίνουν γνωστά στους υποψήφιους τουρίστες.

Ευκαιρίες →

5.1 Μέσα από την σωστή προβολή είναι δυνατόν να επιτευχθεί ο επιθυμητός τύπος τουριστικής ανάπτυξης ο οποίος θα βασίζεται στο σεβασμό τω ιδιαιτεροτήτων των νησιών και στην προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος.

Κίνδυνοι →

5.1 Είναι η προσέλκυση υπερβολικά μεγάλου αριθμού τουριστών περισσότερων από όσους είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τα συγκεκριμένα νησιά.

6) Η Σύνθεση Του Τουριστικού Προϊόντος

Πλεονεκτήματα →

6.1 Το τουριστικό προϊόν των νησιών της συγκεκριμένης ομάδας διαθέτει ποικιλία πόρων, γεγονός που επιτρέπει την προσέλκυση διαφορετικών ομάδων τουριστών, ιδίως δε αυτών που ενδιαφέρονται για εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες.

6.2 Το τουριστικό προϊόν προσελκύει τουρίστες οι οποίοι επιθυμούν ήσυχες διακοπές κοντά στη φύση και τους ντόπιους. Σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να στραφεί και η όποια προσπάθεια εμπλουτισμού της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος.

Μειονεκτήματα →

6.1 Βασικό μειονέκτημα του τουριστικού προϊόντος είναι ότι τα στοιχεία του είναι διάσπαρτα γεωγραφικά, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά στην αντίληψη του τουρίστα.

6.2 Ένα ακόμη μειονέκτημα του τουριστικού προϊόντος αυτών των νησιών είναι ότι έχει πολύ περιορισμένες

δυνατότητες εμπλουτισμού κυρίως εξαιτίας του μικρού μεγέθους των νησιών.

Ευκαιρίες →

6.1 Οι κοινοτικοί(ευρωπαϊκοί) και οι εθνικοί(κρατικοί) πόροι αποτελούν σημαντική ευκαιρία για την βελτίωση της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος των νησιών.

Κίνδυνοι →

6.1 Ο μικρός αριθμός των κατοίκων και η μεγάλη διασπορά του πληθυσμού στα νησιά δυσχεραίνει σημαντικά τον συντονισμό των προσπαθειών για συνεργασία και ανάπτυξη κοινής τουριστικής δράσης.

7) Η Τουριστική Ζήτηση

Πλεονεκτήματα →

7.1 Τα τελευταία χρόνια τα νησιά έχουν αρχίσει να συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον περιορισμένου αριθμού τουριστών. Η ζήτηση αυτή παρουσιάζει αυξητική τάση. Θετικό είναι το ότι οι Έλληνες κυρίως ενδιαφέρονται να επισκεφθούν αυτά τα νησιά.

Μειονεκτήματα →

7.1 Κύριο μειονέκτημα είναι η μικρή τουριστική περίοδος των νησιών της ομάδας I.

Ευκαιρίες →

7.1 Η δημιουργία των αναγκαίων υποδομών για τους κατοίκους.

Κίνδυνοι →

7.1 Είναι η υπέρμετρη ζήτηση και το ότι η προσφορά διαμορφώνεται από εξωγενείς παράγοντες.

8) Ο Κύκλος Ζωής Του Τουριστικού Προϊόντος

Πλεονεκτήματα →

8.1 Τα νησιά της ομάδας I που έχουν αρχίσει να δέχονται επισκέπτες μπορεί να θεωρηθούν ότι βρίσκονται στο στάδιο της εισαγωγής. Αυτό σημαίνει ότι είναι εφικτό να διδαχθούν από τα λάθη που έχουν συμβεί σε άλλες περιοχές της περιφέρειας και να ξεκινήσουν ορθολογικά και βάσει σχεδίου την προσέλκυση επισκεπτών.

Μειονεκτήματα →

8.1 Το βασικό μειονέκτημα των νησιών είναι ότι το τουριστικό προϊόν τους είναι σε φάση εισαγωγής και άγνωστο ακόμη.

Ευκαιρίες →

- 8.1 Το ότι τα νησιά δεν είχαν μέχρι πρόσφατα ενδιαφερθεί για τον τουρισμό έχει και το πλεονέκτημα ότι μπορούν να προσδιορίσουν την επιθυμητή μορφή.

9) Οι Οικονομικές Εισροές Και Εκροές

Πλεονεκτήματα →

- 9.1 Ο σχετικά υψηλός βαθμός αυτάρκειας μπορεί να επηρεάσει θετικά το επίπεδο των εκροών.

Μειονεκτήματα →

- 9.1 Σημαντικό μειονέκτημα των νησιών είναι η ουσιαστική εξάρτηση τους από τα μεγάλα αστικά κέντρα και τα μεγαλύτερα νησιά. Αυτό συνεπάγεται τη σημαντική αύξηση του κόστους και τη δημιουργία προβλημάτων στην έγκαιρη τροφοδοσία της αγοράς.

Κίνδυνοι →

- 9.1 Η ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών από «ξένους» προς τα νησιά επιχειρηματίες.
9.2 Αύξηση εκροών.
9.3 Μείωση βαθμού αυτάρκειας.

Ομάδα II :

1. Τουριστικές Υποδομές Και Υπηρεσίες

Πλεονεκτήματα →

- 1.1 Η ύπαρξη αναπτυγμένων υποδομών φιλοξενίας καλύπτει μεγάλο μέρος των αναγκών των τουριστών που επισκέπτονται τα νησιά.
1.2 Η μικρή απόσταση των νησιών μεταξύ τους και οι ιδιαιτερότητες τους προσφέρουν το πλεονέκτημα της ποικιλίας και της απόκτησης διαφορετικών ταξιδιωτικών εμπειριών σε μικρό χρονικό διάστημα.

Μειονεκτήματα →

- 1.1 Η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη μερικών νησιών και η απουσία τουριστών από άλλα αποτελεί μειονέκτημα αυτών των νησιών, αφού παρουσιάζουν έτσι έντονη ανομοιογένεια και ως προς την κατανομή των τουριστικών και γενικότερων υποδομών τους.

1.2 Τα νησιά παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις στις υποδομές που σχετίζονται με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, οι οποίες εξαιτίας του μεγέθους των νησιών αποτελούν τις ενδεδειγμένες μορφές τουριστικής ανάπτυξης. Σημαντικό μειονέκτημα είναι και το γεγονός ότι για την ανάπτυξη αυτών των υποδομών απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις.

1.3 Η παρουσία και η οργάνωση των δημόσιων τουριστικών υπηρεσιών στα νησιά παρουσιάζει πολύ σημαντικές ελλείψεις οι οποίες έχουν άμεσα αρνητικά αποτελέσματα στην τουριστική οργάνωση και ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος των νησιών.

Ευκαιρίες →

1.1 Σημαντική ευκαιρία για την τουριστική ανάπτυξη των νησιών αποτελεί η σωστή αξιοποίηση των διαθέσιμων κοινοτικών και εθνικών πόρων στην κατεύθυνση της ανάπτυξης των κατάλληλων υποδομών και κυρίως της ορθολογικής κατανομής μεταξύ των νησιών.

1.2 Η αιφροδική τουριστική ανάπτυξη κάποιων από τα νησιά της ομάδας που δεν έχουν αναπτυχθεί τουριστικά τα τελευταία χρόνια, αποτελεί σημαντική ευκαιρία για την βελτίωση των υποδομών τους και την προσέλκυση τουριστών.

Κίνδυνοι →

1.1 Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού νησιών συνεπάγεται, κατά τη φάση δημιουργίας των τουριστικών και μη υποδομών, τη σπατάλη σημαντικών οικονομικών πόρων, αφού σε κάθε νησί, ακόμη και εάν είναι πολύ μικρό, πρέπει να αναπτυχθούν κάποιες ελάχιστες υποδομές.

2. Το Φυσικό Περιβάλλον

Πλεονεκτήματα →

2.1 Το φυσικό περιβάλλον των νησιών παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία, γεγονός που το καθιστά ιδιαίτερα σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών, κυρίως αλλοδαπών.

2.2 Οι καλές κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν τους περισσότερους μήνες του χρόνου, ευνοούν την ανάπτυξη

τουριστικών δραστηριοτήτων και σε περιόδους εκτός ακμής.

Μειονεκτήματα →

2.1 Ο περιορισμένος χώρων διάθεσης απορριμμάτων δημιουργεί επιβαρύνσεις στο φυσικό περιβάλλον τους, ιδίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

2.2 Οι πολύ περιορισμένοι υδάτινοι πόροι, που γίνεται ολοένα και εντονότερο και χρήζει αντιμετώπισης.

2.3 Οι άνεμοι συχνά δημιουργούν προβλήματα στη λειτουργία των συστημάτων μεταφορών.

2.4 Το φυσικό περιβάλλον των νησιών είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο και οι παρεμβάσεις πρέπει να είναι προσεκτικές και προγραμματισμένες.

2.5 Η μεγάλη γεωγραφική διασπορά των νησιών και το μικρό μέγεθος τους έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση τους κατά τους χειμερινούς μήνες. Αυτό αποτελεί βασικό κίνδυνο ο οποίος περιορίζει και τις αναπτυξιακές δυνατότητες των νησιών.

Ευκαιρίες →

2.1 Στα νησιά αυτά υπάρχουν σπάνιες φυσικές ομορφιές που μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά.

Κίνδυνοι →

2.1 Είναι η αλλοίωση και η υποβάθμιση των φυσικών πόρων και κατά συνέπεια του φυσικού περιβάλλοντος.

3) Το δομημένο περιβάλλον

Πλεονεκτήματα →

3.1 Τα νησιά διαθέτουν πολιτιστικούς πόρους διεθνούς ενδιαφέροντος, που αποτελούν πόλο έλξης σημαντικού αριθμού τουριστών.

3.2 Στα νησιά της ομάδας II των περιορισμένων εξωτερικών επιδράσεων που είχαν δεχτεί μέχρι πρόσφατα έχουν διατηρηθεί τα ήθη και τα έθιμα σε σημαντικό βαθμό.

Μειονεκτήματα →

3.1 Σε αρκετά νησιά η άναρχη δόμηση έχει επιβαρύνει σημαντικά το δομημένο περιβάλλον. Πολλές φορές οι οικιστικές παρεμβάσεις ήταν μοιραίες για κάποιους παραδοσιακούς οικισμούς και πολιτιστικά τοπία.

3.2 Η έλλειψη θεσμικών ρυθμίσεων και αποτελεσματικότητας εφαρμογής της νομοθεσίας, επιτρέπει την υποβάθμιση του

δομημένου περιβάλλοντος και μάλιστα κατά μη αντιστρέψιμο τρόπο.

Ευκαιρίες →

3.1 Η τουριστική ανάπτυξη των νησιών μπορεί να στηριχθεί και στα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά στοιχεία των νησιών. Παράλληλα η τουριστική χρήση τους και αξιοποίηση τους μπορεί να βοηθήσει την διατήρησή τους μέσω της άντλησης πόρων π.χ. ειδικό ταμείο, φόροι.

Κίνδυνοι →

3.1 Απώλεια του παραδοσιακού χαρακτήρα, δημιουργία φαινομένων «καρικατούρας».

3.2 Σημαντικός κίνδυνος υπάρχει και για το υπόλοιπο δομημένο περιβάλλον. Η απώλεια αυθεντικότητας και της φυσιογνωμίας του αποτελεί σημαντικό κίνδυνο, που μπορεί να γίνει εντονότερος όσο αυξάνεται το ενδιαφέρον των κατοίκων για τον τουρισμό.

4) Το Ανθρώπινο Δυναμικό

Πλεονεκτήματα →

4.1 Στα νησιά της ομάδας II υπάρχει μικρός, έστω, αριθμός ανειδίκευτων εργαζόμενων οι οποίοι μπορούν να καλύψουν θέσεις εργασίας σε τουριστικές επιχειρήσεις που δεν απαιτούν ιδιαίτερη εξειδίκευση.

4.2 Τα τελευταία χρόνια έχει διαμορφωθεί στα συγκεκριμένα νησιά θετική προδιάθεση των ντόπιων προς τον τουρισμό, ο οποίος αναγνωρίζεται ως σημαντική παράμετρος οικονομικής ανάπτυξης του τόπου τους.

Μειονεκτήματα →

4.1 Το σημαντικότερο μειονέκτημα για τα νησιά αυτά αποτελεί η έλλειψη, με ελάχιστες εξαιρέσεις, εξειδικευμένων ατόμων στον τουρισμό και κυρίως στις ειδικές τουριστικές δραστηριότητες. Αυτό σημαίνει ότι, όπου απαιτούνται εξειδικευμένα στελέχη, αυτά θα πρέπει να αναζητηθούν εκτός των νησιών.

Ευκαιρίες →

4.1 Η εκμάθηση, ανάπτυξη δεξιοτήτων από τους ντόπιους με τη βοήθεια του «εισαγόμενου» ανθρώπινου δυναμικού.

4.2 Σημαντική ευκαιρία για να επιτευχθεί η βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελούν τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, εφόσον αυτά έχουν ουσιαστική εφαρμογή με συγκεκριμένες προδιαγραφές. Στην ίδια κατεύθυνση μπορεί να λειτουργήσει και η απόσταση εκπαίδευση, που αποτελεί ιδανική λύση για τους ήδη εργαζόμενους στον τουρισμό.

Κίνδυνοι →

4.1 Σημαντικός κίνδυνος είναι να περιοριστούν οι, μικρές ούτως ή άλλως, τουριστικές επιχειρήσεις των νησιών στα στελέχη που διαθέτουν ήδη και να καλύψουν τις ανάγκες με προσωπικό περιορισμένων προσόντων λόγω αδυναμίας προσέλκυσης ικανότερων στελεχών ή αδυναμίας πληρωμής τους.

4.2 Σταδιακή εγκατάλειψη του πρωτογενούς τομέα και των παραδοσιακών δεξιοτήτων.

5) Η Διαφήμιση και Η Προβολή

Πλεονεκτήματα →

5.1 Τα νησιά αυτής της ομάδας διαθέτουν μία σειρά χαρακτηριστικών, που επιτρέπουν την υιοθέτηση μιας τουριστικής ταυτότητας η οποία θα απευθύνεται σε διαφορετικές ομάδες τουριστών.

5.2 Η γειτνίαση πολλών από τα νησιά της ομάδας με νησιά περισσότερο ανεπτυγμένα τουριστικά, επιτρέπει την εύκολη προσέγγιση και γνωριμία των τουριστών μαζί τους.

Μειονεκτήματα →

5.1 Τα περιορισμένα κονδύλια για διαφήμιση και προβολή και η έλλειψη από τις διαφημιστικές εκστρατείες των ειδικών μορφών τουρισμού.

5.2 Στο κόστος προβολής των νησιών έχουν πολύ μικρή συμμετοχή οι ιδιώτες, γεγονός που περιορίζει σημαντικά τους διαθέσιμους πόρους.

Ευκαιρίες →

5.1 Η δυνατότητα δημιουργίας σαφούς εικόνας όσων νησιών αποτελούν σχετικά άγνωστους προορισμούς.

5.2 Με την ίδια λογική, η διαφήμιση των δυνατοτήτων ανάπτυξης ειδικών τουριστικών δραστηριοτήτων αποτελεί μία ευκαιρία που δεν πρέπει να μείνει ανεκμετάλλευτη.

5.3 Τα νησιά έχουν σημαντικούς τουριστικούς πόρους που τα διαφοροποιούν από άλλες περιοχές. Η σωστή προβολή αυτών των ιδιοτήτων είναι μια μεγάλη ευκαιρία για την βελτίωση της εικόνας των νησιών.

Κίνδυνοι →

5.1 Αυξάνεται διαρκώς τα τελευταία χρόνια η διαφημιστική προβολή περιοχών γειτονικών χωρών(π.χ. Τουρκία) που είναι δυνατόν να μειώσει την αποτελεσματικότητα της πολιτικής προβολής των νησιών της ομάδας, αν και εφόσον αυτή δεν έχει την κατάλληλη ένταση και σχεδιασμό.

6) Η Σύνθεση Του Τουριστικού Προϊόντος

Πλεονεκτήματα →

6.1 Η ποικιλία τουριστικών πόρων επιτρέπει την προσέλκυση διαφορετικών ομάδων τουριστών, ιδίως όσων ενδιαφέρονται για τις διακοπές εκτός του μοντέλου του μαζικού τουρισμού.

6.2 Η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, και κυρίως αυτών που σχετίζονται με τη θάλασσα, είναι εύκολη αφού σχετίζονται άμεσα με τα βασικά χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος των νησιών.

Μειονεκτήματα →

6.1 Τα βασικά στοιχεία του τουριστικού προϊόντος είναι διάσπαρτα στα νησιά της ομάδας, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά στην αντίληψη του τουρίστα για τι τουριστικό προϊόν.

Ευκαιρίες →

6.1 Στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού και της βελτίωσης της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα σημαντικός αναμένεται να είναι ο ρόλος των κοινοτικών(Ευρωπαϊκή Ένωση) πόρων αλλά και των εθνικών(Κράτος) οι οποίοι πρέπει να αξιοποιούνται σε όσο το δυνατόν παραγωγικότερες επενδύσεις.

6.2 Ουσιαστική ευκαιρία για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος των νησιών είναι η ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού.

Κίνδυνοι →

6.1 Βασικός κίνδυνος για το τουριστικό προϊόν των νησιών της ομάδας Π είναι η ομοιότητα του τουριστικού προϊόντος τους με αυτό των γειτονικών περιοχών της χώρας και άλλων χωρών. Η αδυναμία διαφοροποίησης και εξειδίκευσης αποτελεί σημαντική απειλή για το τουριστικό μέλλον των νησιών.

7) Η Τουριστική Ζήτηση

Πλεονεκτήματα →

7.1 Η τουριστική ζήτηση στα νησιά εμφανίζει διαρκή αύξηση τα τελευταία χρόνια, η οποία συνδέεται με την προσέλευση όλο και περισσότερων Ελλήνων τουριστών ακόμα και για σύντομες αποδράσεις.

7.2 Ιδιαίτερα θετικό στοιχείο είναι και το ότι οι τουρίστες που επιλέγουν τα νησιά για διακοπές τους αντιπροσωπεύουν διαφορετικά πρότυπα.

Μειονεκτήματα →

7.1 Λίγα νησιά προσελκύουν μεγάλο αριθμό τουριστών. Αυτό οδηγεί μοιραία σε φαινόμενα τουριστικής ανισότητας.

7.2 Η ζήτηση έχει μικρή χρονική έκταση. Αυτό περιορίζει εκ των πραγμάτων τις τουριστικές επιδόσεις των νησιών.

Ευκαιρίες →

7.1 Βασική επιδίωξη των τουριστικών φορέων των νησιών πρέπει να είναι η διασπορά της ζήτησης μεταξύ περισσότερων νησιών και για περισσότερους μήνες το χρόνο. Αυτό αποτελεί σημαντική παράμετρο αύξησης της ζήτησης και σταδιακής βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

7.2 Μεγάλη ευκαιρία για την αύξηση της ζήτησης παρέχει και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος και φυσικά η ποιοτική του βελτίωση.

7.3 Μεγάλη ευκαιρία αποτελεί το άνοιγμα των νησιών προς νέες αγορές, που αναμένονται να έχουν σημαντική δυναμική τα επόμενα χρόνια.

Κίνδυνοι →

7.1 Η μειωμένη ζήτηση στα νησιά χωρίς επαρκείς τουριστικές υποδομές.

7.1 Σε μεγάλο βαθμό, η προσφορά είναι εξωγενώς διαμορφούμενη.

8) Ο Κύκλος Ζωής Του Τουριστικού Προϊόντος

Πλεονεκτήματα →

8.1 Για τα περισσότερα νησιά της συγκεκριμένης ομάδας το τουριστικό προϊόν βρίσκεται για την ώρα σε στάδιο της εισαγωγής. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν ακόμη πολλά περιθώρια αύξησης της ζήτησης και ποιοτικής βελτίωσης του.

8.2 Τα περισσότερα νησιά διαθέτουν, ακόμη, μεγάλο αριθμό ανεκμετάλλευστων χαρακτηριστικών που μπορούν αφενός να διαφοροποιήσουν σημαντικά το τουριστικό προϊόν και αφετέρου να αυξήσουν την αποδοχή του από συγκεκριμένες ομάδες τουριστών.

Μειονεκτήματα →

8.1 Το τουριστικό προϊόν πολλών νησιών βρίσκεται σε φάση εισαγωγής και μερικών σε φάση ανάπτυξης για αυτό και είναι λίγο γνωστό στους υποψήφιους τουρίστες καταναλωτές.

Ευκαιρίες →

8.1 Σημαντική ευκαιρία για το τουριστικό προϊόν αυτών των νησιών αποτελεί το γεγονός πως διαθέτουν μια σειρά από περιοχές και πόρους οι οποίοι δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί τουριστικά. Αυτό μακροπρόθεσμα σημαίνει ότι μπορεί να αποτελέσουν σημαντικούς παραμέτρους

ανανέωσης του τουριστικού προϊόντος των νησιών και φυσικά νέων τουριστικών προορισμών.

9) Οι Οικονομικές Εισροές Και Εκροές

Πλεονεκτήματα →

9.1 Ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή εισροής οικονομικών πόρων προς όλα τα νησιά της ομάδας.

Μειονεκτήματα →

9.1 Σημαντικό πρόβλημα για αυτά τα νησιά αποτελεί η εξάρτηση τους από τα μεγάλα εμπορικά κέντρα ως προς την προμήθεια υλών και αγαθών.

9.2 Η αυξανόμενη εξάρτηση από διεθνή τουριστικά πρακτορεία – Tour Operators.

Ευκαιρίες →

9.1 Η ορθολογική χρήση των πρώτων υλών και των προϊόντων που διαθέτουν τα νησιά της ομάδας.

9.2 Οι προσπάθειες ανάπτυξης του τουρισμού και των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων είναι απαραίτητο να βασίζονται στους υφιστάμενους πόρους.

Κίνδυνοι →

9.1 Σημαντικό πρόβλημα, που πρέπει να αντιμετωπιστεί, είναι ο κίνδυνος διαρκούς εξάρτησης των μικρών οικονομιών των νησιών από αγορές που βρίσκονται εκτός των ορίων του νομού ή από τα μεγαλύτερα νησιά.

9.1 Άλλος κίνδυνος μπορεί να θεωρηθεί η σταδιακή μείωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και η σταδιακή υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου και μόνου τύπου οικονομικής ανάπτυξης, με μοναδική δραστηριότητα τον τουρισμό.

Ομάδα III

1) Τουριστικές Υποδομές Και Υπηρεσίες

Πλεονεκτήματα →

1.1 Εδώ και χρόνια στα δυναμικότερα νησιά του νομού Κυκλάδων, τα οποία αποτελούν την ομάδα III, έχουν αναπτυχθεί σημαντικές

τουριστικές υποδομές. Αυτές με επιτυχία την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού και εξασφαλίζουν σημαντικό αριθμό τουριστών.

1.2 Η ποικιλία και η δυνατότητα απόκτησης διαφορετικών ταξιδιωτικών εμπειριών από περισσότερα νησιά σε μικρό χρονικό διάστημα.

Μειονεκτήματα →

1.1 Εξαιτίας της επικράτησης του μοντέλου του μαζικού τουρισμού και της διάθεσης σημαντικών οικονομικών πόρων για την κάλυψη της ζήτησης που προέρχεται από αυτόν, δεν έχουν αναπτυχθεί επαρκώς οι υποδομές που σχετίζονται με τις ειδικές μορφές τουρισμού.

1.2 Τα νησιά παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις στις βασικές τους υποδομές.

1.3 Τα νησιά αν και βρίσκονται γεωγραφικά πολύ κοντά, δεν έχουν ικανοποιητικά αναπτυγμένη τη μεταξύ τους επικοινωνία. Το φαινόμενο αυτό γίνεται έντονο τους χειμερινούς μήνες.

1.4 Η παρουσία και η οργάνωση των δημοσίων υπηρεσιών στα νησιά παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις και αδυναμίες, πράγμα που δημιουργεί προβλήματα στην ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος.

Ευκαιρίες →

1.1 Τα νησιά αυτής της ομάδας διαθέτουν μια σειρά υποδομών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη ποικιλία. Αν οι υποδομές αυτές προβληθούν σωστά, μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της ευρύτερης περιοχής.

1.2 Αν οι Κοινοτικοί(Ευρωπαϊκοί) και οι κρατικοί πόροι διατεθούν για την ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών και κυρίως να κατανεμηθούν σωστά μεταξύ των νησιών, θα δημιουργήσουν μια μεγάλη ευκαιρία για την καλύτερη και ορθολογικότερη τουριστική ανάπτυξη των νησιών.

1.3 Κάποια από τα νησιά αυτής της ομάδας δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη τουριστικά. Η προσπάθεια για αειφόρο ανάπτυξη και αξιοποίηση τους θα προσφέρει πολλά όχι μόνο στα ίδια τα νησιά, αλλά και στη συνολική τουριστική παρουσία του Ν. Κυκλάδων και της χώρας.

Κίνδυνοι →

1.1 Η σχετική παλαιότητα των υποδομών και η μη βελτίωση του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών.

2) Το Φυσικό Περιβάλλον

Πλεονεκτήματα →

2.1 Το φυσικό περιβάλλον των νησιών παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία, για αυτό τα νησιά έχουν μεγάλη ζήτηση από πολλούς επισκέπτες, κυρίως αλλοδαπούς.

2.2 Η εναλλαγή «εικόνων» είμαι μεγάλη παρέχοντας αξιόλογη ποικιλία στο τουριστικό προϊόν των νησιών του νομού. Επιπλέον καθώς στην ομάδα ανήκουν τα μεγαλύτερα νησιά των Κυκλάδων, η εναλλαγή εικόνων είναι έντονη και μεταξύ των διάφορων περιοχών στο ίδιο το νησί.

2.3 Τα νησιά της ομάδας έχουν ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες και σε συνδυασμό με την ποικιλία των τουριστικών δραστηριοτήτων που προσφέρουν επιτρέπουν την ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων για αρκετούς μήνες το χρόνο.

Μειονεκτήματα →

2.1 Τα συγκεκριμένα νησιά δεν έχουν αναπτύξει επαρκώς χώρους για τη διάθεση των απορριμμάτων με αποτέλεσμα να επιβαρύνεται το φυσικό τους περιβάλλον.

2.2 Οι περιορισμένοι υδάτινοι πόροι, ακόμα και στα μεγαλύτερα νησιά, αποτελούν σημαντικό μειονέκτημα για την τουριστική τους ανάπτυξη καθώς το πρόβλημα της έλλειψης γίνεται εντονότερο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες που αυξάνεται σημαντικά ο αριθμός των κατοίκων-επισκεπτών των νησιών.

2.3 Εδώ και λίγες δεκαετίες το φυσικό περιβάλλον των νησιών έχει αλλοιωθεί σε κάποιες περιοχές ως αποτέλεσμα της απρογραμματίστης και χωρίς έλεγχο παρέμβασης της ανθρώπινης δραστηριότητας. Σε ένα βαθμό αυτό οφείλεται και στην λανθασμένη προσπάθεια τουριστικής ανάπτυξης κάποιων δήμων-κοινοτήτων των νησιών.

Ευκαιρίες →

2.1 Οι σπάνιες τουριστικές ομορφιές που διαθέτουν τα νησιά πρέπει να αποτελέσουν τουριστικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όλου του νομού.

2.2 Οι κλιματολογικές συνθήκες δίνουν την δυνατότητα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και εκτός των καλοκαιρινών μηνών.

Κίνδυνοι →

2.1 Η τουριστική ανάπτυξη κάποιων περιοχών τα τελευταία χρόνια οδήγησε στην ανεπανόρθωτη αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος τους

2.2 Η προσφορά φθηνών πακέτων.

2.3 Ελλιπής συντήρηση των υποδομών-εγκαταστάσεων.

3) Το Δομημένο Περιβάλλον

Πλεονεκτήματα →

3.1 Τα νησιά διαθέτουν σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους διεθνούς ενδιαφέροντος που αποτελούν πόλους έλξης σημαντικού αριθμού τουριστών.

3.2 Κάποιοι οικισμοί, κυρίως παραθαλάσσιοι, έχουν διατηρήσει την παραδοσιακή τους μορφή εδώ και αιώνες και, το σημαντικότερο, κατοικούνται ακόμη και σήμερα από ντόπιους που εξακολουθούν να ασκούν τις παραδοσιακές ασχολίες και δραστηριότητες.

3.3 Στην πλειοψηφία των νησιών, ακόμη και αυτών που έχουν αναπτυχθεί τουριστικά, έχουν διατηρήσει αναλλοίωτα τα ήθη και έθιμα τους που σχετίζονται με τις καθημερινές και κορυφαίες κοινωνικές και θρησκευτικές τους δραστηριότητες.

Μειονεκτήματα →

3.1 Το δομημένο περιβάλλον κάποιων περιοχών αλλοιώθηκε σημαντικά κατά τις δύο-τρεις προηγούμενες δεκαετίες πάνω στην λανθασμένη προσπάθεια των περιοχών αυτών να αναπτυχθούν τουριστικά.

3.2 Σε πολλά νησιά, κυρίως στην παραλιακή τους ζώνη, παρατηρείται της άναρχης και ασυνείδητης δόμησης. Το φαινόμενο αυτό γίνεται εντονότερο ως αποτέλεσμα του ελλιπούς νομικού πλαισίου και της αδυναμίας ή έλλειψης βούλησης για την εφαρμογή του.

3.3 Οι ζημιές που έχουν συντελεστεί στο δομημένο περιβάλλον των νησιών είναι σε λίγες περιπτώσεις ανεπανόρθωτες και σε κάποιες άλλες η αποκατάσταση τους συνεπάγεται μεγάλο κόστος από την πλευρά του κράτους ή των ιδιωτών.

3.4 Στα περισσότερα νησιά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες παρατηρούνται έντονα φαινόμενα ηχορύπανσης που δεν συμβιβάζουν με τη φυσιογνωμία των περισσότερων από αυτά, ενώ λειτουργούν αρνητικά για την «εικόνα» του τουριστικού προϊόντος τους.

Ευκαιρίες →

3.1 Αν αξιοποιηθούν σωστά οι παραδοσιακοί οικισμοί με παράλληλη προστασία τους, παρουσιάζεται μια μεγάλη ευκαιρία να αναπτυχθούν τουριστικά και ταυτόχρονα να διατηρήσουν μέσα από τον τουρισμό την φυσιογνωμία τους.

3.2 Η τουριστική ανάπτυξη δεν θα πρέπει να περιοριστεί στον μαζικό τουρισμό, αλλά να στραφεί στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής και να τις εκμεταλλευτεί ώστε να αναπτυχθούν οι μορφές αυτές που ταιριάζουν περισσότερο σε κάθε περιοχή.

Κίνδυνοι →

3.1 Κατά τη διάρκεια της τουριστικής ανάπτυξης των νησιών υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος αυτή να γίνεται σε βάρος του παραδοσιακού τους χαρακτήρα και του φυσικού τους περιβάλλοντος.

3.2 Σημαντικός κίνδυνος υπάρχει και για τις περιοχές που το δομημένο περιβάλλον έχει ήδη υποστεί πιέσεις και αλλοιώσεις. Η απώλεια της αυθεντικότητας και της φυσιογνωμίας του αποτελεί σημαντικό κίνδυνο.

4) Το Ανθρώπινο Δυναμικό

Πλεονεκτήματα →

4.1 Η τουριστική ανάπτυξη των νησιών έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη σημαντικού αριθμού στελεχών για τη λειτουργία των κυριότερων τουριστικών επιχειρήσεων.

4.2 Παράλληλα στα νησιά της ομάδας αυτής είναι διαθέσιμος και ένας μεγάλος αριθμός ανειδίκευτων εργαζομένων, οι οποίοι καλύπτουν τις ανάγκες για εργασία χαμηλής εξειδίκευσης στις τουριστικές επιχειρήσεις.

4.3 Εξαιτίας της μεγάλης σημασίας του τουρισμού για την οικονομική ανάπτυξη, υπάρχει εδώ και δεκαετίες μια θετική προδιάθεση των ντόπιων προς τα τουριστικά επαγγέλματα.

Μειονεκτήματα →

4.1 Παρά την διαπιστωμένη ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό που θα εργαστεί στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αυτό δεν έχει επιτευχθεί.

4.2 Βασικό μειονέκτημα των νησιών αλλά και της χώρας γενικότερα είναι η έλλειψη ενός συστήματος παροχής τουριστικής εκπαίδευσης υψηλών προδιαγραφών ικανής να ικανοποιήσει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες της αγοράς.

Ευκαιρίες →

4.1 Η ζήτηση που υπάρχει για εξειδικευμένα στελέχη και οι καλές αμοιβές που συνεπάγεται η χαμηλή προσφορά, θα οδηγήσουν σταδιακά όλο και περισσότερους νέους να αποκτήσουν υψηλού επιπέδου τουριστική κατάρτιση και επιστημονική παιδεία.

4.2 Στη βελτίωση του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού στις τουριστικές επιχειρήσεις αναμένεται να βοηθήσουν και τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης φυσικά η από απόσταση εκπαίδευση που αποτελεί ιδανική λύση για τους ήδη εργαζόμενους στον τουριστικό τομέα.

4.3 Για την ποιοτική βελτίωση του εργατικού δυναμικού μεγάλη ευκαιρία αποτελεί και το γεγονός ότι για αρκετούς μήνες οι τουριστικές επιχειρήσεις δεν λειτουργούν με αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι σε αυτές να έχουν μεγαλύτερο ελεύθερο χρόνο.

Κίνδυνοι →

4.1 Τα μειονεκτήματα σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό που προαναφέρθηκαν, συνιστούν σημαντικές ελλείψεις που εάν δεν αντιμετωπισθούν, αναμένεται να προκαλέσουν σημαντικά προβλήματα στο επίπεδο του τουριστικού προϊόντος των νησιών και στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

4.2 Συμπίεση πακέτων, χειρότεροι μισθοί και μη καταρτισμένο προσωπικό.

5) Η Διαφήμιση Και Η Προβολή

Πλεονεκτήματα →

5.1 Τα περισσότερα νησιά διεθνώς καθιερωμένοι τουριστικοί προορισμοί, καταξιωμένοι στη συνείδηση των ταξιδιωτών.

5.2 Τα νησιά αυτής της ομάδας έχουν διαμορφώσει μία τουριστική «εικόνα», η οποία απευθύνεται σε διαφορετικές ομάδες τουριστών, γεγονός που αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για την περαιτέρω τουριστική τους ανάπτυξη.

Μειονεκτήματα →

5.1 Σημαντικό μειονέκτημα των νησιών είναι ότι παρά την αύξηση τα τελευταία χρόνια των ποσών που διατίθενται για διαφήμιση και προβολή, αυτά εξακολουθούν να είναι περιορισμένα. Πολύ μικρή θεωρείται και η συμμετοχή των ιδιωτών στις διαφημιστικές δαπάνες.

5.2 Οι όποιες διαφημιστικές προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια δεν έχουν προβάλει επαρκώς τις δυνατότητες ανάπτυξης τα προσδοκώμενα οφέλη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στα νησιά και των δυνατοτήτων τους.

5.3 Τα διαφημιστικά μηνύματα παραμένουν εδώ και αρκετά χρόνια χωρίς μεγάλη έμπνευση και διαφοροποίηση, γεγονός που δεν συμβάλλει στην τροποποίηση της ήδη καθιερωμένης «εικόνας».

Ευκαιρίες →

5.1 Σημαντική ευκαιρία για την αποτελεσματικότερη τουριστική ανάπτυξη των νησιών είναι η κατεύθυνση μέρους των δραστηριοτήτων της διαφήμισης και προβολής προς τις υποδομές και τις δυνατότητες ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού των νησιών.

5.2 Παράλληλα, πρέπει να χαραχθεί μια στρατηγική προβολής που θα έχει ως βασικούς άξονες την εκμετάλλευση των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων των νησιών και των στοιχείων εκείνων που τα διαφοροποιούν από ανταγωνιστικά νησιά και προορισμούς.

Κίνδυνοι →

5.1 Σοβαρό κίνδυνο για τα νησιά αποτελεί η μη επιτυχημένη επιδίωξη διαμόρφωσης τουριστικής ταυτότητας που θα τα διαφοροποιεί σε σχέση με άλλα ανταγωνιστικά νησιά ή και περιοχές γειτονικών νησιών.

5.2 Τα τελευταία χρόνια γειτονικές περιοχές που διαθέτουν τουριστικό προϊόν με ομοιότητες σε σχέση με αυτό των νησιών έχουν δώσει μεγάλη έμφαση στην προβολή τους. Αυτό αποτελεί κίνδυνο που πρέπει να οδηγήσει στις κατάλληλες ενέργειες προβολής που θα οδηγήσουν στον περιορισμό του.

6) Η Σύνθεση Του Τουριστικού Προϊόντος

Πλεονεκτήματα →

6.1 Το τουριστικό προϊόν των νησιών διαθέτει μεγάλη ποικιλία τουριστικών πόρων, γεγονός που συμβάλλει στην προσέλκυση διαφορετικών ομάδων τουριστών.

6.2 Τα χαρακτηριστικά του τουριστικού προϊόντος επιτρέπουν σε σημαντικό βαθμό την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, με έμφαση σε αυτούς που σχετίζονται με τη θάλασσα.

Μειονεκτήματα →

6.1 Το γεγονός ότι τα στοιχεία του τουριστικού προϊόντος είναι διάσπαρτα στα νησιά, ενίοτε επηρεάζει αρνητικά το βαθμό ικανοποίησης συγκεκριμένων ομάδων τουριστών.

6.2 Το τουριστικό προϊόν, παρά την ποικιλία των στοιχείων και των χαρακτηριστικών του, δεν έχει διαφοροποιηθεί επαρκώς εδώ και αρκετά χρόνια, με αποτέλεσμα να τείνει να ξεπεραστεί ως προς κάποια χαρακτηριστικά του.

Ευκαιρίες →

6.1 Στην κατεύθυνση του εμπλουτισμού και της βελτίωσης της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, ιδιαίτερα σημαντικός αναμένεται να είναι ο ρόλος των κοινοτικών πόρων.

6.2 Σημαντική ευκαιρία για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, αποτελεί η ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού και ειδικότερα δραστηριοτήτων που δεν βλάπτουν το φυσικό και δομημένο περιβάλλον.

Κίνδυνοι →

6.1 Βασικός κίνδυνος για το τουριστικό προϊόν αυτής της ομάδας νησιών είναι η ομοιότητα του τουριστικού τους προϊόντος με αυτό γειτονικών και άλλων χωρών. Η αδυναμία διαφοροποίησης και εξειδίκευσης αποτελεί σημαντική απειλή για το τουριστικό μέλλον των νησιών.

7) Η Τουριστική Ζήτηση

Πλεονεκτήματα →

7.1 Η τουριστική ζήτηση στα νησιά εμφανίζεται σταθερά αυξανόμενη τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για σημαντικό θετικό στοιχείο, ιδιαίτερα να συνδυαστεί με την ποικιλία των τουριστών που επιλέγουν τα νησιά για

τις διακοπές τους και οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικά τουριστικά πρότυπα.

7.2 Βασικό πλεονέκτημα για τα νησιά αυτά, είναι το ότι οι Έλληνες τα επιλέγουν ως τόπο διακοπών τους, αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την βελτίωση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και τη μείωση της εποχικότητας.

7.3 Οι βασικές εθνικότητες αλλοδαπών τουριστών που επισκέπτονται τα νησιά αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση των ταξιδιών τους τα επόμενα χρόνια. Είναι λογικό τα νησιά αυτής της ομάδας να αποτελέσουν χώρους προσέλκυσης μέρους αυτών των ταξιδιών.

Μειονεκτήματα →

7.1 Βασικό μειονέκτημα των νησιών είναι ότι η πλειοψηφία των αλλοδαπών τουριστών προέρχεται από ένα μικρό αριθμό χωρών. Το γεγονός αυτό οδηγεί μοιραία στην ανάπτυξη σχέσεων εξάρτησης των νησιών από τις κύριες αγορές προέλευσης τουριστών.

7.2 Η καλή ποσοτικά ζήτηση είναι σαφώς περιορισμένη χρονικά σε μικρό αριθμό μηνών ανά έτος. Αυτό περιορίζει εκ των πραγμάτων τις τουριστικές επιδόσεις των νησιών.

Ευκαιρίες →

7.1 Βασική κατεύθυνση των προσπαθειών των τουριστικών φορέων των νησιών πρέπει να είναι η διασπορά της ζήτησης μεταξύ περισσότερων νησιών και σε περισσότερους μήνες το χρόνο. Αυτό αποτελεί σημαντική παράμετρο αύξησης της ζήτησης και σταδιακής βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.

7.2 Όσο πιο πλούσιο είναι το τουριστικό προϊόν, τόσο περισσότερο μπορεί να αυξηθεί η ζήτηση και η ποιότητα των τουριστών που επισκέπτονται τα νησιά.

7.3 Το άνοιγμα των νησιών προς νέες αγορές που αναμένεται να έχουν σημαντική δυναμική τα επόμενα χρόνια.

7.4 Στην προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, σημαντική είναι η αύξηση του αριθμού των σύντομων επισκέψεων στα νησιά, κυρίως από Έλληνες.

Κίνδυνοι →

7.1 Βασικό μειονέκτημα της τουριστικής ζήτησης προς τα νησιά είναι ότι αυτή εξαρτάται σε σημαντικό από λίγες τουριστικές επιχειρήσεις που επηρεάζουν και την διαμορφούμενη τουριστική πολιτική στα νησιά. Η επιδεινώσει αυτής της κατάστασης μπορεί να δημιουργήσει ακόμη πιο επικίνδυνες σχέσεις εξάρτησης.

7.2 Σε μεγάλο βαθμό, η προσφορά είναι εξωγενώς διαμορφούμενη.

8) Ο Κύκλος Ζωής Του Τουριστικού Προϊόντος

Πλεονεκτήματα →

8.1 Για τα περισσότερα νησιά της ομάδας ισχύει ότι το τουριστικό προϊόν τους δεν είναι νέο, αλλά βρίσκεται σε φάση δυναμικής ανάπτυξης και εξέλιξης.

8.2 Παρά το γεγονός ότι βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης, υπάρχει ακόμα μεγάλος αριθμός ανεκμετάλλετων χαρακτηριστικών που μπορούν αφενός να το διαφοροποιήσουν σημαντικά, αφετέρου να αυξήσουν την αποδοχή του από επιλεγμένες ομάδες τουριστών.

Μειονεκτήματα →

8.1 Κάποια νησιά συνεχίζουν να προσφέρουν ένα τουριστικό προϊόν που είναι ίδιο, γνωστό, εδώ και χρόνια.

Ευκαιρίες →

8.1 Σημαντική ευκαιρία για το τουριστικό προϊόν αυτών των νησιών αποτελεί το γεγονός ότι διαθέτουν πόρους, οι οποίοι δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί τουριστικά και μπορεί να αποτελέσουν σημαντικές παραμέτρους ανανέωσης του τουριστικού προϊόντος των νησιών αυτών.

Κίνδυνοι →

8.1 Υπάρχει ένας περιορισμένος αριθμός περιοχών που θεωρούνται ξεπερασμένες και προσφέρουν ένα τουριστικό προϊόν που έχει εισέλθει σε στάδιο ωρίμανσης. Για τις περιοχές αυτές πρέπει να ληφθεί μέριμνα, ώστε να ανανεώσουν και να εμπλουτίσουν το τουριστικό τους προϊόν.

8.2 Η έλλειψη διαφοροποίησης και εξέλιξης του τουριστικού προϊόντος μερικών νησιών, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά προβλήματα αποδοχής του από τους επισκέπτες.

9) Οι Οικονομικές Εισροές Και Εκροές

Πλεονεκτήματα →

9.1 Ο τουρισμός είναι η κυριότερη οικονομική δραστηριότητα και αποτελεί σημαντική πηγή εισροής οικονομικών πόρων προς τα νησιά.

Μειονεκτήματα →

9.1 Σημαντικό πρόβλημα για τα νησιά αποτελεί η εξάρτηση τους από τα μεγάλα εμπορικά κέντρα ως προς την προμήθεια των πρώτων υλών. Αυτό συνεπάγεται την επιβάρυνση του κόστους παραγωγής των προϊόντων και τη συνακόλουθη αύξηση του κόστους των διακοπών.

9.2 Σημαντική οικονομική εξάρτηση από μεγάλα διεθνή τουριστικά πρακτορεία και Tour Operators.

Ευκαιρίες →

9.1 Η ουσιαστική μείωση του κόστους των προϊόντων και των χρηματικών εκροών των νησιών μπορεί να προκύψει από την ορθολογική χρήση των πρώτων υλών και των προϊόντων που προσφέρουν τα ίδια τα νησιά αυτής της ομάδας.

Κίνδυνοι →

9.1 Σημαντικό πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί, είναι ο κίνδυνος διαρκούς εξάρτησης των μικρών οικονομιών των νησιών από αγορές που βρίσκονται εκτός των ευρύτερων ορίων του νομού. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά προβλήματα στην τοπική οικονομία και να έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην τουριστική ανάπτυξη αυτών των νησιών.

9.2 Τα τοπικά προϊόντα θα χάσουν την όποια ανταγωνιστικότητα τους και δεν αποκλείεται βαθμιαία τα νησιά να οδηγηθούν σε καταστάσεις ανάπτυξης ενός και μόνο μοντέλου ανάπτυξης, πολλές φορές στείρου-χωρίς μεγάλες προοπτικές, καθώς επίσης και τη μονόπλευρη οικονομική δραστηριότητα μόνο μέσα από τον τουρισμό.

2.3 Προτάσεις Για Αναβάθμιση Του Τουρισμού Στο Νομό Κυκλάδων.

Στο πλαίσιο των κατευθύνσεων του Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Νομού Αιγαίου (ΥΠΕΧΩΔΕ- ENVIPLAN) και του βασικού προγράμματος δράσης, προτείνονται μια σειρά από μελέτες ως απαραίτητες για την εφαρμογή του σχεδίου, κατατασσόμενες σε δυο ομάδες:

- Μελέτες χωροταξικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα.
- Έρευνες και μελέτες ειδικής θεματολογίας με εξειδίκευση σε χωρικό ή κλαδικό επίπεδο.

Χαρακτηριστικά αναφέρονται μελέτες που αφορούν:

- το κτηματολόγιο
- το σύστημα μεταφορών
- την ολοκληρωμένη διαχείριση του υδάτινου δυναμικού
- την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων
- την ενεργειακή κάλυψη
- ειδικές χωροταξικές μελέτες σε επίπεδο νησιού ή υποπεριοχών του
- την γεωργική ανάπτυξη
- την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού
- την αγορά εργασίας
- την ανάπτυξη δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας

Στο σύνολο τους οι μελέτες που ενδεικτικά περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα δράσης, υποστηρίζεται ότι μπορούν να αποτελέσουν υπόβαθρο άμεσα ή έμμεσα συσχετιζόμενο με το επιθυμητό μοντέλο ανάπτυξης στο νομό Κυκλάδων.

Η επιλογή του σεναρίου αειφορικής ανάπτυξης του τουρισμού επιβάλλει ακόμα και όταν ήδη έχουν εκπονηθεί ή εκπονούνται σήμερα ορισμένες από τις προαναφερθείσες μελέτες, την επαναπροσέγγιση των ειδικών θεμάτων διερεύνησής τους.

Με στόχο την εφαρμογή κατευθύνσεων αειφορικής ανάπτυξης στο νομό Κυκλάδων, θεωρείται αρχικά κρίσιμη η μελέτη-έρευνα βασικών συνιστώσεων του σταδίου και προτύπου ανάπτυξης που έχει ακολουθηθεί και διαμορφωθεί έως σήμερα. Η έρευνα αυτή μπορεί να καλυφθεί με τις μελέτες που ενδεικτικά καταγράφονται στη συνέχεια:

- 1) Μελέτες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την ανάπτυξη του τουρισμού σε νησιά με διαφορετικούς τύπους

τουριστικής ανάπτυξης και άρα διαφορετικού βαθμού πίεσης και ανάγκης σχεδιασμού.

- 2) Μελέτες για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο εργασιακό πεδίο από την ανάπτυξη του τουρισμού στα νησιά των Κυκλάδων και για τις αλλαγές που επήλθαν στην απασχόληση, στην ανεργία, στην αγορά εργασίας και στην παραγωγική δομή τους.
- 3) Μελέτες για την εκτίμηση των οικονομικών επιπτώσεων του τουρισμού σε αυτά τα νησιά (επενδύσεις, εισοδήματα, επιχειρηματική δραστηριότητα κ.ά.).
- 4) Μελέτες αξιολόγησης των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών (επικοινωνίες, μέσα μεταφοράς, λιμάνια, δρόμοι, κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες) που σχετίζονται με τις τουριστικές δραστηριότητες.
- 5) Μελέτη για την εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης και των δυνατοτήτων ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού, με έμφαση στις ακόλουθες:
 - θαλάσσιος τουρισμός
 - οικοτουρισμός
 - αγροτουρισμός
 - πολιτιστικός τουρισμός
 - συνεδριακός τουρισμός
 - εκπαιδευτικός τουρισμός
 - θρησκευτικό τουρισμός
 - ιαματικός τουρισμός και τουρισμός υγείας.
- 6) Μελέτη για τη δημιουργία δικτύου τουριστικών επιχειρήσεων των νησιών, που θα αποσκοπεί στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων με στόχο την προώθηση του κοινού προϊόντος που διαθέτουν.
- 7) Μελέτη για τη δυνατότητα δημιουργίας και πώλησης τουριστικών πακέτων από συνεργαζόμενους φορείς (πρακτορεία, ξενοδοχεία, αναπτυξιακές εταιρείες) που θα αφορούν συνδυασμένη παροχή προϊόντων και υπηρεσιών από περισσότερο του ενός νησιά των Κυκλάδων.
- 8) Εκτίμηση των αναγκών των τουριστικών επιχειρήσεων των Κυκλάδων σε εφαρμογές τεχνολογίας και τις ανάγκες σχετικής εκπαίδευσης των εργαζομένων σε αυτές.
- 9) Διερεύνηση των αναγκών σχεδίασης και εφαρμογής προγραμμάτων από απόσταση εκπαίδευσης σε θέματα που σχετίζονται με την οργάνωση και λειτουργία τουριστικών επιχειρήσεων.
- 10) Πραγματοποίηση ερευνών αγοράς προκειμένου να εντοπιστεί το προφίλ των τουριστών (αλλοδαπών και ημεδαπών) που επισκέπτονται

αυτά τα νησιά, των προτιμήσεων τους και των προβλημάτων που αντιμετώπισαν κατά την επίσκεψη στα νησιά των Κυκλάδων.

11) Πραγματοποίηση μελετών για την εκτίμηση των χωροταξικών παραμέτρων δημιουργίας ή επέκτασης σχετικών με τον τουρισμό δραστηριοτήτων.

12) Πραγματοποίηση μελετών για τις ευρύτερες θεσμικές αλλαγές στις διαδικασίες συμμετοχής στον προγραμματισμό και τη διαχείριση προγραμμάτων ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο.

Το πρόσφατο διάταγμα του Υπουργείου Αιγαίου περί χαρακτηρισμού ορισμένων μικρών νησιών του νομού Κυκλάδων, περιλαμβάνει επίσης διατάξεις πολεοδομικής υφής(με έμφαση στη δόμηση στις εκτός σχεδίου και εκτός οικισμών περιοχές). Πρόκειται για τα νησιά : Δονούσα, Κουφονήσια, Ηρακλεία, Σχοινούσα, Αμοργός, Ανάφη, Σίκινοσ και Φολέγανδρος.

Η εφαρμογή των διατάξεων αυτών στο πλαίσιο της ανάγκης για ιδιαίτερη προστασία μπορεί να συμβάλλει στην κατεύθυνση της επιθυμητής ανάπτυξης της τουριστικής δραστηριότητας στα συγκεκριμένα νησιά.

Στα πλαίσια κάποιων μέτρων του νομού Αιγαίου εκπονούνται επίσης αστικές ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για τμήματα του αστικού χώρου της πόλης της Ερμούπολης που στις πράξεις τους περιλαμβάνουν και μελέτες πολεοδομικού αντικειμένου.

Κυκλοφοριακές μελέτες απαιτούνται για την επίλυση υφιστάμενων προβλημάτων συμφόρησης / ανεπάρκειας (σύνδεση λιμανιών-κύριων οικισμών) κυρίως κατά την περίοδο της αιχμής της τουριστικής κίνησης.

Έρευνες αγοράς και μελέτες επικοινωνιακής στρατηγικής οφείλουν να καταρτιστούν για την δημιουργία άλλου τύπου τουριστικής ανάπτυξης.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του νησιωτικού χαρακτήρα και των βασικών υποδομών πρέπει να παρθούν μέτρα για τις εναέριες μεταφορές, θαλάσσιες μεταφορές, τις χερσαίες μεταφορές και ότι αφορά την εκπαίδευση, την υγεία και πρόνοια. Για την προστασία περιβάλλοντος και βιώσιμη διαχείριση φυσικών πόρων επιβάλλεται να παρθούν μέτρα για τις υποδομές περιβάλλοντος και την προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Για τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης και τον αναπροσανατολισμό της πρέπει να γίνουν υποδομές θαλάσσιου τουρισμού και η ενίσχυση του με συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενισχύσεις τουριστικής υποδομής, πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτιστικός τουρισμός και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Για την ενίσχυση και αξιοποίηση των νησιωτικών κέντρων ανάπτυξης πρέπει να πραγματοποιηθούν δράσεις προώθησης της απασχόλησης και ενέργειες κατάρτισης, υπηρεσίες φροντίδας για την προώθηση των ίσων ευκαιριών, δράσεις στήριξης Μ.Μ.Ε, ενίσχυση προωθητικών δραστηριοτήτων με ιδιωτική συμμετοχή, βελτίωση του παραγωγικού

περιβάλλοντος με καινοτόμες εφαρμογές, αναβάθμιση περιβάλλοντος και ποιότητα ζωής, ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης και ενίσχυση νέων μορφών οικονομικής δραστηριότητας. Για την ανάπτυξη της υπαίθρου, την ενίσχυση των νησιών και των περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης πρέπει να γίνουν υποδομές αγροτικής παραγωγής, διαχείριση δασικών πόρων, ενίσχυση αγροτικών δραστηριοτήτων, επενδύσεις γεωργικών εκμεταλλεύσεων, επενδύσεις διαφοροποίησης αγροτικού εισοδήματος, μεταποίηση και εμπορία, γεωργικών προϊόντων, υποδομές και δράσεις για την αλιεία, βασικές υποδομές, δράσεις προώθησης της απασχόλησης και τόνωση της τοπικής οικονομίας με καινοτόμες δράσεις.

Για το νομό Κυκλάδων έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα του νότιου Αιγαίου για το διάστημα 2000-2006 κάποια σημαντικά έργα από τα οποία είναι :

-έξι(6) έργα οδοποιίας στα νησιά

Νάξου : 2, Σύρου : 2, Τήνου : 1, Σίφνου : 1

-πέντε (5) έργα αποχέτευσης-επεξεργασίας λυμάτων/ αντιπλημμυρικά από ένα (1) στα εξής νησιά : Μύκονος, Πάρος, Τήνος, Αμοργός και Κουφονήσια.

- ένα (1) έργο διαχείρισης υδατικών πόρων-εγγειοβελτιωτικά έργα στο νησί της Πάρου.

-ένα (1) που αφορά σε μουσεία στο νησί της Τήνου.

- τέσσερα (4) έργα που αφορούν εγκαταστάσεις λιμένων, τουριστικών λιμένων και αλιευτικών καταφυγίων από ένα (1) στα εξής νησιά : Κύθνος, Πάρος, Σύρος και Φολέγανδρος.

- τρία (3) έργα που αφορούν σε ανάπλαση –ανάδειξη –αποκατάσταση αρχαιολογικών χώρων και μνημείων στα νησιά Άνδρος (2), Σαντορίνη (1).

- ιδιωτικές επενδύσεις –τουρισμός.

Ποιοτικός εκσυγχρονισμός ξενοδοχείων, κάμπινγκ και ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων καθώς και επιχειρηματικά σχέδια Μ.Μ.Ε όλων των τουριστικών κλάδων του νομού Κυκλάδων.

- έργα υποδομής υγείας και πρόνοιας.

Περιλαμβάνεται ιατροτεχνολογικός εξοπλισμός για το νομαρχιακό γενικό νοσοκομείο Σύρου.

- έργα και εγκαταστάσεις λιμένων, τουριστικών λιμένων και αλιευτικών καταφυγίων.

Περιλαμβάνεται το αλιευτικό καταφύγιο στο νησί της Ύψου.

- ανάπλαση, ανάδειξη, αποκατάσταση αρχαιολογικών χώρων και μνημείων.

Περιλαμβάνονται έργα συντήρησης και ανάδειξης αρχαίας Καρθαίας στην Κέα, η διαμόρφωση και ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου Σκάρκου στην Ύο και ακρόπολης Αγ. Ανδρέα στη Σίφνο, η συντήρηση-

στερέωση των μνημείων της Δήλου και η ανάδειξη-διαμόρφωση αλλά και αντικατάσταση του στεγάστρου στον αρχαιολογικό χώρο Ακρωτηρίου στη Σαντορίνη.

- έργα υποδομής / προμήθεια - εγκατάσταση εξοπλισμού, παροχή υπηρεσιών για την προστασία, αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

Περιλαμβάνεται πρόγραμμα για την παρακολούθηση της ποιότητας των νερών των ακτών κολύμβησης.

- υποδομές ενεργειακού τομέα-δίκτυα.

Περιλαμβάνεται το έργο «υποβρύχιες διασυνδέσεις μέσης τάσης Πάρου-Ίου».

2.3.1 Ανάπτυξη Της Ακτοπλοϊκής Συγκοινωνίας

Η κακή έως και ανύπαρκτη ακτοπλοϊκή σύνδεση πολλών νησιών των Κυκλάδων αναζητά επιτακτικά αξιόπιστες λύσεις, αφού οι εταιρείες της ακτοπλοΐας αρνούνται να δηλώσουν ενδιαφέρον για πλειάδα προορισμών, έχοντας ως αποτέλεσμα πολλά νησιά των Κυκλάδων να βρίσκονται στα αζήτητα. Το πρόβλημα αυτό όμως δεν είναι καινούριο και αποτελεί συνεπακόλουθο του νέου θεσμικού πλαισίου της ελληνικής ακτοπλοΐας, το οποίο δεν διασφαλίζει επαρκώς την ομαλή σύνδεση των νησιών τόσο με την ενδοχώρα όσο και μεταξύ τους, προκρίνοντας ταυτόχρονα τη λογική των επιδοτήσεων για την κάλυψη των συγκοινωνιακών αναγκών των νησιών. Η απελευθέρωση της ακτοπλοΐας κοστίζει πολλά στον ελληνικό λαό, είτε άμεσα μέσω των ακριβότερων εισιτηρίων για κάθε μετακίνηση με πλοίο, είτε έμμεσα μέσα από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Το 2004 αυξήθηκαν οι επιδοτήσεις ακόμη και κατά 85% προκειμένου τα υπουργεία Εμπορικής Ναυτιλίας και Αιγαίου να εξασφαλίσουν τα αναγκαία πλοία για την κάλυψη των μεταφορικών αναγκών πολλών νησιών του νομού Κυκλάδων, για τα οποία όμως ουδείς είχε εκδηλώσει ενδιαφέρον.

Το ισχυρότερο πλήγμα από την άρνηση των ακτοπλοϊκών εταιρειών να δρομολογήσουν πλοία τους δέχεται το νησιωτικό σύμπλεγμα των δυτικών Κυκλάδων και συγκεκριμένα τα νησιά της Κύθνου, της Σερίφου, της Σίφνου και της Μήλου. Από τις αρχές του 2000 είχαν αρχίσει να κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα προβλήματα, τα οποία και καταγράφονται στις αναφορές των τότε δημοτικών συμβουλίων των παραπάνω νησιών, μαζί με επικλήσεις των δημάρχων για εξεύρεση λύσης.

Αν και έχουν περάσει 6 χρόνια από τότε, τα προβλήματα της ομαλής σύνδεσης των νησιών τόσο με την ενδοχώρα όσο και μεταξύ τους εξακολουθούν να παραμένουν ίδια και अपαράλλακτα. Αυτά με τη σειρά τους δημιουργούν άλλα σοβαρά προβλήματα στις τοπικές οικονομίες των νησιών, που δέχονται πλέον ολοένα και ισχυρότερα πλήγματα, αφού σημαντικές επενδύσεις σε τουριστικές υποδομές είτε κινδυνεύουν είτε εγκαταλείφθηκαν.

Τα δρομολόγια λοιπόν των ακτοπλοϊκών εταιρειών περιορίζονται μόνο σ'αυτούς τους περιορισμούς που παρουσιάζουν εμπορικό ενδιαφέρον. Παραδείγματος χάριν, αν ένα πλοίο εκτελεί το δρομολόγιο Σύρος – Πάρος – Σέριφος – Σίφνος – Κίμωλος – Μήλος θα προσεγγίσει τη Σύρο, τη Πάρο και τη Μήλο, αφήνοντας εκτός δρομολογίου τη Σέριφο, τη Σίφνο και τη Κίμωλο. Τα νησιά της Σίφνου, της Κιμώλου και της Σερίφου, έχουν ξεπεράσει εδώ και καιρό τα όρια του αυτονόητου, που δεν είναι άλλο από την ομαλή σύνδεση τους τόσο με την ενδοχώρα όσο και μεταξύ τους. Η αδυναμία των επισκεπτών των νησιών να γνωρίζουν πότε θα πάνε και πότε θα φύγουν (αν φύγουν αφού τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτά τα παλιά πλοία είναι πολλά), τους αποτρέπει από το να πάνε στα νησιά αυτά. Με αυτή τη κατάσταση των μη συχνών δρομολογίων τινάζει κυριολεκτικά όλη τη τουριστική διάσταση των δυτικών Κυκλάδων, όπου στη διάρκεια των τελευταίων χρόνων έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις για τη δημιουργία μονάδων φιλοξενίας υψηλών προδιαγραφών. Και ενώ από τη μια αναβαθμίζεται συθέμελα η τουριστική υποδομή των δυτικών Κυκλάδων, από την άλλη κανείς δεν μπορεί να ταξιδέψει με άνεση και ταχύτητα εκεί, ενώ το ερώτημα που τώρα τίθεται είναι αν θα μπορεί κάποιος γενικά προς την παραπάνω περιοχή δηλαδή τα υπάρχοντα δρομολόγια των πλοίων δεν εξελίσσονται, αφού οι ακτοπλοϊκές εταιρείες δεν παρακολουθούν την τουριστική ανάπτυξη των νησιών.

Οι ακτοπλοϊκές εταιρείες καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες να πείσουν πολιτεία και επιβατικό κοινό για την χρησιμότητά τους μέσα από την οποία πηγάζει η ανάγκη για μεγαλύτερη ευελιξία, στην πραγματικότητα όμως εκεί που είναι πραγματικά χρήσιμες είναι παντελώς απύσες.

2.3.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη Στο Νομό Κυκλάδων

Στο πλαίσιο της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης κρίνεται σκόπιμη η ενδεικτική αναφορά σε ένα Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Ελέγχου με υπαρκτές εφαρμογές στον τουρισμό το οποίο και ευελπιστούμε ότι στο μέλλον θα υιοθετηθεί από πολλές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις στο νομό Κυκλάδων.

Το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Ελέγχου για ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις (EMAS - H/GR) έχει ως στόχο τη βιωσιμότητα μιας «τουριστικής βιομηχανίας» με κύρια χαρακτηριστικά τη φιλικότητα και ευαισθησία στο περιβάλλον.

Η συμμετοχή είναι εθελοντική με τελικό στόχο την προώθηση της περιβαλλοντικής διαχείρισης στις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και στη παροχή πληροφοριών στο κοινό σχετικά με τις περιβαλλοντικά επιδόσεις των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων που συμμετέχουν.

Το EMAS – H/GR έχει σχεδιαστεί ώστε να προσφέρει στις συμμετέχουσες μονάδες τα εξής :

- Βελτιώσεις στις περιβαλλοντικές επιδόσεις
- Καλύτερη διοίκηση
- Οικονομικά οφέλη
- Εξασφάλιση χρηματοδότησης
- Συμμόρφωση με τη νομοθεσία

Τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν / εφαρμοσθούν από κάθε μονάδα που επιθυμεί τη συμμετοχή της στο EMAS – H/GR, αφορούν σε:

- Περιβαλλοντική πολιτική
- Περιβαλλοντική ανάλυση
- Περιβαλλοντικό πρόγραμμα
- Περιβαλλοντικό σύστημα διαχείρισης
- Κύκλο εσωτερικής περιβαλλοντικής επιθεώρησης
- Περιβαλλοντική δήλωση
- Επικύρωση

Τα περιβαλλοντικά θέματα που αντιμετωπίζονται και οι επιδόσεις των οποίων αποτιμώνται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου συστήματος αφορούν σε :

- Γενικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις
- Διαχείριση ενέργειας
- Διαχείριση νερού
- Διαχείριση απορριμμάτων
- Θόρυβο
- Διαχείριση προμηθειών και υπεργολάβων
- Θέματα υγιεινής και ασφάλειας
- Θέματα προσωπικού

- Εξωτερική περιβαλλοντική πολιτική
- Οργάνωση

Μετά την αναγνώριση – ανάλυση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων μιας ξενοδοχειακής μονάδας μπορούν να ληφθούν κατάλληλα μέτρα για τη μείωση έως ελαχιστοποίηση τους. Προτείνονται μέθοδοι που αφορούν επενδύσεις για την βελτίωση της αποδοτικότητας και της λειτουργίας της μονάδας και μέθοδοι προστασίας της φύσης.

Το Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Ελέγχου στοχεύει στην αειφόρο ανάπτυξη και στη συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων μιας ξενοδοχειακής μονάδας μέσω οργανωμένων διαδικασιών για την προστασία του περιβάλλοντος με ταυτόχρονη οικονομική ωφέλεια λόγω της μείωσης του λειτουργικού κόστους της μονάδας.

2.4 Τουριστική Πολιτική

Η τουριστική πολιτική χαράσσεται από την κυβέρνηση κατόπιν εισηγήσεως του Ε.Ο.Τ που έχει την ευθύνη της υλοποίησης της. Η τουριστική πολιτική πάνω στο νομό Κυκλάδων για την περίοδο 2000-2006 αποσκοπεί στην ανάπτυξη του τουρισμού σε μια ανταγωνιστική προοπτική υψηλής ποιότητας η οποία έχει τους εξής στόχους :

- Ποιοτική και αισθητική αναβάθμιση των γενικών και των τουριστικών υποδομών.
- Αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος σε όλα τα νησιά.
- Ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλών προδιαγραφών.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού στα νέα επαγγέλματα.
- Εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις τουριστικές επιχειρήσεις.

Οι βασικές προτεραιότητες της πολιτικής για τον τουρισμό για την περίοδο 2000-2006 στο νομό Κυκλάδων έχουν ως εξής :

1) Τεχνολογική αναβάθμιση των τουριστικών επιχειρήσεων. Ο τουρισμός γίνεται πλέον βασικός χρήστης των κυριοτέρων καινοτόμων τεχνολογιών, ενώ νέες εξελίξεις στην τεχνολογία των μεταφορών θα βελτιώσουν την κινητικότητα, την ασφάλεια και την άνεση των τουριστών που ταξιδεύουν με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς, οι τηλεπικοινωνίες και οι τεχνολογίες της πληροφορίας θα αλλάξουν ριζικά τις εμπορικές στρατηγικές των τουριστικών θεσμών και επιχειρήσεων και θα προσφέρουν νέους τρόπους προβολής των τουριστικών προορισμών.

Το Υπουργείο Ανάπτυξης παρέχει στήριξη και καθοδήγηση για την χρήση του διαδικτύου και άλλων ανάλογων τεχνολογιών σε οργανισμούς που ασχολούνται με το marketing τουριστικών προορισμών και την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών.

Μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία Της Πληροφόρησης» θα ενισχυθούν οι τουριστικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι μικρές και οι μεσαίες, προκειμένου να ενταχθούν στην ψηφιακή οικονομία. Ειδικά μέτρα προβλέπουν μεταξύ άλλων την αναβάθμιση της μηχανοργάνωσης τους και την άμεση σύνδεση τους στο διαδίκτυο με το πρόγραμμα «Δικτυωθείτε».

2) Αναβάθμιση της ποιότητας υπηρεσιών και διατήρηση του επιπέδου της μέσω του ολοκληρωμένου εκσυγχρονισμού των αντίστοιχων επιχειρήσεων. Τα κίνητρα επενδύσεων σε νέες ξενοδοχειακές κλίνες ισχύουν με βάση τα δεδομένα των φυσικών, περιβαλλοντικών πολεοδομικών και κοινωνικών αντοχών των τουριστικών περιοχών σε όλα τα νησιά του νομού Κυκλάδων. Σύμφωνα με τα δεδομένα αυτά, περιοχές, οι οποίες εμφανίζουν επάρκεια τουριστικών κλινών δεν ενισχύονται για νέες κλίνες, αλλά μόνο για αναβάθμιση υφισταμένων μονάδων.

3) Εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος, Με Τη Δημιουργία Των Κατάλληλων Υποδομών Για Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού. Τα έργα τουριστικής υποδομής υλοποιούνται αποκλειστικά από ιδιωτικές επενδύσεις.

4) Μείωση της εποχικότητας της τουριστικής δραστηριότητας. Θα χρηματοδοτηθούν ολοκληρωμένα προγράμματα προσέλκυσης τουριστικής ζήτησης κατά την χειμερινή περίοδο, μετά από σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

5) Προβολή του νομού Κυκλάδων ως τουριστικού προορισμού. Στόχος είναι η εξασφάλιση ενός σταθερού προϋπολογισμού προβολής με έμφαση σε συγκεκριμένες ομάδες στόχους, η οποία στηρίζεται σε αξιόπιστη έρευνα αγοράς και προβλέπει συνεργασία με παράλληλες πρωτοβουλίες του ιδιωτικού φορέα.

6) Αναδιάρθρωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η αναδιάρθρωση και αναθεώρηση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης έχει ως στόχο την καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς. Προβλέπονται νέες μορφές συνεργασίας για το καθορισμό του περιεχομένου των σπουδών και τις πρακτικές εξάσκησης κατά τη

διάρκεια της κατάρτισης, όπως επίσης και πιο συμμετρική γεωγραφική κατανομή.

Για την περίοδο 2000-2006 για το νομό Κυκλάδων δεν υπάρχει επιχειρησιακό πρόγραμμα που να αφορά αποκλειστικά τον τουρισμό, οι δράσεις όμως του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης που αφορούν άμεσα τον τουρισμό περιλαμβάνονται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» καθώς έχει αλλάξει η αντίληψη για τον τρόπο με τον οποίο ενδυναμώνετε η ανάπτυξη του τουρισμού. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» περιλαμβάνει τους εξής τομείς :

- Μεταποίησης και Υπηρεσιών
- Έρευνας και Τεχνολογίας
- Τουρισμού
- Ενέργειας και Φυσικών πόρων

Ο γενικός στρατηγικός στόχος του είναι η ενίσχυση της ποιοτικά προσανατολισμένης ανταγωνιστικότητας. Οι κυριότεροι συντελεστές για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι η τόνωση της επιχειρηματικότητας, η απλοποίηση και ο εξαρθολογισμός του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο της προώθησης της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης που βασίζεται στην ήπια διαχείριση των φυσικών πόρων, στον εκσυγχρονισμό των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς και στην εκμετάλλευση του δυναμικού του ανθρώπινου κεφαλαίου και των νέων τεχνολογιών, ο ειδικός στόχος στον τομέα του τουρισμού είναι η διατήρηση του μεριδίου του νομού Κυκλάδων στη διεθνή τουριστική αγορά και η ανασυγκρότηση και ο εμπλουτισμός των τουριστικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν αυτά τα νησιά οικοδομώντας παράλληλα και νέα πλεονεκτήματα.

2.4.1 Η Σημασία Προγραμμάτων Marketing Σε Περιφερειακό Και Τοπικό Επίπεδο

Η εντυπωσιακή ανάπτυξη του τουρισμού την τελευταία 25ετία συνέτεινε και στη μεγάλη αύξηση του αριθμού των περιοχών οι οποίες διαθέτοντας τουριστικούς πόρους διεκδικούν κάποιο τμήμα της ζήτησης. Η σημασία του marketing τουριστικής περιοχής η οποία ήταν σχετικά περιορισμένη έως τα μέσα της δεκαετίας του 1970 ισχυροποιείται στη συνέχεια και γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι η περιοχή είναι και αυτή ένα τουριστικό προϊόν το οποίο «πωλείται» και «αγοράζεται».

I) Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου τουρίστα καταναλωτή

Η ισχυροποίηση του ρόλου των Μ.Μ.Ε στο χώρο του τουρισμού καθώς και η δυναμική παρουσία του internet στην προβολή και πώληση ταξιδιών αλλάζουν πολλά από τα δεδομένα που υπήρχαν σχετικά με τα χαρακτηριστικά των τουριστών καταναλωτών. Ο αριθμός των προβαλλόμενων επιλογών προς τους τουρίστες μεγαλώνει χρόνο με το χρόνο με αποτέλεσμα το marketing να είναι απαραίτητο ώστε να μπορέσει να επιβιώσει ένας τουριστικός προορισμός είτε διαθέτει κάποια διαφημιστική «εικόνα» είτε ακόμη περισσότερο εάν είναι νεοεισερχόμενος στην αγορά. Ο σύγχρονος τουρίστας σε αυτό το πλαίσιο κινείται όλο και περισσότερο εξειδικευμένα αναζητώντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στην περιοχή ή τις περιοχές που επισκέπτεται. Το γεγονός ότι αυτά τα χαρακτηριστικά διαθέτουν πλέον πολλές περιοχές στο κόσμο, καθιστά ουσιώδη την αναζήτηση «ομάδων στόχων» (target groups) οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν την δυνητική πελατεία της περιοχής.

II) Η ανάγκη διείσδυσης του marketing με την ανάπτυξη και το management

Η τελευταία εικοσαετία χαρακτηρίζεται από σημαντικές εξελίξεις στην εφαρμοζόμενη τουριστική πολιτική στα ζητήματα της ανάπτυξης και του management των τουριστικών περιοχών. Κοινός παρανομαστής αυτών των εξελίξεων είναι η αναζήτηση βιώσιμων ή αειφορικών προτύπων ανάπτυξης στις τουριστικές περιοχές. Στα πρότυπα αυτά ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός της ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών συνδέονται άρρηκτα με την εφαρμογή συστηματικών προγραμμάτων marketing και management. Βασικός στόχος είναι ο σταθερός έλεγχος των διαδικασιών και της διαχείρισης του προτύπου ανάπτυξης το οποίο

εκτιμάται ότι πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα τοπικά κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά δεδομένα της κάθε τουριστικής περιοχής. Σε αυτό το πλαίσιο το marketing αναδεικνύεται σε ένα βασικό «εργαλείο» για τις τουριστικές περιοχές στην προσπάθεια τους να ελέγξουν την ζήτηση και ειδικότερα να διαφοροποιήσουν τα χαρακτηριστικά της ώστε να ταιριάζουν στα δεδομένα της περιοχής η οποία αναζητά μια βιώσιμη ανάπτυξη του τουριστικού της προϊόντος.

2.4.2 Βασικά Χαρακτηριστικά Των Προγραμμάτων Marketing Τουριστικών Περιοχών : Η Περίπτωση Της Περιφέρειας Του Νομού Κυκλάδων

Στη συνέχεια θα παραθέσουμε συνοπτικά τα κύρια τμήματα τα οποία συγκροτούν ένα πρόγραμμα marketing σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Στην ανάλυση των διαφορετικών ενοτήτων θα παραθέτουμε και ένα παράδειγμα από την υπό μελέτη περιφέρεια του νομού Κυκλάδων.

Πρόγραμμα marketing τουριστικής περιοχής περιφέρειας νομού Κυκλάδων

Τμήμα Ι : Οργάνωση Και Σχεδιασμός Προγράμματος Marketing

- 1) Θεσμικό Πλαίσιο
- 2) Σχεδιασμός
- 3) Οργάνωση Και Ανατροφοδότηση
- 4) Υποστήριξη
- 5) Έλεγχος

Τμήμα ΙΙ : Διερεύνηση Τουριστικών Πόρων και Συγκρότηση Τουριστικού Προϊόντος

- 1) Ανάλυση : Τουριστικοί Πόροι
- 2) Σύνθεση : Τουριστικό προϊόν
- 3) Στρατηγικός Σχεδιασμός
- 4) Πελάτες
- 5) Αγορές
- 6) Ανταγωνισμός

Τμήμα Ι : Οργάνωση Και Σχεδιασμός Προγράμματος Marketing

1) Θεσμικό πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο αφορά το χωρικό επίπεδο στο οποίο αναφέρεται το πρόγραμμα marketing(π.χ. πόλη, νομός, περιφέρεια) αλλά και τον φορέα ο οποίος το σχεδιάζει και το υλοποιεί.

Στην περίπτωση της Ελλάδος οι φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης είναι οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Επομένως ένα πρόγραμμα marketing του νοτίου Αιγαίου θα είναι αποτέλεσμα συνέργιας και θα αποτελεί ένα συγκερασμό των στρατηγικών επιλογών των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων που συντελούν την περιφέρεια(δηλαδή νομαρχία Κυκλάδων).

2) Σχεδιασμός

Με βάση το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο ή ένα νέο το οποίο επιλέγεται αρχίζει ο σχεδιασμός του προγράμματος marketing της περιοχής. Ο σχεδιασμός πρέπει να επισημαίνει με παραδείγματα από την διεθνή και την ελληνική εμπειρία τα ζητήματα που χρήζουν προσοχής ή απαιτούν μελέτη και έρευνα.

Στην περιφέρεια του νομού Κυκλάδων ο σχεδιασμός θα πρέπει οπωσδήποτε να λάβει υπόψη του αφενός τις ιδιαιτερότητες που προκαλεί ο νησιωτικός χαρακτήρας και αφετέρου τις σημαντικές διαφορές σε επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης από τις οποίες συνεπάγονται και διαφορές σε τουριστικό προϊόν και marketing. Με αυτά τα δεδομένα ο σχεδιασμός πρέπει να ξεκινήσει από την μελέτη των διαφορετικών τύπων τουριστικής ανάπτυξης που έχουν προοπτικές εφαρμογής στα νησιά του νομού.

3) Οργάνωση και ανατροφοδότηση

Αποτελούν δύο άμεσα συνδεδεμένες διαδικασίες αν και συχνά η ανατροφοδότηση με πιθανά σημαντικά νέα δεδομένα υποτιμάται με αποτέλεσμα να υπάρχει ένας συχνά στατικός χαρακτήρας στα προγράμματα marketing. Η οργάνωση αναφέρεται σε όλες τις διαδικασίες συνέργιας(με τους εμπλεκόμενους στην τουριστική ανάπτυξη φορείς) οι οποίες πρέπει να αναπτυχθούν, καθώς και στην οργανωτική δομή που απαιτείται ώστε να προωθηθεί το πρόγραμμα marketing στους τελικούς αποδέκτες(επιχειρήσεις, φορείς, καταναλωτές). Η ανατροφοδότηση είναι μια διαδικασία μέσω της οποίας ο σχεδιασμός εμπλουτίζεται με όποια νέα δεδομένα επηρεάζουν αφενός την προσφορά ή την ζήτηση της περιοχής και αφετέρου τις διαδικασίες ανάπτυξης τους. Η ποιοτική αναβάθμιση και διαφοροποίηση των προσφερόμενων υπηρεσιών και υποδομών στο Ν. Κυκλάδων αποτελεί στοιχείο σημαντικό

ώστε να επισημανθεί στον σχεδιασμό και να προβληθεί στο πρόγραμμα marketing.

4) Υποστήριξη

Η υποστήριξη αναφέρεται στις διαδικασίες σχεδιασμού, αλλά και στην οργάνωση, παρακολούθηση και προώθηση του προγράμματος. Και στις δύο περιπτώσεις απαιτείται ικανή υλικοτεχνική υποδομή και, κυρίως, ανθρώπινο δυναμικό το οποίο να διαθέτει την κατάλληλη τεχνογνωσία. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει αυτά να αποτελούν δεδομένα στοιχεία του φορέα ή της υπηρεσίας η οποία αναλαμβάνει τη σχεδίαση του προγράμματος. Εάν κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει απαιτείται η συνεργασία με φορέα η επιχείρηση που διαθέτει τις ανάλογες υποδομές και τεχνογνωσία.

Στην περίπτωση των Κυκλάδων μπορεί να θεωρηθεί απολύτως απαραίτητη η διενέργεια μιας εμπειρικής έρευνας π.χ. για τα χαρακτηριστικά και τις επιλογές των ημεδαπών τουριστών που επισκέπτονται την περιοχή. Εφόσον υπάρχει ο κατάλληλος μηχανισμός(υποδομές, δυναμικά) μια τέτοια έρευνα μπορεί να διεξαχθεί από τον φορέα υλοποίησης του προγράμματος marketing· εάν όχι, θα πρέπει να ανατεθεί σε εξωτερικούς συνεργάτες.

5) Έλεγχος

Ο έλεγχος διενεργείται σε δύο στάδια, το πρώτο είναι κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού, οργάνωσης και προώθησης του προγράμματος marketing και το δεύτερο έπεται της εφαρμογής του προγράμματος και αποτελεί ουσιαστικά μια διαδικασία αξιολόγησης των αποτελεσμάτων από την εφαρμογή του προγράμματος marketing. Αυτή η τελευταία διαδικασία αρχίζει τουλάχιστον έξι(6) μήνες έως ένα(1) χρόνο μετά την εφαρμογή του προγράμματος και γίνεται μέσω ανάλυσης δεικτών(π.χ. αφίξεις, διανυκτερεύσεις, έσοδα κ.λ.π) απλών ή σύνθετων, καθώς και μέσω διενέργειας ερευνών αγοράς π.χ. σε τουρίστες για τους τρόπους επιρροής τους και την διαδικασία επιλογής του ταξιδιού στην συγκεκριμένη περιοχή.

Όσον αφορά το Ν. Κυκλάδων μετά την εφαρμογή του προγράμματος marketing αξιολογείται ο βαθμός επιτυχίας του μέσω μιας εμπειρικής έρευνας η οποία διεξάγεται σε δείγμα αλλοδαπών και ημεδαπών τουριστών και επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στη διαδικασία επιλογής(κίνητρα, ρόλο Μ.Μ.Ε, ρόλος πρακτορείου, χρήση internet, προηγούμενες επισκέψεις κ.ά.) της συγκεκριμένης περιοχής για το τουριστικό ταξίδι. Με αυτόν τον τρόπο αποτιμάται η επιρροή του προγράμματος marketing στην συγκεκριμένη επιλογή.

Τμήμα II : Διερεύνηση Τουριστικών Πόρων Και Συγκρότηση Τουριστικού Προϊόντος

1) Ανάλυση : Τουριστικοί πόροι

Η διερεύνηση και συστηματική καταγραφή των τουριστικών πόρων αποτελεί τη βάση στην οποία θα στηριχθεί η σύνθεση και τελικά η προβολή των διαφορετικών τουριστικών προϊόντων που συνήθως προσφέρει κάποια περιοχή. Οι πόροι συνήθως ταξινομούνται σε ομάδες με βάση τα χαρακτηριστικά τους και συγκεκριμένα :

- Πολιτιστικοί πόροι(πολιτιστικές εκδηλώσεις, μνημεία, μουσεία, εκκλησίες, έθιμα, παραδοσιακοί οικισμοί κ.ά.).
- Περιβαλλοντικοί πόροι(κλίμα, φυσικό περιβάλλον, χλωρίδα, πανίδα, δάση, σπήλαια, λίμνες, φαράγγια, ακτές κ.τ.λ.).
- Τουριστικοί πόροι(ξενοδοχεία, άλλα τουριστικά καταλύματα, πρακτορεία, υπηρεσίες οργανωμένων εκδρομών και περιηγήσεων, επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής κ.ά.).
- Υποστηρικτικοί πόροι της τουριστικής ανάπτυξης(οδικό δίκτυο, αεροδρόμια, λιμάνια, υπηρεσίες υγείας, υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, χώροι αθλητισμού κ.λ.π.).

Η αξιολόγηση κατόπιν των πόρων, ώστε να χρησιμεύσουν στη σύνθεση των διαφορετικών στοιχείων τα οποία συγκρατούν το τουριστικό προϊόν, γίνεται με βάση κάποια κριτήρια όπως η ποιότητα, η προσπελασιμότητα, ο αριθμός, τεχνικά χαρακτηριστικά κ.λ.π.

Στην ευρύτερη περιφέρεια του νομού Κυκλάδων η διεύρυνση και καταγραφή των τουριστικών πόρων θα πρέπει να οδηγήσει στη συγκρότηση και προβολή των διαφορετικών τουριστικών προϊόντων τα οποία κάθε νησί διαθέτει. Ο στόχος είναι να προσφερθούν αυτά τα προϊόντα μέσω του προγράμματος marketing στις ανάλογες ομάδες-στόχους τουριστών οι οποίοι τα προτιμούν.

2) Σύνθεση : Τουριστικό προϊόν

Η διαδικασία σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος συνδέεται αφενός με τη ποσότητα και ποιότητα των πόρων που κατέχει μια περιοχή αλλά και με τον Στρατηγικό Σχεδιασμό του προγράμματος marketing. Ο στρατηγικός σχεδιασμός σχετίζεται με την πολιτική τουριστικής ανάπτυξης η οποία εφαρμόζεται στη περιοχή. Βασικό ζήτημα είναι η πιθανή διαμόρφωση διαφορετικών τουριστικών προϊόντων σε μια περιοχή. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στο πρόγραμμα marketing να προσεγγίσει περισσότερες ομάδες-στόχους τουριστών με θετικά αποτελέσματα για τα αειφορικά χαρακτηριστικά της τοπικής ανάπτυξης. Επιπλέον επιτυγχάνεται ένας διπλός στόχος με την ύπαρξη διαφορετικών

προϊόντων : η προσέλκυση ομάδας-στόχου με αποκλειστική πρόθεση την «χρήση» αυτού του προϊόντος π.χ. του οικοτουρισμού, αλλά και η προσέλκυση τουριστών με πολλά κίνητρα, οι οποίοι ενδιαφέρονται για τη χρήση διαφορετικών προϊόντων π.χ. οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, μαζικός τουρισμός διακοπών.

Η ανάλυση και καταγραφή των τουριστικών πόρων στο Ν.Κυκλάδων αναδεικνύει πόρους που μπορούν να συγκροτηθούν τουριστικά προϊόντα τα οποία με την ανάλογη προβολή θα προσελκύσουν νέες ομάδες-στόχους σε συγκεκριμένες περιοχές των νησιών π.χ. καταδυτικός τουρισμός, τουρισμός περιπέτειας.

3) Στρατηγικός σχεδιασμός

Αποτελεί ένα καθοριστικό πεδίο στον σχεδιασμό και την προώθηση του προγράμματος. Ο στρατηγικός σχεδιασμός στο marketing πρέπει να συνεκτιμά τις βασικές επιλογές της τουριστικής πολιτικής και της τουριστικής ανάπτυξης και τα δεδομένα (πόροι, προϊόντα) της περιοχής ως τουριστικού προορισμού. Επίσης πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες και τα πιθανά κοινά χαρακτηριστικά ευρύτερων χωρικών ενοτήτων ώστε ανάλογα να κατευθύνει και την τουριστική ζήτηση.

Εφόσον βασικές επιλογές της τουριστικής πολιτικής είναι η ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού και η προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος στις τουριστικές περιοχές, ο στρατηγικός σχεδιασμός στο πρόγραμμα marketing πρέπει να τις λάβει υπόψη. Ο τελικός στόχος θα πρέπει να είναι η προσέλκυση ποιοτικά αναβαθμισμένων ομάδων τουριστών(υπεύθυνος τουρισμός) αλλά και τουριστών με βασικό χαρακτηριστικό κίνητρο του ταξιδιού τους την προστασία του περιβάλλοντος(οικοτουρισμός, περιπατητικός τουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός κ.λ.π.).

4) Πελάτες

Καταγράφονται και ταξινομούνται μετά από έρευνα και μελέτη οι κυριότερες ομάδες πελατών με βάση τα ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά τους και τα κίνητρα των ταξιδιών τους. Κατόπιν και με βάση την ανάλυση η οποία έχει προηγηθεί εξετάζονται τρόποι και μέσα ώστε να διατηρηθεί η ζήτηση από ομάδες πελατών οι οποίες ήδη επισκέπτονται την περιοχή και θεωρούνται χρήσιμες με βάση τις επιλογές του στρατηγικού σχεδιασμού τις οποίες κάναμε. Επιπλέον εκτιμάται με βάση τα υπάρχοντα τουριστικά προϊόντα ποιες άλλες ομάδες πελατών μπορούν να προσελκυσθούν στην περιοχή συμβάλλοντας στην

προώθηση π.χ. του βιώσιμου τουρισμού αναβαθμίζοντας τη συνολική ποιότητα της πελατείας.

Αυτή η ποιοτική αναβάθμιση της πελατείας σε μια ομάδα νησιών όπως αυτής στο Ν.Κυκλάδων η οποία προσελκύει φτηνό μαζικό τουρισμό μπορεί να επιτευχθεί μεσοπρόθεσμα μέσω ενός προγράμματος marketing το οποίο στοχεύει σε πιο ποιοτικές ομάδες τουριστών, οι οποίες (ομάδες) συμβάλλουν στην πορεία προς μια βιώσιμη ανάπτυξη.

5) Αγορές

Εξετάζονται συστηματικά και ταξινομούνται με βάση τα πιθανά κοινά χαρακτηριστικά τους οι αγορές στις οποίες απευθύνεται το πρόγραμμα marketing. Κυρίως η ανάλυση συνεκτιμά κριτήρια όπως η εθνικότητα (ευρωπαϊκές, ασιατικές, Μ.Ανατολής, Η.Π.Α κ.ά.), επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης (αγορές με παράδοση στα τουριστικά ταξίδια, με υψηλή τουριστική δαπάνη, υψηλό ποσοστό τουριστών με ειδικά κίνητρα π.χ. για οικοτουρισμό). Το πρόγραμμα marketing αφενός εξετάζει σε ποιες αγορές επικεντρώνεται η ζήτηση της περιοχής καθώς σε ποιες δεν υπάρχει ικανοποιητική παρουσία της περιοχής ως «προϊόντος» (τουριστικός προορισμός) αλλά και ως διαφημιστική εικόνα.

Εάν εκτιμάται ότι είναι βασική επιλογή η προσέλκυση στο Ν.Κυκλάδων τουριστών με ειδικά κίνητρα ώστε να ενισχυθεί το πρότυπο μιας βιώσιμης ανάπτυξης, ανάλογα θα πρέπει να αναζητηθούν και οι αγορές (στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό) οι οποίες διαθέτουν ισχυρές ομάδες τέτοιων τουριστών ώστε να περιληφθούν ως στόχος στο πρόγραμμα marketing.

6) Ανταγωνισμός

Βασικοί στόχοι του προγράμματος marketing είναι η ισχυροποίηση και η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ή των τουριστικών προϊόντων που προσφέρει η περιοχή από αυτά άλλων περιοχών. Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός σε διεθνές και εθνικό επίπεδο επιβάλλει και τη συνεχή μελέτη του. Επιπλέον έχει ιδιαίτερη σημασία ότι λόγω ακριβώς του ανταγωνισμού το πρόγραμμα marketing πρέπει να έχει μια δυναμική διάσταση και δεν επιτρέπεται να παραμένει στατικό επί πολλά χρόνια χρησιμοποιώντας τα ίδια διαφημιστικά συνθήματα, μέσα προώθησης και επιλογές στον στρατηγικό σχεδιασμό.

Εάν η διερεύνηση των ανταγωνιστών του Ν.Κυκλάδων αναδείξει ότι αυτοί διαθέτουν κάποια στοιχεία στα διαφημιστικά τους μηνύματα τα οποία προσελκύουν με μεγαλύτερη επιτυχία τους τουρίστες, αυτά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και στην προβολή των τουριστικών προϊόντων της περιοχής.

2.4.3 Μέσα Προβολής, Προώθησης Και Πώλησης Του Προϊόντος Του Νομού Κυκλάδων

1. Η Διαφήμιση

Η διαφήμιση είναι ένα από τα κλασικότερα αλλά δυναμικότερα μέσα του marketing τουριστικών περιοχών. Συνήθως η διαφημιστική εκστρατεία μιας τουριστικής περιοχής καταλήγει στην παραγωγή διαφόρων τύπων τελικών προϊόντων όπως γιγαντοαφίσες, διαφημιστικά φυλλάδια, διαφημιστικές καταχωρήσεις στον τύπο, διαφημιστικά spot στην τηλεόραση. Βασική δυσκολία στη διαφήμιση αποτελεί η προβολή του συνόλου των τουριστικών προϊόντων που διαθέτει μια χώρα ή περιοχή.

Ο νομός Κυκλάδων επιδιώκει να προβάλλει μέσω μιας διαφημιστικής εκστρατείας το σύνολο των πόρων και προϊόντων της, τα οποία σχετίζονται με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Διοργανώνει αυτή την εκστρατεία με κύριο στόχο την προσέγγιση των ομάδων στόχων(στη διεθνή και ελληνική αγορά) οι οποίοι ενδιαφέρονται για αυτόν τον τύπο τουρισμού.

2. Δημόσιες Σχέσεις

Πρόκειται για μέσο το οποίο χρησιμοποιείται κύριο στόχο τους tour operators καθώς και τους δημοσιογράφους οι οποίοι σχετίζονται με την αρθρογραφία του τουρισμού σε περιοδικά και εφημερίδες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Είτε μέσω συναντήσεων σε εκθέσεις όπου με κατάλληλο διαφημιστικό υλικό προβάλλεται η περιοχή είτε μέσω πρόσκλησης στην ίδια τη περιοχή για ένα ταξίδι γνωριμίας, οι δύο αυτές ομάδες-στόχοι της εκστρατείας δημοσίων σχέσεων προσεγγίζονται συστηματικά. Καθοριστική παράμετρος μιας τέτοιας κίνησης είναι η σταθερότητα η οποία εκφράζεται με την συστηματική επικοινωνία και επαφή με τα άτομα που εκπροσωπούν αυτούς τους επαγγελματικούς χώρους.

Ο Ν. Κυκλάδων προωθεί στα πλαίσια του προγράμματος marketing και που έχει οργανώσει μια εκστρατεία δημοσίων σχέσεων με στόχο τη βελτίωση της εικόνας που έχει η περιοχή στον ευρωπαϊκό τύπο. Με αυτό τον τρόπο προσκαλεί μια επιλεγμένη ομάδα δημοσιογράφων του τουρισμού πριν την αρχή της περιόδου και οργανώνει ξεναγήσεις επισκέψεις σε διαφορετικά νησιά με τελικό στόχο την προβολή της περιοχής στα έντυπα όπου εργάζονται.

3. Εκθέσεις

Η συμμετοχή σε διεθνείς και ελληνικές εκθέσεις τουρισμού με κάποιο περίπτερο στο οποίο προβάλλονται οι τουριστικοί πόροι της περιοχής και παράλληλα προσφορά διαφημιστικού υλικού αποτελεί ένα ακόμη βασικό μέσο του προγράμματος marketing μιας τουριστικής περιοχής. Οι αποδέκτες αυτής της επικοινωνιακής πολιτικής ποικίλουν : επαγγελματίες του τουρισμού, εκπρόσωποι των tour operators, δημοσιογράφοι, καταναλωτές. Σε κάθε περίπτωση θεωρείται ένα δυναμικό μέσο προβολής και προώθησης της τουριστικής περιοχής.

Οι Κυκλάδες συμμετέχουν στις εκθέσεις πανόραμα και φιλοξενία με περίπτερα τα οποία προβάλλουν και προωθούν τα ταξίδια της περιοχής.

4. Άμεσες Πωλήσεις

Πρόκειται για ένα από τα λιγότερα διαδεδομένα μέσα στη περίπτωση του marketing των τουριστικών περιοχών, ενώ αντίθετα αποτελεί βασικό μέσο στο marketing ξενοδοχείων. Οι άμεσες πωλήσεις πραγματοποιούνται είτε στην περιοχή(γραφείο ή κέντρα τουριστικής πληροφόρησης) όπου επισκέπτεται ο τουρίστας, είτε σε χώρους (ειδικά περίπτερα) ή εκδηλώσεις(π.χ. εκθέσεις) εκτός της περιοχής. Συνήθως πρόκειται για ένα συνδυασμό πωλήσεων και προώθησης διαφημιστικού υλικού, ενώ συχνά οι εργαζόμενοι σε αυτά τα περίπτερα ή κέντρα πληροφόρησης φέρνουν σε επαφή τους ενδιαφερόμενους με τις επιχειρήσεις.

Ο Ν. Κυκλάδων οργανώνει ένα δίκτυο περιπτέρων ή κέντρων πληροφόρησης και πωλήσεων σε ορισμένα από τα μεγαλύτερα και τουριστικότερα νησιά της περιοχής. Στόχος οι άμεσες πωλήσεις και η πληροφόρηση για τις υποδομές και υπηρεσίες που προσφέρει το νησί αλλά και η ενημέρωση για αντίστοιχα προϊόντα που προσφέρουν γειτονικά νησιά.

5. Internet

Αποτελεί ένα σύγχρονο και δυναμικά αναπτυσσόμενο μέσο των προγραμμάτων marketing, το οποίο έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό να συνδυάζει τη διαφήμιση, την προβολή και τις άμεσες πωλήσεις. Αυτό που κάνει το internet πολύ δημοφιλές είναι ότι σταδιακά επιτρέπει μια σημαντική αυτονόμηση στον τουρίστα καταναλωτή ο οποίος μπορεί πλέον χωρίς την μεσολάβηση των πρακτορείων ή των tour operators να επιλέγει και να αγοράσει ένα τουριστικό προϊόν(το ταξίδι σε μια περιοχή,

ένα απλό αεροπορικό εισιτήριο, τη διαμονή σε ένα ξενοδοχείο ή την επίσκεψη σε ένα θεματικό πάρκο). Σε αυτό το πλαίσιο οι τουριστικές περιοχές χρησιμοποιούν πλέον το internet ως ένα βασικό μέσο της διαφήμισης και προβολής των τουριστικών προϊόντων τους αλλά και ως γέφυρα επικοινωνίας με τον απλό τουρίστα καταναλωτή σε όλα τα μέρη του κόσμου. Η νομαρχία των Κυκλάδων στα πλαίσια του προγράμματος marketing κατασκευάζει μια ιστοσελίδα η οποία παρέχει στον επισκέπτη τις πληροφορίες για τα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες των διαφορετικών νησιών, δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας με ξενοδοχεία, γραφεία ταξιδιών και εταιρείες ενοικίασης αυτοκινήτων και δυνατότητα κράτησης(οργανωμένου ταξιδιού ή διαμονής) σε κάποιο από τα νησιά. Η ιστοσελίδα συστηματικά εμπλουτίζεται και ανανεώνεται με όλα τα νέα προϊόντα και υπηρεσίες που υπάρχουν σε όλη την περιφέρεια.

Η παρουσία του Ν. Κυκλάδων στο διαδίκτυο μπορεί να χαρακτηριστεί ως ισχυρή αλλά ταυτόχρονα και χαοτική. Κάθε νησί και δήμος ανεξάρτητα από το βαθμό τουριστικής ανάπτυξης του, διαθέτει τη δική του ξεχωριστή παρουσία στο διαδίκτυο αλλά υπάρχουν και τουριστικοί οδηγοί που αναφέρονται συνολικά στις Κυκλάδες. Οι ιστοσελίδες αυτές έχουν δημιουργηθεί είτε από δημόσιους φορείς και ενώσεις, είτε αποτελούν αποτέλεσμα ιδιωτικής πρωτοβουλίας και επένδυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εισηγήσεις

Ένα από τα κυριότερα τουριστικά αξιοθέατα, είναι οι φυσικοί πόροι. Στη κατηγορία αυτή της είναι γνωστό ανήκουν το νερό, η χλωρίδα και η πανίδα της κάθε τουριστικής περιοχής. Αυτοί οι φυσικοί πόροι πάντοτε προσέλκυαν ταξιδιώτες, είτε φυσιολογικά είτε αναγκαστικά. Μέσα από τη δημιουργία άλλοτε των εθνικών πάρκων και άλλοτε των φυσικών προστατευόμενων περιοχών, η κοινωνία αναγνωρίζει τους ιδιαίτερους φυσικούς πόρους που αξίζουν να προστατευθούν. Όμως, ο προσδιορισμός ενός χώρου ως μοναδικό υποσύστημα, δεν είναι πάντα αρκετός για να εξασφαλίσει την προστασία. Πριν την εμφάνιση των δυνάμεων που προκάλεσαν τον μαζικό τουρισμό, αυτό δεν θα ήταν δύσκολο. Σήμερα, οι φυσικές περιοχές σε όλο τον κόσμο προσφέρουν ευκολότερη πρόσβαση σε ολόένα και περισσότερους ανθρώπους. Το εύλογο ερώτημα που δημιουργείται, δηλαδή του πως μπορεί να επιτραπεί η χρήση παράλληλα με τη διατήρηση ακεραιότητας των πόρων, έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις. Μια λύση θα ήταν ο περιορισμός της χρήσης. Οι αντίμαχοι της περιορισμένης χρήσης υποστηρίζουν ότι μια τέτοια τακτική θα οδηγήσει σε μια κατάσταση όπου μόνο οι πλέον ευκατάστατοι θα είναι σε θέση να «αγοράζουν» μια φυσική εμπειρία. Σύμφωνα με τα επιχειρήματά τους, ο τουρισμός που θα βασίζεται στη χρήση των φυσικών πόρων θα γίνει μια δραστηριότητα της «ελίτ». Άλλοι, υποστηρίζουν ότι είναι απαραίτητη η μόρφωση των ανθρώπων σχετικά με τη σχέση ανθρώπου-γης, εξασφαλίζοντας έτσι την σωστή χρήση και απόλαυση της φύσης. Έχουν προταθεί και δοκιμαστεί πολυάριθμες προτάσεις, η κάθε μια εκ των οποίων είχε διαφορετικά επίπεδα επιτυχίας.

Πριν από τη πρόταση λύσεων, θα πρέπει να κατανοήσουμε ορισμένες από τις βασικές αιτίες των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μερικές από τις οποίες είναι :

- 1) Η ταχεία ανάπτυξη του πληθυσμού, γεγονός που οδήγησε σε μια σταθερή ανάπτυξη της ζήτησης, για επιπλέον αξιοποίηση των ανανεώσιμων και μη πόρων.
- 2) Η αυξανόμενη βιομηχανική ανάπτυξη, που επιτυγχάνει την μόλυνση του αέρα και του νερού.

3) Η γενική απουσία γνώσης, από την πλευρά του κοινού, σχετικά με την αξία των φυσικών πόρων ειδικά της χλωρίδας και της πανίδας, η περιορισμένη γνώση του ανθρώπου σχετικά με το σύνθετο σύστημα των αλληλοσυνδεόμενων διαδικασιών και των αλληλεξαρτημένων σχέσεων του περιβάλλοντος.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις προκύπτουν μέσα από δυο αιτίες που συνήθως λειτουργούν μαζί-ταυτόχρονα. Η μια αιτία αναφέρεται στον τουρίστα και η δεύτερη στη βιομηχανία που εξυπηρετεί τον τουρίστα.

Έτσι και στην περίπτωση του νομού των Κυκλάδων παρατηρήσαμε ότι υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον και τοπίο του νομού. Οι κυριότεροι κίνδυνοι υποβάθμισης των αξιόλογων οικοσυστημάτων του Ν.Κυκλάδων συνοψίζονται ως εξής:

1) Υπέρμετρη και κυρίως ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των τουριστικών δραστηριοτήτων. Η επικράτηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τη συγκέντρωση επισκεπτών πέρα από τα όρια της φέρουσας ικανότητας σε αυτά τα νησιά και πολύ περισσότερο στα ευαίσθητα οικοσυστήματα τους, που αποτελούν πόλο έλξης του τουριστικού ρεύματος. Οι πιέσεις που ασκούνται στο φυσικό περιβάλλον των Κυκλάδων από τις τουριστικές δραστηριότητες είναι :

- Την κατανάλωση υδατικών πόρων πέρα από τα όρια της βιωσιμότητας των τοπικών αποθεμάτων (δεκαπλασιασμός του πληθυσμού κατά την τουριστική περίοδο).
- Τη δημιουργία αποβλήτων (τόσο απορριμμάτων όσο και αστικών λυμάτων), με ρυθμό, που συχνά ξεπερνά τις δυνατότητες των ήδη προβληματικών συστημάτων συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης τους (έντονη πληθυσμιακή εποχικότητα που συνδυάζεται με σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές για τη διαχείριση αποβλήτων). Παράλληλα η λειτουργία τουριστικών εγκαταστάσεων κατά μήκος της ακτογραμμής συντελεί στη διάχυση των πηγών ρύπανσης μεγιστοποιώντας τη δυσκολία διαχείρισης τους. Η ρύπανση που προκαλείται σχετίζεται με τα αστικά λύματα, τα οικιακά απορρίμματα και το θόρυβο.
- Την εισβολή μεγάλου αριθμού επισκεπτών σε ευαίσθητα οικοσυστήματα, με αποτέλεσμα την πρόκληση οικολογικών διαταραχών. Η δημιουργία θορύβου, οι μετακινήσεις ανθρώπων, η χρήση έντονων φώτων κ.λ.π. απομακρύνουν τους ευαίσθητους πληθυσμούς πανίδας από τους φυσικούς χώρους συγκέντρωσής τους.
- Την κατασκευή τουριστικών ανωδομών και υποδομών (συχνά πρόκειται για δημόσια έργα) χωρίς ουσιαστικό έλεγχο χωροθέτησης και λανθασμένο ή και ανεπαρκή σχεδιασμό, προκαλώντας μη αντιστρεπτές μεταβολές στη φυσική δομή ευαίσθητων οικοσυστημάτων όπως οι αμμοθίνες, τα έλη και οι λιμνοθάλασσες.

2) Επέκταση των οικισμών κατά μήκος της παράκτιας ζώνης. Η γραμμική ανάπτυξη των οικιστικών κέντρων κατά μήκος των παράκτιων οδικών αξόνων έχει οδηγήσει στη σημαντική συγκέντρωση ανθρώπων και δραστηριοτήτων κοντά στις ακτές προκαλώντας :

- Μείωση των πληθυσμών και των ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Οι ταχύτατες και ανεξέλεγκτες μεταβολές στη χρήση της γης (αυθαίρετη δόμηση, πρόχειρες κατασκευές υποδομών κ.λ.π.) είναι στη πλειονότητα τους μη αντιστρέψιμες (καταστροφή ενδιαιτημάτων).
- Διάχυση της ρύπανσης από αστικά λύματα και απορρίμματα.

3) Πρόκληση πυρκαγιών εσκεμμένα ή από ατύχημα κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, στο βαθμό που συνδέεται με τουριστικές δραστηριότητες π.χ. αναψυχή στην ύπαιθρο ή την οικοπεδοποίηση και στη συνέχεια την αυθαίρετη δόμηση τουριστικών εγκαταστάσεων στις κατεστραμμένες από τις πυρκαγιές εκτάσεις.

4) Διάβρωση των ακτών ως αποτέλεσμα αποτυχημένου σχεδιασμού κατασκευών κατά μήκος της ακτογραμμής, για την εξυπηρέτηση του τουρισμού.

Οι κυριότεροι κίνδυνοι υποβάθμισης του τοπίου των νησιών του Ν.Κυκλάδων (σύμφωνα με τη μελέτη για το νομό Κυκλάδων από τον Ε.Ο.Τ) συνιστάται :

- Στην κατασκευή τουριστικών ανωδομών και υποδομών, κυρίως – αλλά όχι μόνο – κατά μήκος της ακτογραμμής.
- Στην ευρύτερη «αξιοποίηση» των όρων της εκτός σχεδίου δόμησης, που επιτρέπουν τη δόμηση όχι μόνο σε οποιοδήποτε αγροτεμάχιο, έχει έκταση μεγαλύτερη των τεσσάρων στρεμμάτων, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις σε οικόπεδα μικρότερα (μέχρι 750τ.μ όταν βρίσκεται επί του εθνικού και περιφερειακού οδικού δικτύου), χωρίς ουσιαστικούς περιορισμούς στη μορφή των κτιρίων και με ύψος που συχνά ξεπερνά τα επιτρεπόμενα 7,5μ., έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο. Τις αλλοιώσεις αυτές έρχονται να συμπληρώσουν τα δημόσια έργα, οι οχλούσες δραστηριότητες (τσιμεντάδικα, λατομεία, χωματερές, εργοστάσια παραγωγής ενέργειας), οι αποθήκες. Τα εμπορικά κέντρα και κάθε είδους κατασκευή που δεν λαμβάνει υπόψη της τα μορφολογικά χαρακτηριστικά και την κλίμακα της περιοχής. Η προσπάθεια εφαρμογής χωροταξικής πολιτικής εξειδικευμένης σε επίπεδο νησιού που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του '80 με τις χωροταξικές μελέτες δεν έχει προχωρήσει, ενώ και η υφιστάμενη γενική νομοθεσία καταστρατηγείται στην πράξη, δεδομένη της ανεπάρκειας των μηχανισμών ελέγχου και καταστολής.
- Στην επέκταση των οικιστικών κέντρων τόσο σε ορεινές περιοχές όσο και κυρίως στην παράκτια ζώνη.

- Στην πρόκληση πυρκαγιών και συνεπακόλουθα την καταστροφική δασικών και άλλων εκτάσεων και στην ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών απορριμμάτων στις κοίτες των ρεμάτων, στις ακτές και αλλού, στο βαθμό που συνδέονται με την τουριστική δραστηριότητα.

Προτάσεις

Έχοντας σαν οδηγό όλα τα παραπάνω και με κύριο γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και όσον το δυνατόν περισσότερη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στα νησιά του νομού Κυκλάδων θα θέλαμε να τονίσουμε και να δώσουμε ιδιαίτερη έμφαση στις εναλλακτικές ή ειδικές μορφές τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε αυτά τα νησιά. Μέσα από εκτενή μελέτη που έγινε σε όλα τα νησιά των Κυκλάδων καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι όλα τα νησιά, από το πιο μικρό μέχρι το πιο μεγάλο, είναι σε θέση να εφαρμόσουν και να αναπτύξουν κάποιο ή κάποια είδη εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το γεγονός αυτό καθαυτό είναι πολύ ενθαρρυντικό για την πορεία του τουρισμού σε ολόκληρο το νομό γιατί έτσι μπορούν πολλά από τα κυκλαδονήσια να αναπτυχθούν ξεχωριστά και να ανεξαρτοποιηθούν από την επιρροή των μεγαλύτερων νησιών. Έτσι θα μπορέσουν να αναπτυχθούν και οι κοινωνίες των νησιών αυτών, αρκεί να τηρηθεί ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός του οποιουδήποτε σχεδίου ανάπτυξης, πάντοτε με τον δέοντα σεβασμό προς το περιβάλλον, τις παραδόσεις (ήθη και έθιμα) και τις ιδιαίτερες αρχές των κατοίκων των νησιών της περιοχής.

Λαμβάνοντας προσεκτικά όλες αυτές τις παραμέτρους παρουσιάζουμε αναλυτικά για το κάθε ένα νησί ξεχωριστά τα είδη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που μπορούν να εφαρμοστούν.

Σαντορίνη : Υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για ανάπτυξη του θαλάσσιου, του περιβαλλοντικού τουρισμού, του πολιτιστικού, του τουρισμού ενεργού αναψυχής και του incentive(τουρισμός κινήτρων).

Μύκονος : Ο θαλάσσιος τουρισμός, ο παραθεριστικός, ο πολιτισμικός(κυρίως για τη Δήλο) και ο τουρισμός κινήτρων(incentive).

Πάρος : Εδώ υπάρχουν ευκαιρίες και δυνατότητες εφαρμογής και ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού, του χρονομεριστικού τουρισμού(Time Sharing), του incentive(τουρισμός κινήτρου), του κοινωνικού τουρισμού, του τουρισμού της Γήλικίας-παραχείμασης, του αθλητικού τουρισμού, του πολιτιστικού και του παραθεριστικού.

Άνδρος : Ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, του ενεργού αναψυχής, ο πολιτιστικός και ο παραθεριστικός.

Κέα : προϋποθέσεις για θαλάσσιο τουρισμό, περιβαλλοντικό, για αγροτουρισμό, για παραθεριστικό και για ημερήσιο(εξαιτίας της μικρής απόστασης από την Αθήνα).

Σύρος : Ο θαλάσσιος τουρισμός, ο χρονομεριστικός (Time Sharing), ο συνεδριακός, ο εκθεσιακός, incentive (κινήτρων), Γ' ηλικίας παραχείμασης, πολιτιστικός, αστικός και παραθεριστικός τουρισμός.

Τήνος : Εδώ προτείνουμε τον οικοτουρισμό, τον τουρισμό υγείας, τον αγροτουρισμό, τον κοινωνικό και τον πολιτιστικό τουρισμό.

Αμοργός : Θαλάσσιος, οικοτουρισμός, κοινωνικός και πολιτιστικός τουρισμός.

Ίος : Εδώ μπορούν να εφαρμοστούν ο θαλάσσιος τουρισμός και αγροτουρισμός.

Μήλος : Ο συνεδριακός τουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο πολιτισμικός.

Νάξος : Στο μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων υπάρχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού, του οικοτουρισμού, του αγροτουρισμού, του τουρισμού Γ' ηλικίας-παραχείμασης, ο πολιτιστικός και ο παραθεριστικός τουρισμός.

Σέριφος : Ο θαλάσσιος και ο παραθεριστικός τουρισμός.

Σίφνος : Ο θαλάσσιος τουρισμός, ο περιβαλλοντικός, ο αγροτουρισμός, ο πολιτιστικός και ο παραθεριστικός.

Ανάφη : Εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης(το ανατολικότερο νησί των Κυκλάδων) μπορούν να αναπτυχθούν ο περιβαλλοντικός και ο αγροτουρισμός.

Δονούσα : Θαλάσσιος τουρισμός, περιβαλλοντικός και αγροτουρισμός.

Ηράκλεια : Θαλάσσιος-περιβαλλοντικός τουρισμός.

Κουφονήσια : Θαλάσσιος τουρισμός, περιβαλλοντικός και αγροτουρισμός.

Σχοινούσα : Θαλάσσιος, περιβαλλοντικός, αγροτουρισμός και πολιτιστικός τουρισμός.

Θηρασιά : Ο περιβαλλοντικός τουρισμός.

Φολέγανδρος : Περιβαλλοντικός τουρισμός, αγροτουρισμός και πολιτιστικός τουρισμός.

Αντίπαρος : Ο θαλάσσιος τουρισμός και ο περιβαλλοντικός.

Κίμωλος : Εδώ μπορούμε να τονίσουμε την σημασία του οικοτουρισμού, του τουρισμού υγείας και του πολιτιστικού τουρισμού.

Αυτό που θέλαμε να τονίσουμε, όπως είναι φανερό άλλωστε, είναι ότι η αξιοποίηση του θαλάσσιου τουρισμού είναι βασική για όλα τα Κυκλαδονήσια αφού έτσι και αλλιώς η θάλασσα είναι το κύριο προϊόν τους προς εκμετάλλευση. Επίσης ειδική μέριμνα πρέπει να δοθεί στον πολιτισμικό τουρισμό(υπάρχουν πλήθος σημαντικών αρχαιοτήτων από όλες τις χρονικές περιόδους και κυρίως του περίφημου Κυκλαδίτικου πολιτισμού) καθώς και πολλές εκκλησίες. Όλα όσα προτείναμε μπορούν άμεσα να εφαρμοστούν αφού ήδη υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές, ενώ όλο και νέα σχέδια εκπονούνται προς αυτές τις κατευθύνσεις από τους αρμόδιους φορείς. Και να μη παραβλέπουμε το γεγονός ότι οι ίδιοι οι κάτοικοι και όσοι τελospάντων εμπλέκονται με τον τουρισμό της περιοχής, έχουν συνειδητοποιήσει την ανάγκη ανάπτυξης αυτών των μορφών του τουρισμού για να μπορέσει η περιοχή τους να γίνει ανταγωνιστική με σημαντικά ποιοτικά και περιβαλλοντικά πλεονεκτήματα σε σχέση με άλλους τουριστικούς προορισμούς τόσο εντός της Ελλάδος όσο και αυτών του εξωτερικού.

Συμπεράσματα

Σε όλα τα σχέδια τουριστικής ανάπτυξης που υπάρχουν, ακόμα και αυτά που προτείνουν οι φορείς, ο ανθρώπινος παράγοντας που στην περίπτωση μας είναι οι κάτοικοι των νησιών των Κυκλάδων δεν αναφέρονται καθόλου και αν αναφέρονται είναι για να βοηθήσουν στην υλοποίηση των σχεδίων. Πώς όμως αυτοί οι άνθρωποι θα μπορέσουν να βοηθήσουν στην υποδοχή των τουριστών και στη δημιουργία υποδομών και ανωδομών αν οι ίδιοι αντιμετωπίζουν προβλήματα στα νησιά που κατοικούν ; Πώς θα ικανοποιήσουν τους τουρίστες αν οι ίδιοι δεν είναι ικανοποιημένοι με τις συνθήκες ζωής τους ;

Γιατί μπορεί να υπάρχει η Μύκονος, υπάρχει όμως και η Ανάφη. Κυκλάδες είναι η Νάξος των 18.000 κατοίκων, είναι όμως και η Σίκινος των 238. Είκοσι τέσσερα (24) νησιά με ένα κοινό σημείο αναφοράς : το καλοκαίρι ζουν από και για τον τουρισμό, τον χειμώνα ανήκουν-αποκλειστικά σχεδόν- στους μόνιμους κατοίκους τους και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Ποιο είναι το βασικότερο πρόβλημα τους το χειμώνα ; Μα φυσικά η θαλάσσια συγκοινωνία. Δεν είναι το μοναδικό, αλλά από αυτό πηγάζουν και πολλά άλλα. Γιατί παραδείγματος χάριν το καλοκαίρι πηγαίνεις στη Φολέγανδρο σε 4½ ώρες, το χειμώνα σε 12. Το καλοκαίρι έχεις την επιλογή του ταχύπλοου, τον χειμώνα συμβιβάζεσαι με ένα παλιό σκαρί, που θα πιάσει και 8 λιμάνια μέχρι τον τελικό προορισμό. Με δεδομένο ότι τα ταχύπλοα αποσύρονται τους χειμερινούς μήνες ως αντιοικονομικά, αλλά και γιατί δεν είναι φτιαγμένα για πολλά μποφόρ, αυτομάτως η διάρκεια του ταξιδιού αυξάνεται κατά πολύ. Και αν η Πάρος, η Νάξος, η Ίος, η Σαντορίνη και η Σύρος έχουν την τύχη να εξυπηρετούνται σε καθημερινή βάση από πλοία τύπου Blue Star και οι μικρές Κυκλάδες μια με δυο φορές την εβδομάδα, δεν ισχύει το ίδιο και για τα υπόλοιπα νησιά των οποίων η συγκοινωνία εξαρτάται συνήθως από πλοία παλαιού τύπου πολλές φορές κακοσυντηρημένα και προβληματικά.

Σε αρκετές περιπτώσεις η θαλάσσια συγκοινωνία συνδέεται και επηρεάζει και τις οικονομικές συναλλαγές των κατοίκων. Έτσι, σε ορισμένα νησιά η έλλειψη τραπεζικού καταστήματος υποχρεώνει τους κατοίκους να μεταβούν στο πλησιέστερο μεγάλο νησί για να τακτοποιήσουν τις οικονομικές υποθέσεις τους. Σε τρία νησιά τη Δονούσα, την Ηρακλειά και την Ανάφη δεν υπάρχει ούτε μηχανήμα αυτόματης ανάληψης μετρητών(ATM). Συνήθως στα μικρότερα νησιά την απουσία τράπεζας την καλύπτει η λειτουργία ταχυδρομείου ή ταχυδρομικού πρακτορείου. Αλλά και αυτό δεν αρκεί. Χαρακτηριστικά αν κάποιος από το Κουφονήσι θελήσει να πληρώσει ένα γραμμάτιο πρέπει να πάει στη Νάξο, άρα να συνυπολογίσουμε τα έξοδα του και τα μεταφορικά αλλά και μια χαμένη μέρα. Τέλος η Κύθνος διαθέτει μία τράπεζα που ανοίγει δύο φορές τη βδομάδα.

Όσο αφορά την υγεία ένας αγροτικός γιατρός της Φολεγάνδρου εξηγεί ότι οι δυσκολότερες μέρες συχνά αποδεικνύονται οι καλοκαιρινοί γιατί άλλο 6.000 άνθρωποι και άλλο 400, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το έργο του το χειμώνα είναι εύκολο. Τα επείγοντα περιστατικά μεταφέρονται με ελικόπτερο στην Αθήνα, ωστόσο εξαρτώνται πολλά από τον καιρό. Αποκλειστικά στους αγροτικούς γιατρούς, οι οποίοι μάλιστα διαχειρίζονται και τις παραγγελίες φαρμάκων αφού πολλά από τα νησιά δεν διαθέτουν φαρμακείο(τα μικρότερα από αυτά), βασίζονται έξι (6) Κυκλαδονήσια, ενώ στα υπόλοιπα λειτουργούν πολυδύναμα περιφερειακά ιατρεία με τουλάχιστον έναν ιατρό ειδικότητας και κέντρα υγείας. Στον τομέα της ιατρικής περίθαλψης ηγείται όπως είναι αναμενόμενο η Σύρος με το νομαρχιακό νοσοκομείο της, όπου και εκπαιδεύονται οι αγροτικοί ιατροί του νομού Κυκλάδων. Δεν είναι όμως λίγες οι περιπτώσεις των νησιών, ιδιαίτερα των μικρών, όπου ακόμη και αν προβλέπεται θέση ιατρού γενικής ιατρικής αυτή δεν καλύπτεται.

Σε ότι έχει να κάνει με την εκπαίδευση, σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας λειτουργούν σε κάθε νησί του νομού εφόσον υπάρχουν μαθητές. Ωστόσο στην Αντίπαρο τα παιδιά υποχρεώνονται να ολοκληρώσουν το λύκειο στο πλησιέστερο μεγάλο νησί, εν προκειμένω στη Πάρο, καθώς το γυμνάσιο του νησιού διαθέτει μία μόνο τάξη λυκείου, την πρώτη. Η καθημερινή μετακίνηση των μαθητών γίνεται με το πλοίο και κατά τους χειμερινούς μήνες είναι σημαντικό πρόβλημα, καθώς η εξάρτηση από τη θαλάσσια συγκοινωνία και τις καιρικές συνθήκες είναι δεδομένη. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της κοινότητας Αντιπάρου υπολογίζεται ότι συνολικά 18 φορές οι μαθητές δεν μπόρεσαν να μεταβούν στην Πάρο την προηγούμενη σχολική χρονιά λόγω απαγορευτικού. Αυτό δυστυχώς δεν συμβαίνει μόνο στην Αντίπαρο αλλά και σε άλλα μικρά νησιά.

Εάν λοιπόν η πολιτεία δεν μπορεί να λύσει τα τρία αυτά βασικά προβλήματα των νησιών του Ν. Κυκλάδων δηλαδή την συγκοινωνία, την

υγεία και την εκπαίδευση τότε πως μπορεί να έχει απαιτήσεις από τους κατοίκους των νησιών να εξελιχθούν και να αναβαθμίσουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν στους τουρίστες είτε αυτοί είναι Έλληνες είτε αλλοδαποί. Η Ελλάδα έχει ανάγκη τον τουρισμό του Ν. Κυκλάδων γιατί συγκεντρώνει ένα μεγάλο πλεονέκτημα : ενεπλάκησαν ελάχιστα με τους tour operators. Οι Κυκλάδες έχουν την πολυτέλεια να έχουν σχετικά λίγο οργανωμένο τουρισμό, γεγονός που σημαίνει ότι πληρώνεις τιμή πόρτας, συνεπώς μια τιμή υψηλή που δίνει όμως ένα καλό εισόδημα στον ξενοδόχο. Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια είναι πολλά, το χρήμα μοιράζεται και αυτός ο τουρισμός βρίσκεται σε καλή κατάσταση. Ακόμα και νησιά ιδιαίτερα τουριστικά, όπως η Μύκονος και η Σαντορίνη, εξαρτώνται κάτω του 50% από τον οργανωμένο τουρισμό. Γιατί λοιπόν να μην εκμεταλλευτεί σωστά ένας τέτοιος ανεξάρτητος τουριστικός προορισμός και να γίνει ο καθρέπτης της «τουριστικής» Ελλάδας σε όλο τον κόσμο!!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΟ Ν.ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Αύξηση της πληρότητας στα ξενοδοχεία των Κυκλάδων και ανεβασμένη προσέλευση τουριστών σημειώθηκε το 2005. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας πέρσι αυξήθηκαν οι διανυκτερεύσεις κατά 5,16% και η προσέλευση τουριστών κατά 10,56% σε σύγκριση με τα αντίστοιχα στοιχεία του 2004.

Γενικότερα κατά το 2005 τα ξενοδοχειακά καταλύματα σημείωσαν συνολική πληρότητα της τάξης του 58,6% έναντι 55,6% το 2004. Ανά γεωγραφική περιφέρεια παρατηρείται ότι τη μεγαλύτερη αύξηση στις πληρότητες παρουσιάζει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (Κυκλάδες, Δωδεκάνησα) μαζί με τα Ιόνια νησιά, την Κρήτη, την Πελοπόννησο και την Στερεά Ελλάδα.

Οι διανυκτερεύσεις στο Νότιο Αιγαίο άγγιξαν το 23,1 %, ενώ όσον αφορά στις αφίξεις των τουριστών για την ίδια περιοχή το ποσοστό που συγκεντρώθηκε ήταν της τάξης του 13,8%. Για το 2005, στις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις της χώρας διέμειναν τουρίστες που προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (73,1 % οι αφίξεις πελατών και 82,7% οι διανυκτερεύσεις) με πρώτη τη Γερμανία και δεύτερο το Ηνωμένο Βασίλειο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- 1. Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη & Περιβάλλον
(Χ. Κοκκώσης - Π. Τσιάρτας, Εκδόσεις 'Κριτική Α.Ε', 2001)**
- 2. Τουριστική Ανάπτυξη Αρχές, Διαδικασίες & Πολιτικές
(William C. Gartner, Εκδόσεις 'Έλλην', 2001)**
- 3. Τουριστική Ανάπτυξη & Σχεδιασμός
(Σημειώσεις του καθηγητή Α.Τ.Ε.Ι Ηρακλείου, Κ. Ανδριώτη, 2003)**
- 4. Μελέτη του Ε.Ο.Τ για το νομό Κυκλάδων, έτος 2003**
- 5. Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος**
- 6. Πηγές από το Internet**
- 7. Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης**
- 8. Υπουργείο Αιγαίου**
- 9. Νομαρχία Κυκλάδων**
- 10. G.T.P (Guide Tourism Passenger, μηνιαίος τουριστικός οδηγός).**